

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΤΜΗΜΑ: ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΜΑΡΙΟΣ ΕΥΡΥΒΙΑΔΗΣ

Διπλωματική Διατριβή

JORDAN JORGJI

A.M 1208 M 066

ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΣΤΟΝ

ΟΗΕ

ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ

ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	
I. ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ: ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ	6
II. Β'ΠΠ: ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ	9
III. 1945-1955: ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟΝ ΟΗΕ	17
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	
IV. ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ – ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1961	28
1. Κρίση του Σουέζ	31
2. Κρίση της Ουγγαρίας	33
3. Το ζήτημα του αφοπλισμού	34
4. Βαλκάνια: απο-πυρηνικοποιημένη ζώνη	37
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	
V. ΚΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΣΟΒΙΕΤΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ: ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΙΝΟ- ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΦΙΛΙΑΣ	39
VI. 1961-1978: ΛΑΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ – ΝΕΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ	47
1. Συνοριακές συγκρούσεις της ΛΔ της Κίνας με την Ινδία και τη Σοβιετική Ένωση	47
2. Πόλεμος του Βιετνάμ	49
3. Το ζήτημα του αφοπλισμού	50
4. Βαλκάνια: απο-πυρηνικοποιημένη ζώνη	53
5. «Ένταξη» της Κίνας στον ΟΗΕ – επανάκτηση των δικαιωμάτων της ως ιδρυτικού μέλους του ΟΗΕ	55
ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ	
VII. ΚΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΣΙΝΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	62
1. Το ζήτημα του αφοπλισμού	66
2. Πόλεμος Βιετνάμ-Καμπότζης	67
VIII. 1978-1990: ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ – ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΥΣΗ	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	77
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Βασικός στόχος της εργασίας αυτής είναι η εξέταση της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής στα Ηνωμένα Έθνη κατά την ψυχροπολεμική περίοδο, θέμα το οποίο παρουσιάζεται πολύ σπάνια στη διεθνή βιβλιογραφία.

Σημαντική συμβολή στην εργασία αυτή, αποτελούν τόσο το πρωτογενές υλικό από το Αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών της Δημοκρατίας της Αλβανίας όσο και οι συνεντεύξεις σε βάθος με άτομα που διαδραμάτισαν πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση και υλοποίηση της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, τα οποία στο σύνολό τους αποκωδικοποιούν την πολιτική των Τιράνων στον ΟΗΕ σε σχέση με διάφορες διεθνείς εξελίξεις.

Επειδή, σε όλο τον Ψυχρό Πόλεμο – χρονικό πλαίσιο της παρούσας εργασίας – η Αλβανία αποτέλεσε «προτεκτοράτο» των περιφερειακών και παγκοσμίων δυνάμεων που άνηκαν στην κομμουνιστική παράταξη, οι διεθνείς εξελίξεις που παρουσιάζονται σε αυτή την εργασία επιλέχτηκαν με τέτοιο τρόπο ώστε να αντικατοπτρίζουν πιο αποτελεσματικά τη σχέση της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής με αυτές τις δυνάμεις. Επίσης, δίνεται ιδιαίτερο βάρος στις ομιλίες της Αλβανίας από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης, εξαιτίας της προπαγανδιστικής φύσης της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής στα Ηνωμένα Έθνη.

Στο πρώτο μέρος περιγράφεται η ιστορική διαδρομή της Αλβανίας μέχρι την ένταξή της στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών το 1955 και τονίζονται τα στοιχεία εκείνα που επικράτησαν στη νοοτροπία των μεταπολεμικών ηγετών της χώρας κατά τα περαιτέρω βήματά τους.

Στο δεύτερο μέρος περιγράφεται η εξωτερική πολιτική της Αλβανίας στα Ηνωμένα Έθνη, στα πλαίσια της σχέσης της με τη Σοβιετική Ένωση ως υποστηρικτική υπερδύναμη των Τιράνων. Παρουσιάζονται εξελίξεις όπως η κρίση του Σουέζ, η κρίση στην Ουγγαρία, το ζήτημα του αφοπλισμού, οι προτάσεις για αποπυρηνικοποιημένες περιοχές. Στόχος είναι η εξέταση του ρόλου της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής για την προβολή των σοβιετικών θέσεων και παράλληλα για την αντίθεση των Τιράνων στις αμερικανικές και τις δυτικές θέσεις, δυσφημίζοντάς τις.

Στο τρίτο μέρος περιγράφονται τα βασικά αίτια που οδήγησαν στην αλβανο-σοβιετική ρήξη το 1961 και μετά ακολουθεί η αλβανική εξωτερική πολιτική στα

Ηνωμένα Έθνη στα πλαίσια της σχέσης της με τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας. Παρουσιάζονται εξελίξεις όπως οι συνοριακές συγκρούσεις της Κίνας με την Ινδία και τη Σοβιετική Ένωση, ο πόλεμος του Βιετνάμ, το ζήτημα του αφοπλισμού και η «ένταξη» της ΛΔ της Κίνας ως ιδρυτικού μέλους του ΟΗΕ. Στόχος είναι η ανάδειξη του ρόλου της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής για την προβολή των κινεζικών θέσεων στις εξελίξεις αυτές.

Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος περιγράφονται τα βασικά αίτια που οδήγησαν στη σινο-αλβανική ρήξη το 1978 και μετά, η αλβανική εξωτερική πολιτική στα Ηνωμένα Έθνη στα πλαίσια της αποστασιοποίησής της από όλες τις (υπέρ) δυνάμεις. Επίσης, περιγράφεται η σύνθετη φύση αυτής της αποστασιοποίησης, το τέλος της οποίας συμπίπτει με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, δηλαδή τη χρονική περίοδο στην οποία αναφέρεται η εργασία αυτή.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Ι. ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΒΙΩΣΗ ΤΟΥ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ: ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ

Απόγονοι των Θράκο-Ιλλυριών¹, η Αλβανία αποτέλεσε το πέρασμα πολλών στρατιών, αλλά οι κάτοικοί της ποτέ δεν κατακτήθηκαν πλήρως².

Η συνεχής οθωμανική κυριαρχία στο χώρο οδήγησε στο να ασπαστούν μαζικά χριστιανοί Αλβανοί το μουσουλμανικό θρήσκευμα προς αναζήτηση ασφάλειας και καλής μεταχείρισης από την Υψηλή Πύλη³. Επίσης, πολλοί Αλβανοί αναδείχθηκαν σε υψηλές θέσεις στο στρατό και τη διοίκηση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας⁴.

Το ανατολικό ζήτημα έφερε στην επιφάνεια δομικά προβλήματα για τους Αλβανούς, όπως η οικονομική φτώχεια, η κοινωνική ετερογένεια και η γεωγραφική απομόνωση της Αλβανίας, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση της εθνικής συνείδησης⁵.

Η αλβανική εθνική συνείδηση πήρε οργανωμένη μορφή το 1878, όπου τρομαγμένοι από το Συνέδριο του Βερολίνου ως αγγελιοφόρου της διάλυσης της οθωμανικής αυτοκρατορίας, οι Αλβανοί ανησυχούσαν για τον διαμελισμό τους από τους γείτονες. Έτσι, ιδρύθηκε στην πόλη Prizren (Πρίζρεν) στο Κόσσοβο ο «Αλβανικός Σύνδεσμος για την Άμυνα και τα Δικαιώματα του Αλβανικού Έθνους», γνωστός ως η «Λίγκα του Πρίζρεν»⁶.

¹ William E. Griffith, The Sino-Soviet Rift, (Cambridge, Mass: The M.I.T. Press, 1964), σελ. 4.

² Bernd J. Fischer, Albania at War, (West Lafayette, Indiana: Purdue University Press, 1999), σελ. 1.

³ Θάνος Βερέμης, Βαλκάνια, (Αθήνα: Πατάκη, 2004), σελ. 37-43.

⁴ L.S. Stavrianos, The Balkans since 1453, (London: C.Hurst & Co, 2000), σελ. 501.

⁵ Βερέμης, ο.π. σελ. 37-43.

⁶ Tajar Zavalani, "Albanian Nationalism," στο Peter F. Sugar, Ivo J. Lederer, Nationalism in Eastern Europe, (Seattle: University of Washington Press, 1994), σελ. 61.

Το 1908 στην πόλη Μοναστήρι της σημερινής ΠΓΔΜ, καθιερώθηκε το λατινικό αλφάβητο για την αλβανική γλώσσα. Η γλώσσα αποτέλεσε την κύρια στήλη για την οργάνωση της αλβανικής εθνικής συνείδησης, ενώ αποκλείστηκε η προσήλωση σε κάποια συγκεκριμένη θρησκεία λόγω θρησκευτικής ετερογένειας των Αλβανών. Σε αντίθεση με τους γείτονες όπου η θρησκεία αποτελούσε έμπνευση για τον εθνικισμό τους, οι Αλβανοί «πατέρες» έβλεπαν τις θρησκείες ως στοιχείο που χώριζε παρά ένωνε, κηρύττοντας τον «αλβανισμό» ως την κοινή τους θρησκεία⁷.

Για τους Αλβανούς, οι βαλκανικοί πόλεμοι δεν έφεραν μόνο χαρούμενα νέα διότι αν και οι μεγάλες δυνάμεις αναγνώρισαν το αλβανικό κράτος που είχε κηρύξει την ανεξαρτησία του στις 28 Νοεμβρίου 1912 ως αυτοδιάθεση του λαού αλλά και ως φρένο στον επεκτατισμό των Σέρβων και των Ελλήνων, έμειναν έξω εδαφικές βλέψεις των Αλβανών, όπως το Κόσσοβο, το Μαυροβούνιο, το Τέτοβο και τα Ιωάννινα⁸. Επίσης, συμπεριελήφθησαν πολλοί Έλληνες, οι οποίοι δε συμφωνούσαν με την απόφαση που πάρθηκε για την ενσωμάτωσή τους στο αλβανικό κράτος. Η αντίδραση των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου πήρε τη μορφή αυτονομιστικού κινήματος αλλά η υπογραφή του Πρωτοκόλλου της Κέρκυρας απέφυγε μια πιθανή ελληνο-αλβανική σύρραξη. Το πρωτόκολλο που υπογράφηκε το 1914 προέβλεπε την αυτονομία της Βορείου Ηπείρου όμως αργότερα δε θα αναγνωριστεί από καμία αλβανική κυβέρνηση⁹.

Ο Α'ΠΠ βρήκε την Αλβανία κατεχόμενη από έξι ξένες δυνάμεις, κάποιες από τις οποίες σε περιοχές που τις θεωρούσαν δικές τους διεκδικήσεις. Οι Έλληνες κατέλαβαν τη Βόρειο Ήπειρο, οι Σέρβοι και οι Μαυροβούνιοι που επιθυμούσαν την έξοδό τους στην Αδριατική κατέλαβαν τη βόρεια Αλβανία, η Ιταλία απέκτησε τον έλεγχο της διώρυγας του Οτράντο καταλαμβάνοντας την πόλη Vlorë (Αυλώνα) και το νησί Sazan (Σάσων)¹⁰. Επίσης, το «παρών» τους έδωσαν οι Αυστροούγγροι μαζί με τους Γάλλους. Το θέατρο των διεκδικήσεων κορυφώθηκε με τη Συμφωνία του Λονδίνου του 1915, η οποία εκπλήρωνε τις εδαφικές διεκδικήσεις Ελλήνων, Σέρβων,

⁷ Γκάζι Καπλάνι, «Θρησκεία και αλβανική ταυτότητα – μύθοι και πραγματικότητες», Σύγχρονα Θέματα, τεύχος 81, (Δεκ. 2002), σελ. 50-57.

⁸ Βερέμης, *ο.π.*, σελ. 37-43.

⁹ Θάνος Βερέμης (επιμ.), Ο ελληνισμός της Αλβανίας, (Αθήνα: Σιδέρης, 1995), σελ. 19-22.

¹⁰ Dimitrios Triantaphyllou, The Albanian Factor, (Athens, ELIAMEP, 2000), σελ. 17.

Μαυροβουνίων και Ιταλών και διατηρούσε ένα μικρότερο αλβανικό κράτος υπό τον έλεγχο της Ιταλίας. Η Συμφωνία του Λονδίνου δεν έγινε δεκτή από τον Αμερικανό Πρόεδρο Woodrow Wilson, του οποίου η πράξη άνοιξε μια μακρά πορεία φιλοαμερικανισμού των Αλβανών. Επίσης, τη συμφωνία επέκρινε και ο Λένιν το 1917¹¹.

Η Αλβανία έγινε μέλος της Κοινωνίας των Εθνών το Δεκέμβριο του 1920¹². Αλλά και πάλι, οι Σέρβοι εισέβαλλαν στη βόρεια Αλβανία το 1921 και οι Έλληνες στη νότια το 1923, και υποχώρησαν μετά από την πίεση των μεγάλων δυνάμεων¹³. Λίγες μέρες μετά από την εισβολή της Ιταλίας στην Αλβανία τον Απρίλιο του 1939, ο δοσίλογος πρωθυπουργός Shefqet Vërlaci (Σεφκέτ Βερλάτσι) ζήτησε την έξοδο της Αλβανίας από αυτόν το διεθνή οργανισμό¹⁴.

Ο Ahmet Zogolli (Αχμέτ Ζογκόλλι) – γνωστός ως Ζόγκου – επικράτησε στο πολιτικό σκηνικό της Αλβανίας τη διάρκεια του Μεσοπολέμου με εξαίρεση το μικρό χρονικό διάστημα της κυβέρνησης του Fan Noli (Φαν Νόλι) το 1924. Ο Ζόγκου συνέβαλε σημαντικά στη σταθερότητα του αλβανικού κράτους, στη μείωση της κοινωνικής ετερογένειας και ως εκ τούτου στην ενδυνάμωση της εθνικής συνείδησης. Με τη φορολόγηση και τον αφοπλισμό των φυλών του βορρά, μείωσε την αναρχία αλλά και την εχθρότητά τους προς την κεντρική εξουσία, ενώ παράλληλα αύξησε τον κρατικό έλεγχο στις θρησκείες, τις οποίες τις έβλεπε ως στοιχείο που χώριζαν τους Αλβανούς και στέκονταν εμπόδιο ως προς την ομοιογενοποίηση της εθνικής συνείδησης¹⁵. Επίσης, οργάνωσε τη διοίκηση, το στρατό και την αστυνομία ενώ απαγόρευσε την μπουργα στις γυναίκες¹⁶. Τις μεταρρυθμίσεις του Ζόγκου για την οργάνωση της αλβανικής εθνικής συνείδησης θα ακολουθήσει με ριζοσπαστικό τρόπο αργότερα ο Ενβέρ Χότζα.

¹¹ Griffith, *ο.π.*, σελ. 7.

¹² Lisen Bashkurti, Identiteti, Imazhi, Diplomacia – Rasti I Shqiperise dhe i Shqiptareve, (Tirane: Geer, 2004), σελ. 96.

¹³ Pjeter Hidri, Kombet e Bashkuara dhe Shqiperia, (Tirane: Nene Tereza, 2006), σελ. 51-52.

¹⁴ Fischer, *ο.π.*, σελ. 31.

¹⁵ Bernd J. Fischer (edit), Balkan Strongmen – Dictators and Authoritarian Rulers of South Eastern Europe, (London: Hurst & Co, 2007), σελ. 47-49.

¹⁶ Ramiz Alia, Jeta ime – Kujtime, (Tirane: Toena, 2010), σελ. 28.

II. Β'ΠΠ: ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ

Η Αλβανία εισέρχεται στο Β'ΠΠ με την εισβολή της Ιταλίας τη Μεγάλη Παρασκευή στις 7 Απριλίου 1939, ενώ στις 9 Σεπτεμβρίου 1943 η Γερμανία εισέβαλλε στη χώρα, μια μέρα μετά τη συνθηκολόγηση της Ρώμης¹⁷. Οι κομμουνιστές υπήρξαν όχι μόνο η μεγαλύτερη ομάδα αντίστασης αλλά και εκείνοι που δώσανε στη σποραδική μέχρι τότε αντίσταση οργανωμένη και συλλογική μορφή. Νέοι και μορφωμένοι στην πλειοψηφία τους, οι κομμουνιστές ήταν η απογοητευμένη από την οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα της χώρας τάξη¹⁸.

Το κομμουνιστικό κόμμα της Αλβανίας ιδρύθηκε στις 8 Νοεμβρίου 1941, με βασικό πρόσωπο τον Enver Hoxha (Ενβέρ Χότζα), ο οποίος εκλέχτηκε Γενικός Γραμματέας μετά από δύο χρόνια¹⁹. Στα Βαλκάνια, μόνο η Αλβανία δεν είχε κομμουνιστικό κόμμα και τα αίτια της καθυστέρησης είχαν να κάνουν με την ετερογένεια και το μη συντονισμό ανάμεσα στις υπάρχουσες κομμουνιστικές ομάδες²⁰, με την απουσία της εργατικής τάξης στην αγροτική αλβανική κοινωνία, την ανύπαρκτη πολιτική κουλτούρα²¹ και τη μειωμένη στρατηγική σημασία της Αλβανίας για την Κομιντέρν²².

Σημαντικό ρόλο στη δημιουργία του Κ.Κ.Α είχαν οι Γιουγκοσλάβοι κομμουνιστές, οι οποίοι σταδιακά αύξαναν την επιρροή τους²³. Οι Γιουγκοσλάβοι έβλεπαν με

¹⁷ Amadeo Giannini, L'Albania dall' Indipendenza all' Unione con l'Italia 1913-1939, (Milano: Istituto per gli Studi di Politica Internazionale, 1940), σελ. 352-365, και Jordan Jorgji, «28 Tetor: Lufta italo-greke dhe Shqiperia,» Albania Press, 29.10.2010.

¹⁸ Fischer, Albania at War, σελ. 272-273.

¹⁹ Alia, *ο.π.*, σελ. 19.

²⁰ Paul Lendvai, Eagles in Cobwebs, nationalism and Communism in the Balkans, (Garden City, New York: Doubleday, 1969), σελ. 182.

²¹ Alia, *ο.π.*, σελ. 56-57, και R. V. Burks, The Dynamics of Communism in Eastern Europe, (Princeton, N.J: Princeton University Press, 1961), σελ. 21.

²² Vladimir Dedijer, Il Sangue Tradito: Relazione Jugoslavo Albanesi, (Varesi: Editoriale Periodici Italiana, 1949), σελ. 8.

²³ Reginald Hibbert, Albania's National Liberation Struggle: The Bitter Victory, (London: Pinter, 1991), σελ. 16, και Stavro Skendi, Albania, (New York: Frederic A. Praeger, 1967), σελ. 19.

καχυποψία κάθε βρετανική βοήθεια στους παρτιζάνους και προσπαθούσαν να αναδείξουν τις παραδοσιακά καλές ελληνο-βρετανικές σχέσεις και την υποστήριξη που το Λονδίνο παρείχε στις ελληνικές διεκδικήσεις στη νότια Αλβανία. Έτσι για παράδειγμα, παρά την ομαλή συνεργασία των Αλβανών παρτιζάνων με τους Βρετανούς αργότερα, όταν οι δεύτεροι, μέσω των ελληνο-αλβανικών συνόρων ήρθαν για πρώτη φορά στην Αλβανία τον Απρίλιο του 1943 να προσεγγίσουν τις αντιστασιακές ομάδες στα πλαίσια της αποστολής “Consensus”, οι παρτιζάνοι τους είπαν να γυρίσουν πίσω, φοβούμενοι μια πιθανή ελληνο-βρετανική συνεννόηση εις βάρος της Αλβανίας²⁴. Επίσης, στο τέλος του πολέμου, συγκεκριμένα στις 9 Οκτωβρίου 1944, οι Βρετανοί αποβιβάστηκαν στην πόλη Sarandë (Αγίους Σαράντα) για να ελέγχουν τη διώρυγα της Κέρκυρας, άλλα αυτό το αντιμετώπισαν με καχυποψία οι παρτιζάνοι, ανησυχώντας όχι μόνο για την εξουσία τους στη μεταπολεμική Αλβανία, αλλά και για τις εδαφικές διεκδικήσεις της Ελλάδος, αφού στην επιχείρηση των Βρετανών συμμετείχαν και δυνάμεις του Ζέρβα²⁵.

Η βρετανική βοήθεια – υλική και ηθική – ήταν αποφασιστικής σημασίας όχι μόνο για τις ανάγκες των παρτιζάνων κατά των Γερμανών, αλλά και για την επικράτησή τους στον εμφύλιο με τους εθνικιστές, κυρίως του κόμματος Balli Kombëtar (Εθνικό Μέτωπο), είτε παρέχοντας στους παρτιζάνους περισσότερα όπλα, είτε αναγνωρίζοντας πως το Εθνικοαπελευθερωτικό Μέτωπο (οι κομμουνιστές) ήταν η κύρια αντιστασιακή δύναμή που πολεμούσε τον Άξονα, ενώ οι εθνικιστές συνεργάζονταν με τους Γερμανούς²⁶. Επίσης – μάλλον άθελά τους – οι δυτικοί συνέβαλαν στην ανάδειξη των κομμουνιστών στην εξουσία, μην έχοντας αναγνωρίσει αλβανική εξόριστη κυβέρνηση, ούτε το βασιλιά Ζόγκου που την ημέρα της εισβολής των Ιταλών είχε φύγει στην Ελλάδα και μετά στην Αγγλία²⁷.

Παράλληλα, ο Ενβέρ Χότζα, προχώρησε γρήγορα αλλά προσεκτικά στην πορεία της ανάληψης της πολιτικής εξουσίας. Τον Μάιο του 1944 στην πόλη Përmet (Πρεμετή)

²⁴ Fischer, *Albania at War*, σελ. 147.

²⁵ *ο.π.*, σελ. 232.

²⁶ Julian Amery, *Approach March: A Venture in autobiography*, (London: Hutchinson, 1973), σελ. 400.

²⁷ Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εξωτερικών, *Ο Γκράτσι γράφει για την ιταλική επίθεση κατά της Ελλάδας* (Αθήνα: Παπαζήση, 2008), σελ 157.

έλαβε χώρα το Αντιφασιστικό Εθνικοαπελευθερωτικό Συνέδριο – στο πρότυπο του αντίστοιχου γιουγκοσλαβικού συνεδρίου – όπου και τέθηκαν τα θεμέλια του μεταπολεμικού αλβανικού κράτους²⁸. Στα πλαίσια αυτού του συνεδρίου σχηματίστηκε προσωρινή κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Ενβέρ Χότζα, απαγορεύτηκε η επιστροφή του βασιλιά και ακυρώθηκαν όλες οι συμφωνίες που είχαν συνάψει αλβανικές κυβερνήσεις με ξένα κράτη μέχρι το 1939²⁹. Η ακύρωση των συμφωνιών θα αποτελέσει αργότερα ένα από τα σημεία τριβής στις επαφές με τις ΗΠΑ όσον αφορά την αναγνώριση της μεταπολεμικής Αλβανίας. Από την άλλη, το φιλοδυτικό πρόγραμμα που κήρυξε το Συνέδριο της Πρεμετής αλλά και η ρητορική του Χότζα, καθυσήχασαν τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία. Το Δεκέμβριο του 1944, το Γραφείο Στρατηγικών Υπηρεσιών των ΗΠΑ (OSS) συμπέρανε πως ο Χότζα δεν ήταν κομμουνιστής, αλλά κάποιος που ειλικρινά επιθυμούσε την εγκαθίδρυση μιας δυτικού τύπου δημοκρατίας³⁰.

Η Μεγάλη Βρετανία και οι ΗΠΑ – όπως και η Σοβιετική Ένωση – έστειλαν στην Αλβανία αποστολές που λειτούργησαν ως διπλωματικοί σύνδεσμοι μέχρι την καθιέρωση διπλωματικών σχέσεων, σχέσεις που δεν καθιερώθηκαν μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου³¹. Ο βασικός λόγος ήταν η ύπαρξη αμοιβαίων προκαταλήψεων από τις δυο πλευρές σχετικά με τη μεταπολεμική Αλβανία.

«Είχαμε ακούσει για τη Σοβιετική Ένωση που την περιγράφανε ως χώρα όπου οι άνθρωποι ήταν ελεύθεροι, όπου δεν υπήρχε καταπίεση και εκμετάλλευση, όπου οι άνθρωποι εργάζονταν για τον εαυτό τους και όχι για τους άλλους...Η νίκη του κόκκινου στρατού κατά του φασισμού, αύξησε ακόμα πιο πολύ την αγάπη για τη Σοβιετική Ένωση, όπως επίσης και το όνειρο για να ακολουθήσει η χώρα τον ίδιο δρόμο ανάπτυξης» – γράφει στο βιβλίο του ο πρώην κομμουνιστικός ηγέτης Ramiz Alia (Ραμίζ Αλία), ενθουσμούμενος τα χρόνια του ως παρτιζάνος³². Επίσης, οι κομμουνιστές

²⁸ Alia, *ο.π.*, σελ. 97, και Luan Omari, The People's Revolutions in Albania and the Question of the State Power, (Tirane: 8 Nentori, 1986), 76.

²⁹ Fischer, Albania at War, σελ. 240-245.

³⁰ Fischer, Albania at War, σελ. 249.

³¹ R. J. Crampton, The Balkans Since the Second World War, (London and New York: Longman, 2002), σελ. 47-48.

³² Alia, *ο.π.*, σελ. 123.

ήταν δύσπιστοι απέναντι στη Δύση για τη συμπάθεια και την ανεκτική θέση της τελευταίας σχετικά με το παραδοσιακό σύστημα της Αλβανίας και τη συνέχιση της καπιταλιστικής οικονομίας. Οι κομμουνιστές πίστευαν πως το καπιταλιστικό σύστημα στην Αλβανία όχι μόνο απέτυχε ολοσχερώς, αλλά επίσης ότι είχε την ευθύνη για την τεράστια έλλειψη ανάπτυξης της χώρας³³.

Η Μεγάλη Βρετανία και οι ΗΠΑ αντιμετώπιζαν με επιφυλακτικότητα και ανησυχία την όλο και μεγαλύτερη προσέγγιση της Αλβανίας με τη φιλο-σοβιετική Γιουγκοσλαβία του Τίτο και τον καθοδηγητικό ρόλο που έπαιρναν σταδιακά οι Γιουγκοσλάβοι. Οι τελευταίοι, από την πλευρά τους, απομάκρυναν την Αλβανία από μία πιθανή δυτική ή ουδέτερη πορεία ενισχύοντας τον έλεγχο τους στο Κ.Κ.Α. Έτσι, στο Συνέδριο του Berat (Βερατίου) το 1944, οι Γιουγκοσλάβοι πήραν στα χέρια τους τα νήματα του Κ.Κ.Α και ο απεσταλμένος Velimir Stojnic (Βελιμίρ Στόινιτς), επιτέθηκε στον Γενικό Γραμματέα Ενβέρ Χότζα, τον οποίο επέκρινε για λάθη κατά την διάρκεια της αντίστασης, προειδοποιώντας τον εμμέσως για εκκαθάριση αν δεν ακολουθούσε πιστά φιλο-γιουγκοσλαβική πολιτική³⁴. Ο αντικαταστάτης του Χότζα θα μπορούσε να ήταν ο φιλο-γιουγκοσλάβος Koci Xoxe (Κότσι Τζότζε), ένας ορθόδοξος από την Κορυτσά, που με τη βοήθεια των Γιουγκοσλάβων συγκέντρωσε την μεγαλύτερη εξουσία στα χέρια του³⁵.

Οι κομμουνιστές μπήκαν στην αλβανική πρωτεύουσα στις 28 Νοεμβρίου 1944 – ημέρα εθνικής επετείου για τη χώρα λόγω της ανεξαρτησίας της στις 28 Νοεμβρίου 1912 – παρόλο που οι Γερμανοί είχαν αφήσει τα Τίρανα ένδεκα μέρες νωρίτερα³⁶. Επειδή ο κομμουνισμός ήταν ξένη ιδεολογία για τους περισσότερους Αλβανούς, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους ήταν αγρότες και αναλφάβητοι, ο Ενβέρ Χότζα υιοθέτησε τον πατριωτισμό ως τη βασική στήλη της κομμουνιστικής ρητορικής³⁷.

Τα πρώτα μέτρα των κομμουνιστών στην απελευθερωμένη Αλβανία αύξησαν την επιφυλακτικότητα της Δύσης. Οι δίκες κατά των εγκληματιών πολέμου, ή αλλιώς

³³ Crampton, *ο.π.*, σελ. 3-4.

³⁴ Hibbert, *ο.π.*, σελ. 220.

³⁵ Milovan Djilas, Conversation with Stalin, (London: Rupert Hart – Davis, 1962), σελ. 162.

³⁶ Hibbert, *ο.π.*, σελ. 41.

³⁷ Fischer, Balkan Strongmen, σελ. 251.

«δίκες του λαού», εξόντωσαν όχι μόνον όλους όσους είχαν συνεργαστεί με τους κατακτητές, αλλά και όσα αντικομμουνιστικά στοιχεία είχαν απομείνει³⁸.

Στις 2 Δεκεμβρίου 1945 έλαβαν χώρα οι πρώτες μεταπολεμικές εκλογές, όπου το Εθνικοαπελευθερωτικό Μέτωπο – το οποίο τώρα λεγόταν Δημοκρατικό Μέτωπο (Fronti Demokratik) και ουσιαστικά δεν αντιμετώπιζε καμία αντιπολίτευση – πήρε 93% των ψήφων³⁹. Οι εκλογές του 1945 ήταν οι πρώτες κατά τις οποίες ψήφιζαν γυναίκες⁴⁰. Στις 11 Ιανουαρίου 1946 καταργήθηκε η μοναρχία και η Αλβανία κηρύχτηκε Λαϊκή Δημοκρατία, ενώ στις 14 Μαρτίου 1946 θεσπίστηκε νέο σύνταγμα⁴¹. Ο Σοβιετικός πρέσβης εκείνης της εποχής Dimitr S. Cuvahin (Ντιμίτρ Σ. Τσουβαχίν), παρευρισκόμενος στη συνέλευση της 11 Ιανουαρίου θυμάται καλά πως όλη η αίθουσα ζητωκραύγαζε “Ενβέρ-Στάλιν, Σοβιετική Ένωση”, γεγονός που υποδήλωνε την αφοσίωση των κομμουνιστών στη Σοβιετική Ένωση⁴².

Τα οικονομικά και κοινωνικά μέτρα της αλβανικής κομμουνιστικής κυβέρνησης μετά την απελευθέρωση της χώρας, είχαν ως στόχο την ανάπτυξη της φτώχειας και καταστραμμένης από τον πόλεμο Αλβανίας στο συντομότερο δυνατό χρονικό διάστημα⁴³, αλλά κυρίως στόχευαν στην εξαφάνιση της παραδοσιακής – οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής – τάξης πραγμάτων, η οποία είχε υποστεί επίσης βαρεία πλήγματα από το Β’ΠΠ και την ενσωμάτωση μίας νέας σοσιαλιστικής νοοτροπίας⁴⁴. Δηλαδή επρόκειτο για ριζικές έως και επαναστατικές μεταρρυθμίσεις⁴⁵.

³⁸ Miranda Vickers, Οι Αλβανοί, μεταφ. Εύα Πέππα (Αθήνα: Οδυσσέας, 1997), σελ. 229.

³⁹ Anton Logoreci, The Albanians – Europes Forgotten Survivors, (London: Gollancz, 1977), σελ. 86.

⁴⁰ Alia, *ο.π.*, σελ. 128.

⁴¹ Stefanaq Pollo, Arben Puto, History of Albania: From Its Origine to the Present Day, (London: Routledge & Kegan Paul, 1981), σελ. 250.

⁴² Dimitr S. Cuvahin, Sherbimi im diplomatic ne Shqiperi, μεταφ. Gjergj P. Titani, Robert Vullkani (Tirane: Almera, 2009), σελ. 29.

⁴³ Nicholas C. Pano, The People’s Republic of Albania, (Baltimore: The John Hopkins Press, 1968), σελ. 13.

⁴⁴ Pollo & Puto, *ο.π.*, σελ. 248.

⁴⁵ Barbara Jelavich, Ιστορία των Βαλκανίων, μεταφ. Σταυρούλα Γιαννοπούλου, επιμ. Βάσιας Τσοκόπουλος (Αθήνα: ΠΟΛΥΤΡΟΠΟΝ, 2006), σελ. 528-529.

Η κομμουνιστική κυβέρνηση επιτέθηκε στην αστική και μικροαστική τάξη κατάσχοντας τις περιουσίες που είχαν αποκτήσει κατά τη διάρκεια της κατοχής, και ό,τι απέμεινε από αυτές τις τάξεις το επιβάρυνε με φόρους και εκτοπισμούς⁴⁶.

Άρχισε να αναδιανέμει τη γη στους ακτήμονες αγρότες, ως μέτρο νομιμοποίησης του Κομμουνιστικού Κόμματος από τους παραδοσιακά επιφυλακτικούς προς τον κομμουνισμό αγρότες⁴⁷. Σε κάθε οικογένεια δόθηκαν από πέντε στρέμματα, ενώ πριν από τη μεταρρύθμιση το 27% της γης άνηκε σε μόλις 4720 οικογένειες⁴⁸. Επίσης, άρχισε με γοργούς ρυθμούς η εθνικοποίηση περιουσιών και επιχειρήσεων που κατείχαν οι Ιταλοί και οι Γερμανοί, καθώς και άλλων μεγάλων περιουσιών, όπως τα ορυχεία, τα δάση κτλ. Το 1945 εθνικοποιήθηκε το 7% των βιομηχανικών επιχειρήσεων και 100% δύο χρόνια αργότερα⁴⁹. Στην πέμπτη ολομέλεια του Κ.Κ.Α το 1946 έγινε εκκαθάριση όσων φιλοδυτικών στοιχείων είχαν απομείνει στο κόμμα όπως ήταν ο Sejfulla Malëshova (Σεϊφουλλά Μαλεσόβα), ο οποίος τασσόταν κατά των ριζικών αλλαγών και υπέρ μίας πιο ευέλικτης και καλύτερης σχέσης με τις ΗΠΑ και τη Δύση γενικά⁵⁰.

Πέρα από τις αντιρρήσεις που είχαν για τις εκλογές του 1945, οι ΗΠΑ ζήτησαν επιπλέον την αναγνώριση των συμφωνιών που αλβανικές κυβερνήσεις είχαν υπογράψει μαζί τους πριν το 1939⁵¹. Αυτό ήταν σχεδόν αδύνατο για την αλβανική κυβέρνηση, διότι ερχόταν σε σύγκρουση με τις αποφάσεις του Συνεδρίου της Πρεμέτης του 1944 καθώς και με τα θεμέλια του αλβανικού κομμουνιστικού κράτους⁵².

⁴⁶ *ο.π.*, σελ. 530.

⁴⁷ Logoreci, *ο.π.*, σελ. 85.

⁴⁸ Alia, *ο.π.*, σελ. 129.

⁴⁹ Peter Prifti, Socialist Albania Since 1944: domestics and foreign developments, (Cambridge, Mass: M.I.T Press, 1978), σελ. 53.

⁵⁰ Pollo & Puto, *ο.π.*, σελ. 251.

⁵¹ United States of America, National Security Council, U.S. Policy toward the Soviet-dominated Nations in Eastern Europe (Washington: NSC 5811, 9.5.1958, σελ. 10).

⁵² Alia, *ο.π.*, σελ. 132.

Το 1945, όταν βρετανικά ναρκαλιευτικά ήθελαν να καθαρίσουν τα στενά της Κέρκυρας από τις νάρκες, οι Αλβανοί διαμαρτυρήθηκαν πως τα χωρικά τους ύδατα επεκτείνονταν στα τρία μίλια από την αλβανική ακτή. Στις 15 Μαΐου άνοιξαν πυρ κατά των βρετανικών πλοίων ενώ στις 22 Οκτωβρίου δύο από τα τέσσερα αντιτορπιλικά που είχαν στείλει οι Βρετανοί, έπεσαν σε νάρκες και βυθίστηκαν. Οι βρετανικές αποστολές υποχώρησαν τον Απρίλιο του 1946 ενώ αργότερα οι Αμερικανοί μιμήθηκαν τους Βρετανούς, δίνοντας τέλος στην πιθανότητα καθιέρωσης διπλωματικών σχέσεων με την κομμουνιστική Αλβανία⁵³.

Η Γιουγκοσλαβία ήταν η πρώτη χώρα που αναγνώρισε το μεταπολεμικό αλβανικό κράτος και η πρώτη που υπέγραψε Σύμφωνο Φιλίας και Αμοιβαίας Βοήθειας το Μάιο του 1946. Όλα τα κρατικά όργανα της Αλβανίας γεμίσανε από Γιουγκοσλάβους συμβούλους και η σερβική γλώσσα καθιερώθηκε ως υποχρεωτική στα αλβανικά σχολεία⁵⁴. Η οικονομική βοήθεια από τη Γιουγκοσλαβία το 1947 έφτανε στα 58% του αλβανικού ΑΕΠ⁵⁵, όταν η ίδια Γιουγκοσλαβία λάμβανε οικονομική βοήθεια από την UNRRA (Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για την Ανακούφιση και Αποκατάσταση)⁵⁶. Η πρώτη επίσκεψη του κομμουνιστικού ηγέτη της Αλβανίας και ταυτόχρονα πρωθυπουργού Ενβέρ Χότζα έγινε στη Γιουγκοσλαβία, όπου έγινε δεκτός από τον Γιοσίφ Μπροζ Τίτο⁵⁷.

Τα προβλήματα ξεκίνησαν όταν η Γιουγκοσλαβία χρησιμοποίησε τη διακρατική συνεργασία για να αντλήσει οικονομικά οφέλη, είτε αγοράζοντας αλβανικά ακατέργαστα προϊόντα σε χαμηλότερη τιμή, είτε ασκώντας πίεση ώστε ο αλβανικός προϋπολογισμός να εξυπηρετεί οικονομικά συμφέροντα της Γιουγκοσλαβίας. Το 1947 δεν εγκρίθηκε το πενταετές οικονομικό σχέδιο, ενώ ο Τίτο κατηγόρησε τα αντι-γιουγκοσλαβικά στοιχεία στο Κ.Κ.Α που ήθελαν την αλλαγή της αλβανικής πολιτικής⁵⁸.

⁵³ Vickers, *ο.π.*, σελ. 233-234, και Crampton, *ο.π.*, σελ. 47.

⁵⁴ Lisen Bashkurti, Diplomacia Shqiptare ne Fillimet e Luftes se Ftohte, (Tirane: Geer, 2003), 133-134.

⁵⁵ Skendi, *ο.π.*, σελ. 230.

⁵⁶ Vickers, *ο.π.*, σελ. 233.

⁵⁷ Alia, *ο.π.*, σελ. 170-172.

⁵⁸ Skendi, *ο.π.*, σελ. 230.

Ο Χότζα, ο οποίος μέσω του πρέσβη Τσουβαχίν ενημέρωνε τη Σοβιετική Ένωση για τις εξελίξεις, ταξίδεψε στη Μόσχα τον Ιούλιο του 1947 και έγινε δεκτός από τον ίδιο το Στάλιν, ο οποίος φαίνεται ότι δε συμφωνούσε με τον Τίτο.

«Ο Στάλιν εξέφρασε τη δυσαρέσκειά του για την πολιτική της γιουγκοσλαβικής ηγεσίας και δήλωσε πως η Αλβανία είναι μια ανεξάρτητη χώρα και πρέπει να εκφράζει την ανεξαρτησία της στο πλαίσιο της ανάπτυξης των σχέσεων με άλλες χώρες»⁵⁹.

Ο Χότζα πήρε από το Στάλιν ένα δάνειο των 6 εκατομμυρίων δολαρίων υπό ευνοϊκούς όρους⁶⁰ και το Δεκέμβριο συνέχισε το ταξίδι του στην πρωτεύουσα της Βουλγαρίας, όπου υπεγράφη Συνθήκη Φιλίας, Αμοιβαίας Συνεργασίας και Βοήθειας⁶¹. Το άνοιγμα αυτό της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής συγκρούονταν με τις γιουγκοσλαβικές επιθυμίες. Ο πρέσβης της Γιουγκοσλαβίας στη Μόσχα διαμαρτυρήθηκε στον Αλβανό αντιπρόσωπο:

«...δεν καταλαβαίνουμε πώς αφού είμαστε οικονομικά συνδεδεμένοι, εσείς θέλετε να υπογράφετε οικονομικές και εμπορικές συμφωνίες με άλλες χώρες, δεν μπορούμε επίσης να καταλάβουμε πώς, χωρίς να μας συμβουλευέστε και να μας ενημερώνετε προηγουμένως, κάνετε τέτοιες ενέργειες...»⁶².

Στις αρχές του 1948 έλαβε χώρα η 9^η ολομέλεια του Κ.Κ.Α όπου πρωταγωνιστικό ρόλο είχε ο Τζότζε μαζί με το Γιουγκοσλάβο απεσταλμένο Savo Zlatić (Σάβο Ζλλάτιτς), στα πλαίσια της οποίας ολομέλειας διώχτηκαν τα αντι-γιουγκοσλαβικά στοιχεία, επικρίθηκε ο Χότζα και επιταχύνθηκαν οι προσπάθειες για οικονομική και στρατιωτική ένωση με τη Γιουγκοσλαβία⁶³.

Μόνο η ρήξη της Σοβιετικής Ένωσης με τη Γιουγκοσλαβία το 1948 ικανοποίησε τους αντιγιουγκοσλάβους στο Κ.Κ.Α, οι οποίοι οριακά σώθηκαν από την εκκαθάριση του Τζότζε και των φιλογιουγκοσλάβων, τους οποίους αργότερα διώχνουν, φυλακίζουν και εκτελούν⁶⁴.

⁵⁹ Cuvahin, *ο.π.*, σελ. 37.

⁶⁰ *ο.π.*, σελ. 38.

⁶¹ Vickers, *ο.π.*, σελ. 238.

⁶² Bashkurti, *Diplomacia*, σελ.143.

⁶³ A. Shnytzter, *Stalinist Economic Strategy in Practice: The Case of Albania*, (London: Oxford, 1982), σελ. 10-12.

⁶⁴ Dedijer, *ο.π.*, σελ. 272.

Η Αλβανία επιδοκίμασε την απόφαση της Κόμινφορμ για την αποβολή της Γιουγκοσλαβίας, καταγγέλλοντας όλες τις οικονομικές συμφωνίες και έδωσε στους Γιουγκοσλάβους συμβούλους, προθεσμία 48 ωρών να εγκαταλείψουν την Αλβανία⁶⁵.

III. 1945-1955: ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΟΝ ΟΗΕ

Ο βασιλιάς της Αλβανίας Ζόγκου – ο οποίος μετά την ιταλική εισβολή βρισκόταν στην Αγγλία – είχε εκφράσει την επιθυμία του για συμμετοχή στη Δήλωση της Ουάσιγκτον, αλλά η Μεγάλη Βρετανία που δεν αναγνώριζε τον Ζόγκου ως βασιλιά σε εξορία δε μεταβίβασε το αίτημα στις ΗΠΑ. Ως αποτέλεσμα, η Αλβανία δεν μπόρεσε να υπογράψει τη Δήλωση των Ηνωμένων Εθνών αν και ο Αμερικανός πρόεδρος Roosevelt είχε ρωτήσει τον Τσόρτσιλ:

«ξεχάσαμε τον Ζόγκου αν και η Αλβανία πολεμά στο πλευρό μας. Νομίζω ότι μπορεί να βρεθεί κάποιος υπουργός ή άλλος Αλβανός αντιπρόσωπος που να μπορούμε να δώσουμε να υπογράψει τη δήλωση»⁶⁶.

Στις 25 Μαρτίου 1945, η αλβανική κομμουνιστική κυβέρνηση του Ενβέρ Χότζα ζήτησε από τους ηγέτες των ΗΠΑ, της Σοβιετικής Ένωσης και της Μεγάλης Βρετανίας, τη συμμετοχή της στη Διάσκεψή του Σαν Φραγκίσκο που συνεδρίαζε στα τέλη Απριλίου⁶⁷. Οι ΗΠΑ απέρριψαν το αίτημα διότι οι διαδικασίες δεν προέβλεπαν τη συμμετοχή των κυβερνήσεων που δεν είχαν ακόμη αναγνωριστεί⁶⁸. Στις 22 Μαΐου 1945, ο Αμερικανός υπουργός εξωτερικών Edward R. Stettinius Jr. με την ιδιότητα του προέδρου της Προκαταρκτικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών απάντησε:

«...οι ΗΠΑ δεν μπορούν να υποστηρίξουν τη συμμετοχή (στη διάσκεψη) των αρχών που ασκούν έλεγχο στην Αλβανία τώρα, με τις οποίες οι ΗΠΑ δεν έχουν καθιερώσει διπλωματικές σχέσεις...»⁶⁹.

⁶⁵ Cuvahin, ο.π, σελ. 48-49.

⁶⁶ Hidri, ο.π, σελ. 144.

⁶⁷ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1945, Φ. 25.

⁶⁸ Paskal Milo, Fundi i nje padrejtesie, (Tirane: 8 Nentori, 1984), σελ. 26-27.

⁶⁹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1945, Φ. 25.

Καμία από τις τρεις μεγάλες δυνάμεις της νικήτριας του Β'ΠΠ συμμαχίας δεν είχε διπλωματικές σχέσεις με την αλβανική κομμουνιστική κυβέρνηση του Ενβέρ Χότζα. Η σοβιετική κυβέρνηση τις καθιέρωσε στις 10 Νοεμβρίου 1945, ενώ οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία διατηρούσαν τη στάση τους σχετικά με την αναγνώριση υπό όρους.

Ο Αλβανός πρωθυπουργός και Γενικός Γραμματέας του Κ.Κ.Α Ενβέρ Χότζα δήλωσε:

«...το δικαίωμα της αναγνώρισης της κυβερνήσεως και της συμμετοχής στη Διάσκεψη του Σαν Φραγκίσκο, ο λαός μας το κέρδισε με πόλεμο και θυσίες...στη διάσκεψη έχουν κληθεί χώρες που όχι μόνο δεν πολέμησαν κατά του φασισμού, αλλά και τον έχουν βοηθήσει εμμέσως. Ο αποκλεισμός του αλβανικού λαού αποτελεί αδικία...»⁷⁰.

Η μη συμμετοχή στη Διάσκεψη του Σαν Φραγκίσκο, σήμαινε άρνηση στην Αλβανία να αποτελέσει ιδρυτικό μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Από δω και έπειτα, η Αλβανία θα καταβάλλει προσπάθειες να γίνει μέλος του οργανισμού, σύμφωνα με την πρώτη και δεύτερη παράγραφο του άρθρου 4 του Χάρτη⁷¹.

Η πρώτη σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ έλαβε χώρα στις 10 Ιανουαρίου 1946 στο Λονδίνο. Στις 20 Δεκεμβρίου 1945 η αλβανική κυβέρνηση υπέβαλλε αίτηση για να γίνει μέλος τονίζοντας τη συμβολή του αλβανικού λαού στο Β'ΠΠ κατά του Άξονα και το γεγονός ότι πληροί όλες τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από τον Χάρτη⁷².

Στις 12 Φεβρουαρίου 1946, μία μέρα πριν συνεδριάσει το Συμβούλιο Ασφαλείας, ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών Ρέντης, αφού παρουσίασε την Αλβανία να είναι συμβιβαστική με τους Ιταλούς κατά την ιταλική επίθεση εναντίον της Ελλάδας το 1940, ζήτησε από τον πρόεδρο του ΣΑ Μακίν την αναβολή της εξέτασης του

⁷⁰ Enver Hoxha, Veptra – Vellimi 3, (Tirane: 8 Nentori, 1945), σελ. 33.

⁷¹ Άρθρον 4:

«1. Μέλη των Ηνωμένων Εθνών δύνανται να γίνουν πάντα τα Κράτη τα επιθυμούντα την Ειρήνην, άτινα αποδέχονται τας υποχρεώσεις τας διαλαμβανομένας εις τον παρόντα Χάρτην και άτινα κατά την κρίσιν του Οργανισμού είναι ικανά και έχωσι την διάθεσιν να εκπληρώσωσι τας υποχρεώσεις ταύτας. 2. Η αποδοχή ως Μέλους οιοδήποτε Κράτους εις τα Ηνωμένα Εθνη θα γίνεται δι αποφάσεως της Γενικής Συνελεύσεως τη προτάσει του Συμβουλίου Ασφαλείας»,
(<http://www.un.org/en/documents/charter/>).

⁷² Milo, ο.π, σελ.45.

αλβανικού αιτήματος μέχρι την επόμενη σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης με την ελπίδα αποκατάστασης ομαλών διμερών σχέσεων. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 31 του Χάρτη⁷³, ζήτησε τη συμμετοχή της Ελλάδας σε κάθε συζήτηση που είχε σχέση με την ένταξη στον οργανισμό της Αλβανίας, του πλησιέστερου γείτονα της Ελλάδας, διότι έθιγε με ιδιαίτερο τρόπο τα συμφέροντά της⁷⁴.

Την αναβολή της εξέτασης του αλβανικού αιτήματος για την επόμενη συνεδρίαση του Συμβουλίου Ασφάλειας στη Νέα Υόρκη, ζήτησε ο Αμερικανός εκπρόσωπος Stettinius, πρόταση που εγκρίθηκε από τις ΗΠΑ, τη Μεγάλη Βρετανία, την Αυστραλία, την Κίνα, τη Βραζιλία, την Αίγυπτο και την Ολλανδία. Η Σοβιετική Ένωση, η Πολωνία και το Μεξικό ψήφισαν «κατά», ενώ η Γαλλία «λευκό»⁷⁵.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η Μεγάλη Βρετανία ήταν επιφυλακτικές ως προς την ένταξη της Αλβανίας στον ΟΗΕ, διότι δεν ήθελαν μια άλλη κομμουνιστική χώρα στον οργανισμό, γεγονός που σήμαινε μια άλλη ψήφο κατά. Επίσης, η στάση τους θα μπορούσε να χρησιμεύσει και ως πίεση προς την Αλβανία για δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, με στόχο την καθυστέρηση ή την αποτροπή της σοβιετικής επιρροής. Το 1946, ο δεύτερος ισχυρός άνθρωπος της Αλβανίας, ο φιλο-γιουγκοσλάβος Κότσι Τζότζε διαμαρτυρήθηκε στον πρέσβη της Σοβιετικής Ένωσης σχετικά με τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία:

«είναι αυτοί που εμπόδισαν την ένταξη της Αλβανίας στον ΟΗΕ και την εμποδίζουν μέχρι και σήμερα, είναι αυτοί που επιμένουν στη σύνθεση της κυβέρνησης να συμπεριλαμβάνονται συνεργάτες του Άξονα και άτομα που πολέμησαν κατά των παρτιζάνων»⁷⁶.

Μετά το Β'ΠΠ η Ελλάδα προσέβλεπε στην πραγματοποίηση των εδαφικών διεκδικήσεών της στη νότια Αλβανία (Βόρειος Ήπειρος). Θεωρούσε τον εαυτό της σε εμπόλεμη κατάσταση με την Αλβανία – μετά την απόφαση των Ιταλών και της

⁷³ Άρθρον 31:

«Πάν Μέλος των Ηνωμένων Εθνών, όπερ δεν τυγχάνει Μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, δύναται να μετέχη άνευ ψήφου, εις την συζήτησιν οιουδήποτε ζητήματος παραπεμφθέντος ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας, και οσάκις το Συμβούλιον κρίνει ότι τα συμφέροντα του Μέλους εκείνου ειδικώς θίγοντα»,
(<http://www.un.org/en/documents/charter/>).

⁷⁴ Hidri, ο.π, 145-146.

⁷⁵ Milo, ο.π, σελ.46.

⁷⁶ Cuvahin, ο.π, σελ. 32.

δωσίλογης αλβανικής κυβέρνησης να εισβάλουν στην Ελλάδα το 1940⁷⁷ – και προσδοκούσε σε ένα σύμφωνο ειρήνης με την Αλβανία όπου κεντρική θέση θα είχε το ζήτημα της Βορείου Ηπείρου. Ακόμα πιο ανασφαλείς και αντι-δυτικοί έγιναν οι Αλβανοί κομμουνιστές όταν ενημερώθηκαν για το ψήφισμα της αμερικανικής Γερουσίας το Μάρτιο του 1946, το οποίο ήταν υπέρ της ένωσης της Βορείου Ηπείρου με την Ελλάδα⁷⁸, ενώ ένα χρόνο νωρίτερα, στις 18 Ιουλίου, ο Βρετανός πρωθυπουργός Τσόρτσιλ είχε πει στο Στάλιν σχετικά με αυτό:

«τα σύνορα θα αποφασιστούν στη Διάσκεψη Ειρήνης και όποιος προσπαθεί να προσδιορίσει τα σύνορα πιο γρήγορα θα βρεθεί σε χειρότερη θέση»⁷⁹.

Ο θεμελιώδης στόχος της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής ήταν να αναγνωριστεί η Αλβανία ως μέλος του παγκοσμίου αντιφασιστικού μετώπου και αυτό επεδίωξε να πράξει στα σύμφωνα ειρήνης με την Ιταλία και τη Γερμανία, που συζητούνταν από τους υπουργούς εξωτερικών των ΗΠΑ, της Μεγάλης Βρετανίας, της Σοβιετικής Ένωσης και της Γαλλίας. Οι ΗΠΑ, η Μεγάλη Βρετανία και η Ελλάδα ήταν επιφυλακτικές ως προς την επιδίωξη της Αλβανίας, φέροντας ως παράδειγμα οι δύο πρώτες τη μη υπογραφή της Δήλωσης της Ουάσιγκτον το 1942, ενώ η Ελλάδα την επίθεση της Ιταλίας και της Αλβανίας το 1940⁸⁰.

Η Γιουγκοσλαβία και η Σοβιετική Ένωση κατέβαλλαν προσπάθειες ώστε στη συνάντηση των υπουργών εξωτερικών των τεσσάρων μεγάλων δυνάμεων που έλαβε χώρα τους μήνες Νοέμβριο-Δεκέμβριο του 1946 στη Νέα Υόρκη, η Αλβανία να θεωρηθεί μέλος του αντιφασιστικού μετώπου, και ένα χρόνο αργότερα, τον Οκτώβριο του 1947, να υπογράψει μαζί με την Ιταλία το σύμφωνο ειρήνης. Και με τη Γερμανία, η Αλβανία θεωρήθηκε μέλος της Διασυμμαχικής Επιτροπής Αποζημιώσεων, κλείνοντας το κεφάλαιο της αμφισβήτησής της ως αντιφασιστικής χώρας κατά το Β'ΠΠ⁸¹. Η αναγνώριση του αντιφασιστικού ρόλου της Αλβανίας, πρόσθετε μεγαλύτερο κύρος και κίνητρο στην αλβανική πολιτική της ένταξης στον ΟΗΕ.

⁷⁷ Θάνος Βερέμης (επιμ.), Ο Μεταξάς και η εποχή του, (Αθήνα: Εκδ.Ευρασία, 2009), σελ. 15.

⁷⁸ Milo, *ο.π.*, σελ.59.

⁷⁹ *ο.π.*, σελ.40.

⁸⁰ *ο.π.*, σελ.79.

⁸¹ Lisen Bashkurti, Diplomacia, σελ. 122-125.

Η δεύτερη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης έφερε τουλάχιστον δύο βασικά εμπόδια για το αλβανικό αίτημα. Το περιστατικό της Κέρκυρας οδήγησε τη Μεγάλη Βρετανία να προσφύγει στο Συμβούλιο Ασφαλείας στις 10 Ιανουαρίου 1947, ζητώντας να προσδιοριστεί η Αλβανία ως χώρα που απειλούσε την ειρήνη και τη διεθνή ασφάλεια, αλλά μετά από βέτο της Σοβιετικής Ένωσης το ΣΑ παρέπεμψε το ζήτημα στο Διεθνές Δικαστήριο⁸², το οποίο αποφάνθηκε τον Απρίλιο του 1949 ότι:

“...η Αλβανία είναι υπεύθυνη για τις εκρήξεις που συνέβησαν στις 22 Οκτωβρίου 1946 στα αλβανικά νερά και επίσης για τη ζημιά και την απώλεια ανθρώπινων ζωών εις βάρος της Μεγάλης Βρετανίας...επομένως, το δικαστήριο αποφασίζει υπέρ της Μεγάλης Βρετανίας και καταδικάζει την Αλβανία με την πληρωμή συνολικής αποζημίωσης £ 843,947...”⁸³.

Η κομμουνιστική Αλβανία δεν αναγνώρισε την απόφαση του Δ.Δ, και οι Άγγλοι κατάσχεσαν το αλβανικό χρυσό, το οποίο είχαν λεηλατήσει οι Γερμανοί κατά τη διάρκεια του Β'ΠΠ.

Το δεύτερο εμπόδιο είχε να κάνει με τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο και τις κατηγορίες της Αθήνας για βοήθεια των Ελλήνων κομμουνιστών από την Αλβανία, τη Βουλγαρία και τη Γιουγκοσλαβία – αυτή την τελευταία μέχρι το 1948 – και ως εκ τούτου για παρέμβαση των κομμουνιστικών γειτόνων στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας⁸⁴. Το ζήτημα αυτό ανακύπτει στα Ηνωμένα Έθνη από τις πρώτες ημέρες του οργανισμού. Στις 21 Ιανουαρίου του 1946, η Σοβιετική Ένωση έφερε το ζήτημα στο Συμβούλιο Ασφαλείας και στις 24 Αυγούστου η Ουκρανία, με την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης, κατηγόρησε την Ελλάδα για προκλήσεις στα σύνορα με τους βόρειους γείτονες. Το ψήφισμα των ΗΠΑ, το οποίο εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση στις 21 Οκτωβρίου 1947, κατηγορούσε την Αλβανία μαζί με τη Γιουγκοσλαβία και τη Βουλγαρία για παροχή βοήθειας προς τους Έλληνες παρτιζάνους και δημιούργησε την Ειδική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα

⁸² Ο.π, σελ. 128.

⁸³ Διεθνές Δικαστήριο Το ζήτημα της Διώρυγας της Κέρκυρας Απόφαση της 15^{ης} Δεκεμβρίου 1949 (<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&k=cd&case=1&code=cc&p3=5>).

⁸⁴ Richard Clogg, Σύγχρονη Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας, (Αθήνα: Καρδαμίτσα, 1993), σελ. 236.

Βαλκάνια (United Nations Special Commission on the Balkan - UNSCOB)⁸⁵. Η Αλβανία δεν αναγνώρισε ποτέ την επιτροπή και αρνήθηκε να συνεργαστεί μαζί της, αποκαλώντας την «παράνομη και ανύπαρκτη». Το 1947, κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του Ενβέρ Χότζα στην πρωτεύουσα της Βουλγαρίας, σε κοινή δήλωση με το Δημητρόφ σημείωσαν:

«...όσον αφορά τη Βαλκανική Επιτροπή του ΟΗΕ, και οι δύο αντιπροσωπεΐες είναι της άποψής ότι η δημιουργία της αποτελεί παραβίαση του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, κατευθύνεται εναντίον της κυριαρχίας των λαών της Βαλκανικής και για αυτό το λόγο, οι δύο κυβερνήσεις δεν μπορούν να παρέχουν καμία βοήθεια. Οι δύο χώρες δεν αναγνωρίζουν (την επιτροπή) και δε δέχονται να εξουσιοδοτήσουν την είσοδό της στο δικό τους έδαφος...»⁸⁶.

Η σοβιετική διαμάχη με την Γιουγκοσλαβία οδήγησε τον Τίτο να βελτιώσει τις σχέσεις του με την Ελλάδα και γενικά με τον ευρω-ατλαντικό κόσμο⁸⁷. Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η Μεγάλη Βρετανία είδαν τη Γιουγκοσλαβία του Τίτο ως δώρο θεού για τη στρατηγική τους που θα έπαιρνε σάρκα και οστά και θα ωφελούσε τη Δύση, όχι μόνο ως προς την εξουδετέρωση της Γιουγκοσλαβίας ως κινδύνου για την ασφάλεια της Ιταλίας και της Ελλάδας, αλλά ιδιαίτερα όσον αφορά τη χρησιμοποίηση του Τίτο ως παραδείγματος προς μίμηση στις σχέσεις των κομμουνιστικών χωρών με τη Μόσχα. Η πολιτική «Wedge Strategy» που ακολούθησαν οι ΗΠΑ, προσδοκούσε να χρησιμοποιεί το στοιχείο του εθνικισμού, το οποίο έτρεφε ο Τίτο και είχε καταγγείλει η Σοβιετική Ένωση ως αγώνα εναντίον του διεθνούς προλεταριάτου⁸⁸, ως μαγνήτη για την ενεργοποίηση των φυγόκεντρων δυνάμεων στις σχέσεις των κομμουνιστικών δορυφόρων με τη Σοβιετική Ένωση⁸⁹. Ένας από τους πρώτους στόχους της στρατηγικής αυτής έπρεπε να είναι η Αλβανία.

⁸⁵ Lorraine M. Lees, Keeping Tito Afloat, (Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 1997), σελ. 22, και Robert F. Byrnes, East-Central Europe Under Communists, (New York: F.A.Praeger, 1958), σελ. 349.

⁸⁶ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1947, Φ. 59.

⁸⁷ Γιάννης Γ. Βαλινάκης, Εισαγωγή στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: 1949-1988, (Αθήνα: Σιδέρης, 2005), σελ. 56-57.

⁸⁸ Lees, *ο.π.*, σελ. 53.

⁸⁹ *ο.π.*, σελ. 76.

Τα οφέλη θα ήταν σημαντικά για τη Δύση διότι θα εξουδετέρωνε μια μορφή πίεσης και ανασφάλειας προς την Ελλάδα και την Ιταλία. Αυτό όμως είχε ως αποτέλεσμα τεράστια ανασφάλεια για το αλβανικό κράτος και ιδιαίτερα για τον Ενβέρ Χότζα.

Ιστορικά η Σερβία και το Μαυροβούνιο έτρεφαν εδαφικές βλέψεις εις βάρος της Αλβανίας και μαζί με την ελληνική διεκδίκηση της Βορείου Ηπείρου, καθώς και την επιθυμία της Ιταλίας για έλεγχο της Αδριατικής ως γέφυρας προς την ανατολή, καλλιεργείτο μεγάλη ανασφάλεια και ψυχολογία φόβου σε σχέση με τους γείτονες. Το λιώσιμο των πάγων ανάμεσα στη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα, γεγονός που κορυφώθηκε με την υπογραφή της Συνθήκης Φιλίας και Συνεργασίας ανάμεσα στις δύο χώρες και την Τουρκία το 1953 και τη στρατιωτική συμμαχία του Μπλέντ ένα χρόνο αργότερα⁹⁰, ενέτεινε ακόμα περισσότερο τις ανασφάλειες του Χότζα.

Παράλληλα με το διπλωματικό αποκλεισμό της Αλβανίας όσον αφορά την άρνηση της θέσης που επιδίωκε να έχει στον ΟΗΕ, οι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία αύξησαν τις προσπάθειες για εσωτερική πίεση των Τιράνων με στόχο την αμφισβήτηση της νομιμοποίησης του κομμουνιστικού καθεστώτος στο εσωτερικό. Το 1949 οι δυτικές υπηρεσίες ασφάλειας είχαν εκπαιδεύσει στη Δυτική Γερμανία, στην Κύπρο και ειδικά στη Μάλτα περίπου τριακόσιους Αλβανούς αντικομμουνιστές πρόσφυγες με στόχο τη δημιουργία εξεγέρσεων και την πτώση του κομμουνισμού εκ των έσω. Το σχέδιο αυτό απέτυχε εξαιτίας του Βρετανού «διπλού» πράκτορα Kim Philby, ο οποίος ενημέρωνε τακτικά τη Μόσχα και η τελευταία από την πλευρά της την κομμουνιστική Αλβανία⁹¹.

Στις 4 Αυγούστου η εφημερίδα *Daily Graphic* έγραφε:

«...Ο Τίτο έχει κάνει συμφωνία με την Ελλάδα και μπορεί να πραγματοποιήσει κοινή ελληνο-γιουγκοσλαβική στρατιωτική δράση εναντίον του σοβιετοποιημένου γείτονά του...οι Αμερικανοί ειδικοί πιστεύουν ότι η Μόσχα θα επιτρέψει να συμβούν όλα φέτος, χωρίς η κατάσταση να καταλήξει σε πόλεμο. Αν ο στρατηγός Τίτο, μαζί με την Ελλάδα επιτεθεί εσωτερικά (στην Αλβανία) και κατατροπώσει το στρατηγό Χότζα με τους εκατό χιλιάδες άνδρες του, οι Σοβιετικοί δε θα προσφύγουν σε έναν γενικό πόλεμο. Οι Αμερικανοί έχουν εργαστεί μυστικά για να χρησιμοποιήσουν αυτούς τους δύο εχθρούς

⁹⁰ Βαληνάκης, ο.π, σελ. 56-57.

⁹¹ Vickers, ο.π, σελ. 248-249, και Pollo & Puto, ο.π, σελ. 265.

της Μόσχας σε μια προσπάθεια να καθαρίσουν τα Βαλκάνια...Μια εχθρική Αλβανία υπήρξε πάντα θανατηφόρα απειλή για την Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία...»⁹².

Επίσης, ο Εντουάρτ Καρντιέλ – ένας από τους τέσσερις ηγέτες της Γιουγκοσλαβίας – είχε εκφράσει στο Βρετανό πρέσβη την ανάγκη ανατροπής του Χότζα⁹³. Η εχθρότητα της Γιουγκοσλαβίας και η επικράτηση των αντικομμουνιστών στην Ελλάδα, οι οποίοι θα μπορούσαν να επιτεθούν στη νότια Αλβανία για να πραγματοποιήσουν τις εδαφικές διεκδικήσεις τους στη Βόρειο Ήπειρο, δημιούργησαν για την Αλβανία ένα κλοιό ανασφάλειας – ενώ η καπιταλιστική Ιταλία παρέμεινε εξίσου απειλητική για το κομμουνιστικό καθεστώς. Ως αποτέλεσμα, η Αλβανία αναζήτησε προστασία από τη Σοβιετική Ένωση, η οποία από την πλευρά της έσωσε το Χότζα από την καθαίρεση, και την αλβανική κυριαρχία από τις γιουγκοσλαβικές βλέψεις για ομοσπονδία. Ως τίμημα, η Αλβανία έγινε δορυφόρος της Σοβιετικής Ένωσης⁹⁴ ενώ πιο πριν, στις 10 Απριλίου 1947, είχε απορρίψει κατηγορηματικά το σχέδιο Μάρσαλ⁹⁵.

Κατά την τέταρτη σύνοδο πρωτοστάτησε η Γιουγκοσλαβία, αυτή τη φορά κατηγορώντας τα Τίρανα για παρέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της. Ως εκ τούτου, η Αλβανία δεν μπορούσε να γίνει μέλος του ΟΗΕ σύμφωνα με το άρθρο 4 του Χάρτη⁹⁶.

Στις αμερικανικές πιέσεις – εσωτερικές και εξωτερικές – η Αλβανία απάντησε με την ανοιχτή συμπαράστασή της προς τη Βόρεια Κορέα. Στις 5 Ιουλίου 1950 η αλβανική βουλή εξέδωσε ανακοινωθέν όπου έλεγε:

«...ο αλβανικός λαός χαιρετίζει το δίκαιο πόλεμο των Κορεατών και εύχεται πλήρη νίκη κατά του εχθρού. Μαζί με τους λαούς του κόσμου ζητάμε την άμεση αποχώρηση των αμερικανικών στρατευμάτων από την Κορέα....Όταν οι λαοί του κόσμου αγωνίζονται για την υπεράσπιση της ειρήνης, της ζωής και του μέλλοντός τους, οι Αμερικανοί ιμπεριαλιστές προσπαθούν να αρχίσουν ένα νέο πόλεμο. Αλλά οι λαοί δε φοβούνται, κινητοποιούνται περισσότερο στον πόλεμο κατά των υποκινητών ενός νέου μακελειού,

⁹² *Daily Graphic*, 4.8.1949.

⁹³ Milo, *ο.π.*, σελ.112.

⁹⁴ Byrnes, *ο.π.*, σελ. 26.

⁹⁵ *ο.π.*, σελ. 348.

⁹⁶ Milo, *ο.π.*, σελ.112-113.

ενώνονται ολοένα και περισσότερο στο μέτωπο της ειρήνης, στην κορυφή του οποίου στέκεται η Σοβιετική Ένωση και ο ειλικρινής ηγέτης όλων των εργατών του κόσμου, ο Μέγας Στάλιν...»⁹⁷.

Το 1951 στην έκτη σύνοδο, ο Αμερικανός εκπρόσωπος Gross κατηγόρησε την Αλβανία για την υποστήριξη που παρείχε στο ζήτημα της Κορέας, τις κακές σχέσεις με την Ελλάδα και – προσθέτοντας αυτή τη φορά – τις προκλήσεις εναντίον της Γιουγκοσλαβίας⁹⁸. Στις 9 Νοεμβρίου 1950 στη Γενική Συνέλευση, η Γιουγκοσλαβία είχε κατηγορήσει την Αλβανία για επιθετικές πιέσεις εναντίον της ακεραιότητας και της εθνικής ανεξαρτησίας της⁹⁹.

Μετά το θάνατο του σοβιετικού ηγέτη Joseph Visarionovich Stalin το 1953, στις σχέσεις ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις δημιουργήθηκε ένα πνεύμα συμβιβασμού, το οποίο συνεχίστηκε αργότερα στο πλαίσιο της πολιτικής της ειρηνικής συνύπαρξης που ακολούθησε ο Κρούτσεφ. Αυτός ο συμβιβασμός επηρέασε και τις εξελίξεις στα Ηνωμένα Έθνη σχετικά με τον τερματισμό της μέχρι τότε τακτικής αποκλεισμού καπιταλιστικών και κομμουνιστικών χωρών από τον οργανισμό, στο πλαίσιο της αντίθεσης των δύο μπλοκ στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

Το 1953 στην όγδοη σύνοδο, ο εκπρόσωπος του Περού Belond, πρότεινε τη δημιουργία της Επιτροπής Καλών Υπηρεσιών (bons offices), η οποία θα ενημερωνόταν από τα μέλη του Συμβουλίου Ασφάλειας, με σκοπό τη δημιουργία καλύτερης συγκυρίας για μία συμφωνία που θα επέτρεπε την ένταξη νέων μελών στον ΟΗΕ. Η επιτροπή – η οποία αποτελείτο από το Περού, την Ολλανδία και την Αίγυπτο – εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση στις 2 Νοεμβρίου και άρχισε τις προσπάθειες για την εξεύρεση μίας λύσης¹⁰⁰. Στις 23 Νοεμβρίου 1954, η Γενική Συνέλευση ανανέωσε τη θητεία της επιτροπής και την κάλεσε να συνεχίσει τις προσπάθειές της¹⁰¹.

⁹⁷ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος, 1950, Φ. 82.

⁹⁸ Milo, *ο.π.*, σελ.122.

⁹⁹ *ο.π.*, σελ. 123.

¹⁰⁰ *ο.π.*, σελ. 131-135.

¹⁰¹ *ο.π.*, σελ.137-141.

Η Αλβανία έγινε μέλος του ΟΗΕ κατά τη δέκατη σύνοδο το 1955. Στις 14 Δεκεμβρίου το Συμβούλιο Ασφαλείας ψήφισε την πρόταση της Νέας Ζηλανδίας και της Βραζιλίας για την ένταξη 16 χωρών στον ΟΗΕ. Για την υποψηφιότητα της Αλβανίας ψήφισαν «υπέρ» η Σοβιετική Ένωση, η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία, η Τουρκία, η Βραζιλία, η Νέα Ζηλανδία, το Περού και το Ιράν. «Λευκό» ήταν η ψήφος των ΗΠΑ, του Βελγίου και της εθνικιστικής Κίνας ενώ καμία χώρα δεν ψήφισε κατά. Την ίδια ημέρα η Γενική Συνέλευση ψήφισε την πρόταση 41 χωρών για την ένταξη στον ΟΗΕ 16 κρατών που είχαν κερδίσει την πρόταση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Για την Αλβανία ψήφισαν «υπέρ» 48 χώρες, καταψήφισαν η Ελλάδα, η Κούβα και η εθνικιστική Κίνα ενώ «λευκό» οι ΗΠΑ, το Βέλγιο, η Ολλανδία, οι Φιλιππίνες και η Δομινικανή Δημοκρατία. Συνολικά, την πρόταση ψήφισαν όλες οι χώρες εκτός από την Κούβα η οποία απείχε¹⁰².

Αμέσως, ο Αλβανός πρωθυπουργός Mehmet Shehu (Μεχμέτ Σέχου) έστειλε τηλεγράφημα στο Σοβιετικό ομόλογό του Ν.Α. Bulganin τον οποίο ευχαρίστησε για τις προσπάθειες της Σοβιετικής Ένωσης για την ένταξη της Αλβανίας στον ΟΗΕ¹⁰³.

Το ανακοινωθέν της αλβανικής κυβέρνησης στις 16 Δεκεμβρίου τόνιζε:

«...η αποδοχή της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλβανίας στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών δίνει τέλος σε μία αδικία που διήρκεσε πολύ χρόνο. Στην πραγματικότητα η συνεισφορά του λαού μας στην κοινή νίκη κατά του φασισμού, καθώς και στη δημιουργία των συνθηκών για την ίδρυση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, και η θέση της Αλβανίας ως σύμμαχου στο Β'ΠΠ, έδιναν το δίκαιο στη χώρα μας να γίνει δεκτή από την αρχή. Αλλά αυτό το δίκαιο μάς το αρνήθηκαν μέχρι τώρα, εξαιτίας τεχνητών εμποδίων από την αμερικανική και τη βρετανική κυβέρνηση. Είναι λυπηρό που και στο τελευταίο ψήφισμα, η αμερικανική κυβέρνηση δεν εκφράστηκε υπέρ της αποδοχής της ΑΔ της Αλβανίας...»¹⁰⁴.

Η ένταξη στον ΟΗΕ αποτελούσε ένα είδος διεθνούς νομιμοποίησης και εξουδετέρωνε κάπως τις ανασφάλειες της Αλβανίας σε σχέση με το βαλκανικό κλοιό γύρω της. Ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών Μπεχάρ Στούλλα, στην πρώτη του

¹⁰² ο.π, σελ. 156-158.

¹⁰³ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1955, Φ. 272.

¹⁰⁴ Milo, ο.π, σελ.159.

συνέντευξη μετά την ένταξη της χώρας του στον ΟΗΕ, δήλωσε στο γιουγκοσλαβικό πρακτορείο ειδήσεων Jugopress:

«...πλέον όλες οι χώρες των Βαλκανίων είναι μέλη του ΟΗΕ...»¹⁰⁵

¹⁰⁵ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1955, Φ. 272.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

IV. ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ – ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1961

Μέλος του ΟΗΕ από το 1955, η Αλβανία είχε θέση στα περισσότερα διεθνή ζητήματα. Κεντρικό στοιχείο για την εξωτερική πολιτική της στα Ηνωμένα Έθνη θα αποτελούσαν εκείνα τα ζητήματα που σχετιζόνταν με την εκάστοτε «εχθρική» για τους Αλβανούς υπερδύναμη¹⁰⁶. Μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ήταν για την Αλβανία η σταθερά «εχθρική» παγκόσμια υπερδύναμη, λόγω της αρνητικής στάσης τους για το μεταπολεμικό αλβανικό κράτος, κυρίως όσον αφορά την παγίωση του κομμουνισμού του Χότζα.

Η αλβανική διπλωματία έδινε ιδιαίτερο βάρος στον προφορικό λόγο της, στις ομιλίες από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης, με τις οποίες προσδοκούσε την ρητορική εκπλήρωση των προτεραιοτήτων της σε σχέση με τις υπερδυνάμεις.

«...οι ομιλίες μας ήταν πολύ μεγάλες σε σύγκριση με τους άλλους...»¹⁰⁷.

Όσον αφορά τις ΗΠΑ¹⁰⁸, οι ομιλίες Αλβανών αντιπροσώπων στα Ηνωμένα Έθνη ήταν πάντα επιθετικές για κάθε διεθνές πρόβλημα, αλλά και ακραίες, περικλείοντας στο περιεχόμενό τους μέχρι και προσβλητικούς όρους για τις ΗΠΑ, όπως για παράδειγμα “ληστές”¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Giovanni Armillotta, «Albania and the United Nations: Two Cases Seen from a Diplomatic History Perspective,» The International Journal of Albanian Studies, Vol. 1, Nr. 1 (Fall 1997), pp. 69-81.

¹⁰⁷ Προσωπική συνέντευξη με τον Petraq Rojani στις 8 Ιουνίου 2010 στα Τίρανα, Αλβανία. Ο κος Rojani, διετέλεσε μέλος των αποστολών της Δημοκρατίας της Αλβανίας στα Ηνωμένα Έθνη από το 1960 μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1980 και επίσης Πρέσβης στη Διεύθυνση Διεθνών Οργανισμών του ΥΠΕΞ της Αλβανίας για πολλά χρόνια.

¹⁰⁸ Μάριος Ευρυβιάδης, «Η διαχρονική συνέχεια της αμερικανικής μακροστρατηγικής,» Γεωστρατηγική – Τεύχη 15-16 (Σεπτέμβριος 2008 – Απρίλιος 2009).

¹⁰⁹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 343.

Η αλβανική εξωτερική πολιτική στα Ηνωμένα Έθνη είχε τα χαρακτηριστικά μιας αντι-αμερικανικής πολιτικής, στα πλαίσια όμως του διπολικού κόσμου και της ταύτισης των Τιράνων με τον αντίπαλο της Ουάσινγκτον.

Η οικονομική δυσχέρεια της χώρας σε συνδυασμό με την ανασφάλεια ως αποτέλεσμα των εδαφικών διεκδικήσεων γειτονικών κρατών, έκαναν απαραίτητη για τους Αλβανούς τη σύνδεση της χώρας τους με μία άλλη, που είχε μεγαλύτερη αποδοχή στο διεθνές γίγνεσθαι. Αυτή η χώρα – που θα μπορούσαμε να την αποκαλέσουμε **υποστηρικτική δύναμη** της Αλβανίας – είτε θα συνδράμει οικονομικά την Αλβανία, είτε θα παρέχει πολιτική υποστήριξη στους Αλβανούς ως προς την περιφερειακή ή τη διεθνή νομιμοποίησή τους, είτε και τα δύο μαζί.

Ενώ κατά τους βαλκανικούς πολέμους και τη δημιουργία του αλβανικού κράτους αυτό το ρόλο τον είχε η Αυστρία – εμποδίζοντας τον σλάβικο επεκτατισμό – μετά το Β'ΠΠ και την επικράτηση των κομμουνιστών, υποστηρικτικές δυνάμεις θα αποτελέσουν προφανώς χώρες του κομμουνιστικού μπλοκ.

«...εμείς θεωρούσαμε συμμάχους και φίλους της Αλβανίας, εκείνες τις χώρες που ιδεολογικά ήταν λίγο-πολύ όπως η Αλβανία...σε εκείνο το θεωρητικό...(και) πολιτικό πλαίσιο...δεν ψάχναμε υποστήριξη εμείς από άλλες χώρες, αλλά κυρίως ή κατ'αρχάς από χώρες που είχαν ιδεολογική συγγένεια με εμάς...»¹¹⁰.

Από την αντίσταση μέχρι το 1948, τον υποστηρικτικό ρόλο τον είχαν οι Γιουγκοσλάβοι, παρέχοντας οικονομική και πολιτική βοήθεια. Μετά από την κρίση στις σχέσεις Τιράνων-Βελιγραδίου – η οποία ήρθε ως αποτέλεσμα τόσο της δυσαρέσκειας των Αλβανών για τα σχέδια του Τίτο που προέβλεπαν την απορρόφηση της Αλβανίας στη Γιουγκοσλαβία ως πρώτο στάδιο για τη διαμόρφωση της Βαλκανικής Συνομοσπονδίας, όσο του αγώνα για την εξουσία μέσα στο Κομμουνιστικό Κόμμα Αλβανίας και κυρίως λόγω και της ρήξης του Βελιγραδίου με τη Μόσχα – ο υποστηρικτικός ρόλος για την Αλβανία μεταβιβάστηκε στη Σοβιετική Ένωση.

Ο Χότζα άλλαξε το όνομα του κόμματος από Κομμουνιστικό Κόμμα Αλβανίας (Κ.Κ.Α) σε Κόμμα Εργασίας Αλβανίας (Κ.Ε.Α) και το Νοέμβριο του 1948 έλαβε

¹¹⁰ Προσωπική συνέντευξη με τον Ramiz Alia στις 5 Ιουνίου 2010 στα Τίρανα, Αλβανία. Ο κος Alia, ήταν από τους σημαντικότερους ανθρώπους στην αλβανική κομμουνιστική ηγεσία, ενώ το 1985 θα διαδεχθεί το Χότζα μετά το θάνατο του τελευταίου.

χώρα το πρώτο συνέδριο¹¹¹. Έτσι εκπληρώθηκε η συμβουλή που ο Στάλιν είχε δώσει στο Χότζα τον Ιούλιο του 1947, αφού την πλειονότητα στη χώρα και στο κόμμα αποτελούσαν οι αγρότες¹¹².

Στον οικονομικό τομέα, η Αλβανία έδωσε μεγάλη έμφαση στη βιομηχανική ανάπτυξη και κυρίως στη βαριά βιομηχανία. Το 1948 υπογράφηκε κοινή οικονομική συμφωνία με τη Σοβιετική Ένωση, ενώ μετά τη δημιουργία του Συμβουλίου Αμοιβαίας Οικονομικής Βοήθειας (CMEA) το 1949, η οικονομική υποστήριξη διευρύνθηκε πλέον και σε σχέση με άλλες σοσιαλιστικές χώρες¹¹³. Επίσης, η σύνδεση της Αλβανίας με τη Σοβιετική Ένωση γλίτωσε το Χότζα από τα σχέδια της Δύσης που προσέβλεπαν στην ανατροπή του και την εγκαθίδρυση μιας φιλοδυτικής κυβέρνησης, αποκόπτοντας την Αλβανία από τη σοβιετική σφαίρα επιρροής στα Βαλκάνια, έπειτα από την ουδετεροποίηση της Γιουγκοσλαβίας το 1948.

Αυτά είχαν ως αποτέλεσμα την περαιτέρω ριζοσπαστικοποίηση του Χότζα και της αλβανικής κομμουνιστικής ελίτ ως αντιδυτικών – κυρίως ως αντιαμερικανικών – και τη μεγαλύτερη δορυφοροποίησή τους στη Μόσχα. Βασικό σύνθημα των Αλβανών κομμουνιστών εκείνη την εποχή ήταν: *«ιδρύουμε τη σοσιαλιστική Αλβανία με την αξίνα στο ένα χέρι και το τουφέκι στο άλλο»*, υποδηλώνοντας έτσι την παγίωση του κομμουνιστικού συστήματος και την προστασία του από τις γειτονικές και τις δυτικές «απειλές»¹¹⁴.

Μετά το θάνατο του Στάλιν, στη Σοβιετική Ένωση ακολούθησε μια σύντομη περίοδος μοιράσματος της εξουσίας, η οποία έγινε γνωστή ως «συλλογική ηγεσία»¹¹⁵. Αμέσως, ο Χότζα μεταβίβασε τη θέση του πρωθυπουργού που κρατούσε στο Mehmet Shehu (Μεχμέτ Σέχου), τη δεύτερη ισχυρότερη προσωπικότητα ανάμεσα στους κομμουνιστές, θέση την οποία κράτησε μέχρι τις αρχές τις δεκαετίας του '80, όταν ο

¹¹¹ Pollo & Puto, *ο.π.*, σελ. 264.

¹¹² Cuvahin, *ο.π.*, σελ. 36.

¹¹³ Griffith, *ο.π.*, σελ. 21.

¹¹⁴ Pollo & Puto, *ο.π.*, σελ. 267.

¹¹⁵ Vickers, *ο.π.*, σελ. 250.

Σέχου αυτοκτόνησε¹¹⁶. Ο Χότζα παρέμεινε στην εξουσία μέχρι το θάνατό του τον Απρίλιο του 1985.

Η πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης που εφάρμοσε η νέα ηγεσία στη Σοβιετική Ένωση – την οποία έπρεπε να ακολουθήσουν και τα άλλα σοσιαλιστικά κράτη – ήταν το βασικότερο κίνητρο για το συμβιβασμό των δύο υπερδυνάμεων σχετικά με τη μεγάλη διεύρυνση του ΟΗΕ το 1955.

Κύρια στήλη της εξωτερικής πολιτικής της Αλβανίας ως μέλους του ΟΗΕ στην παρούσα περίοδο, αποτελεί η αποδοχή και η προβολή των θέσεων της σοβιετικής εξωτερικής πολιτικής.

Άλλη βασική στήλη – παράλληλη με την πρώτη – αποτελεί η δυσφήμιση της Δύσης και κυρίως των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής ως αντίπαλων της Σοβιετικής Ένωσης, αλλά κυρίως ως ιδεολογικών αντιπάλων του κομμουνισμού¹¹⁷. Ενώ η πρώτη στήλη έχει μεταβλητή μορφή και θα αλλάζει κάθε φορά που η Αλβανία αλλάζει υποστηρικτική δύναμη, η δεύτερη θα παραμένει σταθερή μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου.

Τα πρώτα γεγονότα στα οποία η Αλβανία θα προβάλλει την εξωτερική της πολιτική ως μέλος του ΟΗΕ, είναι η κρίση του Σουέζ και η εξέγερση στην Ουγγαρία, τα οποία λαμβάνουν χώρα το 1956.

1. Κρίση του Σουέζ

Στα μάτια των Αλβανών, η κρίση του Σουέζ¹¹⁸ σχετιζόταν άμεσα με τη Δύση, της οποίας σημαντικές χώρες, όπως η Αγγλία και η Γαλλία, προσπαθούσαν να διαφυλάξουν τα συμφέροντά τους στις πρώην αποικίες τους – όπως παραδείγματος χάριν στην Αίγυπτο – και επίσης να σταματήσουν τον ανταποικιακό αγώνα στην περιοχή και ευρύτερα.

¹¹⁶ Elez Biberaj, Albania, A Socialist Maverick, (Boulder: Westview Press, 1990), σελ.36.

¹¹⁷ Jelavich, *ο.π.*, σελ. 535-536.

¹¹⁸ Ευάνθης Χατζηβασιλείου, Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου, (Αθήνα: Πατάκης, 2001), σελ. 152-158.

«...δύο μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας (Μεγάλη Βρετανία και Γαλλία)...επιτέθηκαν σε ένα μέλος του ΟΗΕ (Αίγυπτος)... ελπίζοντας να επανακαταλάβουν τη διώρυγα του Σουέζ (μετά από την εθνικοποίησή της από το Νάσερ), να ανατρέψουν τον πρόεδρο Νάσερ, να εξαλείψουν την ανεξαρτησία και την κυριαρχία της Αιγύπτου, χώρα η οποία τόλμησε να διώξει τους αποικιοκράτες από το έδαφός της, να φέρουν στην εγγύ και μέση ανατολή το παλιό καθεστώς – την αποικιακή κυριαρχία – υποτάσσοντας έτσι τις αραβικές χώρες και βάζοντας φραγμούς στον αγώνα για την εθνική απελευθέρωση των άλλων σκλαβωμένων από τους ιμπεριαλιστές λαών...»¹¹⁹.

Αν και η Ουάσινγκτον δεν ήταν μέρος της βρετανο-γαλλικής πρωτοβουλίας στη σύγκρουση του Σουέζ, η αλβανική διπλωματία δεν μπορούσε να χάσει αυτή την ευκαιρία για να δυσφημίσει τις ΗΠΑ. Στη 12^η σύνοδο, ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών κατηγόρησε τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής:

«...πέρυσι ...η Αίγυπτος έπεσε θύμα μιας επίθεσης που προκλήθηκε από την πλευρά της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας και του Ισραήλ, επίθεση η οποία αποτέλεσε αναπόσπαστο τμήμα της πολιτικής του βορειοατλαντικού μπλοκ ... είχε την υποστήριξη και την έγκριση της ηγετικής δύναμης αυτού του μπλοκ, των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής...»¹²⁰.

Ταυτόχρονα με τη δυσφήμιση του δυτικού μπλοκ, η Αλβανία προσπαθούσε να προβάλλει τη Σοβιετική Ένωση ως ειρηνόφιλη χώρα στις σχέσεις με τους Άραβες και γενικά με τον τρίτο κόσμο, χώρες που αποτελούσαν προτεραιότητα για τον Κρούτσεφ εκείνη την εποχή:

«...εκτιμούμε το ρόλο και τις πρωτοβουλίες της Σοβιετικής Ένωσης...η πραγματικότητα μάς λέει ότι η Σοβιετική Ένωση είναι ειλικρινής σύμμαχος που δεν έχει κανένα πολιτικό, οικονομικό ή στρατιωτικό συμφέρον σε βάρος αυτών των χωρών, ενώ οι ΗΠΑ απειλούν την εθνική τους ανεξαρτησία και ακεραιότητα και εκμεταλλεύονται τις οικονομικές τους πηγές...»¹²¹.

¹¹⁹ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 11^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1956.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1956, Φ. 245

¹²⁰ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 12^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1957.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 296

¹²¹ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 12^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1957.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 296

Στις 2, στις 7 και στις 24 Νοεμβρίου, η Αλβανία ψήφισε την αποχώρηση των στρατευμάτων από τη διώρυγα του Σουέζ¹²².

Όσον αφορά την αποστολή κατεπείγουσας δύναμης του ΟΗΕ στην κρίση αυτή όπως και σε κάθε άλλη κρίση αργότερα και γενικότερα αναφορικά με τη δέσμευση και την εμπλοκή του οργανισμού στη διαχείριση των διάφορων κρίσεων, η Αλβανία θα έχει πάντα αρνητική στάση, πιστεύοντας πως ο ΟΗΕ “νοθεύεται και κατευθύνεται” από τις μεγάλες δυτικές δυνάμεις.

«...μεγάλη εμπιστοσύνη σε αυτόν (ΟΗΕ) δεν είχε η Αλβανία. Διότι ήξερε ότι εκεί μέσα γίνονταν παιχνίδια ανάμεσα στους μεγάλους, διότι ήταν οι μεγάλοι εκείνοι που αποφασίζανε...»¹²³.

Ο βασικότερος φόβος των Αλβανών ήταν η εμπλοκή του ΟΗΕ – και εμμέσως της Δύσης – στα θέματα της περιοχής της Βαλκανικής, η οποία θα μπορούσε να θίγει την κυριαρχία του κράτους της Αλβανίας. Ως εκ τούτου, η Αλβανία θα είναι πάντα κατά της εμπλοκής του ΟΗΕ σε διάφορες κρίσεις και ειδικά σε κρίσεις που συνδέονται με την εκάστοτε υποστηρικτική δύναμη της Αλβανίας ή με χώρες επιφυλακτικές ως προς τους δυτικούς, παραβιάζοντας την εθνική τους κυριαρχία.

«...με την αποστολή της κατεπείγουσας δύναμης του ΟΗΕ, οι επιτιθέμενοι έχουν ως στόχο την ενσωμάτωση των δικών τους δυνάμεων σε αυτή τη δύναμη, να καταλαμβάνουν ολόκληρη τη διώρυγα – δηλαδή...να απογυμνώνουν τη διώρυγα...από την κυριαρχία της Αιγύπτου...Κανείς και ούτε η κατεπείγουσα δύναμη, δεν είναι εξουσιοδοτημένος να παρεμβαίνει στο δίκαιο της κυριαρχίας της Αιγύπτου στη διώρυγα...»¹²⁴.

2. Κρίση της Ουγγαρίας

Η κρίση του 1956 στην Ουγγαρία αποτέλεσε μία άλλη ευκαιρία για να δείξει η Αλβανία την αφοσίωσή της στη Σοβιετική Ένωση και παράλληλα να προβάλει τις

¹²² Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1956, Φ. 245

¹²³ Συνέντευξη με τον κ. Ramiz Alia, ο.π.,

¹²⁴ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 11^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1956. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1956, Φ. 245.

σοβιετικές θέσεις με τις οποίες συμφωνούσε. Και εδώ προσπάθησε να δυσφημίσει τη Δύση, η οποία σύμφωνα με τους Αλβανούς ήταν ο βασικός υποκινητής των εξελίξεων στην Ουγγαρία.

«...ανάμεσα στα άτομα που έφυγαν από την Ουγγαρία, ένας μεγάλος αριθμός... (ήταν) φασιστές εγκληματίες, λοχαγοί του Horti και συμμετέτοχοι στα ναζιστικά SS ...πήγαν σε πολλές χώρες, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, οι οποίες βοήθησαν ισχυρά στην προετοιμασία και την έκρηξη της αντεπανάστασης...»¹²⁵.

Άλλη μία φορά η αλβανική διπλωματία πρόβαλε τη Σοβιετική Ένωση ως ειρηνόφιλη, αρνήθηκε ότι υπήρξε στρατιωτική επέμβαση του σοβιετικού στρατού και επιτέθηκε στο ψήφισμα για το ουγγρικό ζήτημα που είχε προτείνει η Κούβα¹²⁶.

«...το ουγγρικό ζήτημα είναι ανύπαρκτο και σκόπιμο....(είναι) συκοφαντίες για την εισβολή του σοβιετικού στρατού...ψεύτική εκστρατεία από την Κούβα και από εκείνους που κρύβονται πίσω από την Κούβα...»¹²⁷.

3. Το ζήτημα του αφοπλισμού

Η εξωτερική πολιτική της Αλβανίας στον ΟΗΕ έδινε μεγάλη σημασία στο ζήτημα του αφοπλισμού και σε κάθε σύνοδο αυτό το ζήτημα καθιστούσε το βασικότερο θέμα στις ομιλίες των Αλβανών αντιπροσώπων. Η Αλβανία είχε άμεσο ενδιαφέρον σχετικά με τον αφοπλισμό, όχι τόσο πολύ για τη δική της κυριαρχία, όσο λόγω των χαρακτηριστικών της εξωτερικής πολιτικής της στην ψυχροπολεμική περίοδο. Στο διπολικό κόσμο, αυτό το ζήτημα αφορούσε άμεσα τις δύο υπερδυνάμεις, τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και τη Σοβιετική Ένωση, δίνοντας την ευκαιρία στην Αλβανία να δυσφημίζει την πρώτη και να υπερασπίζεται την πολιτική της δεύτερης, προβάλλοντάς την ως «ειρηνική».

¹²⁵ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 11^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1956.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1956, Φ. 245.

¹²⁶ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1956, Φ. 245.

¹²⁷ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 12^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1957.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 296.

«...στην κούρσα των εξοπλισμών τα αμερικανικά μονοπώλια έχουν βρει την καλύτερη πηγή και μέσο για να περιορίζουν τις οικονομικές κρίσεις και να επιβάλουν την ηγεμονία τους στο άλλο κομμάτι του κόσμου. Στο θέμα του αφοπλισμού, οι δυτικές δυνάμεις έχουν μία θέση που βασίζεται στην πολιτική της ισχύος...»¹²⁸.

«...δίκαια ανησυχούν κάθε μέρα και πιο πολύ οι ειρηνόφιλοι λαοί παρατηρώντας τις μεγάλες αναλογίες που έχει πάρει ο αγώνας του σπλισμού. Οι δυτικές δυνάμεις και μέλη του ΝΑΤΟ προσπαθούν να διευρύνουν τις στρατιωτικές τους βάσεις και να εγκαταστήσουν ατομικά όπλα και πυραύλους...οι αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις διαθέτουν περίπου 250 στρατιωτικές βάσεις στα πιο στρατηγικά σημεία του κόσμου, ενώ η Σοβιετική Ένωση δε διαθέτει ούτε μία τέτοια βάση εκτός του εδάφους της...»¹²⁹.

Στα τέλη της δεκαετίας του '50 είχε αρχίσει ένα πνεύμα συμβιβασμού μεταξύ των υπερδυνάμεων στο ζήτημα του αφοπλισμού. Ως εκ τούτου, η Σοβιετική Ένωση με την πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης επιδίωκε την επίτευξη μιας συμφωνίας με τις ΗΠΑ, με την οποία θα αναγνωριζόταν ένα είδος *modus vivendi* μεταξύ τους. Εν ολίγοις, ο Κρούτσεφ ήθελε οι σχέσεις του με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής¹³⁰ να βρεθούν σε ύφεση και ο αφοπλισμός ήταν το πιο σημαντικό ζήτημα που τους σύνδεε. Ο Κρούτσεφ τότε στόχευε σε μια μερική συμφωνία στο πλαίσιο του αφοπλισμού, θέση την οποία η Αλβανία άμεσα ενσωμάτωσε στην εξωτερική της πολιτική.

«...είναι αναγκαία μια συμφωνία για το ζήτημα του αφοπλισμού...για την απαγόρευση των ατομικών όπλων και εκείνων με υδρογόνο, μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων και η αρχή μιας νέας εποχής στις διεθνείς σχέσεις. Η αλβανική κυβέρνηση υποστηρίζει τις σοβιετικές πρωτοβουλίες σε αυτόν τον τομέα προκειμένου να βγούμε από τη στάσιμη κατάσταση...»¹³¹.

¹²⁸ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 12^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1957. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 296.

¹²⁹ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 12^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1957. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 296.

¹³⁰ Χατζηβασιλείου, ο.π, σελ. 149.

¹³¹ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 11^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1956. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1956, Φ. 245.

Στη 12^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης, αφού χαρακτήρισε την εξότευση του Σπούτνικ από τη Σοβιετική Ένωση «ως καταπληκτική νίκη των σοβιετικών επιστημόνων, η οποία διευρύνει την ισχύ του ανθρώπου επάνω στη φύση για την πρόοδο και τη γαλήνη της ανθρωπότητας», ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών τόνισε:

«...μία συμφωνία για τον αφοπλισμό συμφέρει όλους τους λαούς αλλά την κύρια ευθύνη έχουν οι μεγάλες δυνάμεις, οι οποίες διαθέτουν πολλές και σύγχρονες ένοπλες δυνάμεις. Η Σοβιετική Ένωση, ακολουθώντας την πολιτική υπεράσπισης της ειρήνης, έχει προβεί σε μία σωρεία εποικοδομητικών προτάσεων...δυστυχώς, οι ΗΠΑ αλλά και η Μεγάλη Βρετανία με τη Γαλλία, έχουν υιοθετήσει αρνητική στάση, χρησιμοποιώντας τις συνομιλίες για τον αφοπλισμό, ως κάλυμμα πίσω από το οποίο κρύβονται συνεχώς και ουσιαστικά εξακολουθούν την κούρσα των εξοπλισμών και την πολιτική του πολέμου...η Σοβιετική Ένωση είναι υπέρ του πλήρους αφοπλισμού...από την άλλη, οι δυτικές δυνάμεις δεν κάνουν λόγο για αποτελεσματικό αφοπλισμό, αλλά για τη ρύθμισή του ...αν και οι διαφορές είναι μεγάλες, εμείς πιστεύουμε ότι υπάρχουν περιθώρια για μία συμφωνία...η σοβιετική κυβέρνηση, αφού θεωρεί ότι τη στιγμή αυτή οι μεγάλες δυνάμεις δεν είναι διατεθειμένες για τον άνευ όρων τερματισμό των ατομικών όπλων και των όπλων υδρογόνου, προτείνει, κράτη που διαθέτουν τέτοια όπλα να δεσμεύονται για τη μη χρήση τους, και αυτή η δέσμευση να ισχύει για πέντε χρόνια...η θέση μας είναι υπέρ μιας συμφωνίας ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις για τον αφοπλισμό, για την προσωρινή δέσμευση της μη χρήσης ατομικών και όπλων υδρογόνου για πέντε χρόνια...»¹³².

Όσον αφορά την ανάγκη συμβιβασμού για μια συμφωνία που απαγόρευε τις πυρηνικές δοκιμές, ο Αλβανός υπουργός τόνισε:

«...η θέση μας είναι υπέρ...απαγόρευσης ή τουλάχιστον τερματισμού των πυρηνικών δοκιμών για δύο ή τρία χρόνια...»¹³³.

Στη 15^η σύνοδο πρόσθεσε:

«...ένα από τα προβλήματα τα οποία απασχολούν ιδιαίτερα όλους τους λαούς του κόσμου είναι η απαγόρευση δοκιμών των πυρηνικών όπλων και η υπογραφή μίας

¹³² Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 12^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1957.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 296, 297.

¹³³ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 12^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1957.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 296, 297.

συμφωνίας από τις μεγάλες δυνάμεις για αυτό. Ένα τέτοιο μέτρο θα είχε ευνοϊκές συνέπειες που θα διευκόλυναν την επίλυση και των άλλων ζητημάτων που αφορούν τον αφοπλισμό. Θα αποτελούσε το πρώτο βήμα στην πορεία της πλήρους απαγόρευσης των πυρηνικών όπλων...»¹³⁴.

4. Βαλκάνια: απο-πυρηνικοποιημένη ζώνη

Ο τοπικός αφοπλισμός, ένα σημαντικό κεφάλαιο στο ζήτημα του αφοπλισμού, αποτελούσε σημαντική πολιτική των κρατών του ανατολικού μπλοκ στα Ηνωμένα Έθνη. Ουσιαστικά προτάσεις της Μόσχας, που δημοσιοποιήθηκαν από τις σοσιαλιστικές χώρες ως δορυφόροι της, είχαν ως στόχο την απομάκρυνση αμερικανικών πυρηνικών όπλων από ευαίσθητες για τη Σοβιετική Ένωση περιοχές, όπως ήταν η κεντρική Ευρώπη – κυρίως η Γερμανία – τα Βαλκάνια και άλλες.

Αυτές τις προτάσεις υποστήριζε και η αλβανική εξωτερική πολιτική στα Ηνωμένα Έθνη, στο πλαίσιο της άμεσης αποδοχής και προβολής της πολιτικής της Σοβιετικής Ένωσης, ως υποστηρικτικής της δύναμης.

«...μια περιφερειακή συμφωνία για τη δημιουργία περιοχών χωρίς ατομικά όπλα και πυραύλους, συμπεριλαμβάνοντας και την απαγόρευση της χρήσης του διαστήματος για στρατιωτικούς σκοπούς και την εξάλειψη των ξένων βάσεων σε διάφορες χώρες, θα γινόταν δεκτή με ικανοποίηση από όλους τους λαούς, ως μια σημαντική συμβολή στη διατήρηση της ειρήνης και τη μείωση της έντασης...»¹³⁵.

Στη 12^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης ο υπουργός εξωτερικών της Αλβανίας Μπεχάρ Στούλλα υποστήριξε την κοινή πρόταση της Πολωνίας και της Τσεχοσλοβακίας για την απο-πυρηνικοποίηση της περιοχής τους, εάν παρόμοια δέσμευση λάμβαναν και οι δύο Γερμανίες¹³⁶. Η Αλβανία επανέλαβε την υποστήριξή της σε παρόμοια πρόταση από την Πολωνία κατά τη 15^η σύνοδο:

¹³⁴ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 15^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1960. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 371

¹³⁵ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 371

¹³⁶ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 296.

«...Η ΛΔ της Αλβανίας χαιρετίζει την πρόταση της Πολωνίας για απο-πυρηνικοποιημένη ζώνη στην κεντρική Ευρώπη...»¹³⁷.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στην Αλβανία το καλοκαίρι του 1959, ο Κρούτσεφ ενημέρωσε το Χότζα για την πρόταση της Σοβιετικής Ένωσης αναφορικά με την απο-πυρηνικοποίηση της βαλκανικής¹³⁸. Η Αλβανία υποστήριξε τη σοβιετική πρόταση κατά τη διάρκεια της 15^{ης} συνόδου:

«...η ΛΔ της Αλβανίας ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την κατάσταση στην περιοχή των Βαλκανίων και της Αδριατικής. Βλέπει με ανησυχία την εγκατάσταση ατομικών όπλων και πυραύλων από κάποιες χώρες στην περιοχή. Η δημιουργία τέτοιων βάσεων στην Ιταλία και οι προσπάθειες που γίνονται και στην Ελλάδα, αποτελούν μεγάλο κίνδυνο για την ειρήνη και την ασφάλεια των λαών των Βαλκανίων. Η πρόταση της Σοβιετικής Ένωσης για τη δημιουργία απο-πυρηνικοποιημένης ζώνης στα Βαλκάνια και την Αδριατική, ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των λαών αυτής της περιοχής και εμπνέεται από τα συμφέροντα της διατήρησης της ειρήνης και της ασφάλειας των λαών των Βαλκανίων και της Ευρώπης...»¹³⁹.

Στις αναφορές τους προς το Υπουργείο Εξωτερικών, Αλβανοί διπλωμάτες περιέγραφαν την αντίδραση χωρών της περιοχής για την πρόταση του Κρούτσεφ ως εξής:

«...εξέφρασαν την αλληλεγγύη τους οι κυβερνήσεις της Αλβανίας, της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας, καθώς και οι δημοκρατικές και προοδευτικές δυνάμεις στην Ελλάδα...από την πλευρά της γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης παρατηρείται μια εχθρική στάση, εκείνη δεν είναι υπέρ της επίλυσης αυτών των ζητημάτων και το κυριότερο, η γιουγκοσλαβική ηγεσία υποστηρίζει τη θέση των Ελλήνων σοβινιστών, τονίζοντας ότι η γιουγκοσλαβική κυβέρνηση είναι της άποψης πως τα ζητήματα που έχουν βαλκανικό χαρακτήρα δεν μπορούν να συζητηθούν πριν από την επίλυση διαφορών που υπάρχουν μεταξύ κάποιων βαλκανικών χωρών, όπως μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας, Αλβανίας και Γιουγκοσλαβίας, Βουλγαρίας και Ελλάδας κτλ...»¹⁴⁰.

¹³⁷ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 15^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1960.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 371

¹³⁸ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 483

¹³⁹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 371

¹⁴⁰ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 483

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

V. ΚΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΣΟΒΙΕΤΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ: ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΣΙΝΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΗΣ ΦΙΛΙΑΣ

Ταυτόχρονα με την ένταξη της Αλβανίας στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών το 1955, οι σχέσεις των Τιράνων με τη Μόσχα θα χειροτερεύουν σταδιακά μέχρι τη ρήξη τους το 1961. Πρωταγωνιστές αυτής της ψύχρασης ήταν κυρίως ο Σοβιετικός ηγέτης Κρούτσεφ¹⁴¹ και ο Αλβανός ηγέτης Ενβέρ Χότζα. Όσον αφορά τον πρώτο, τουλάχιστον τρεις ήταν οι ενέργειές του, οι οποίες προκάλεσαν τη δυσaréσκεια του Αλβανού ηγέτη.

Η πρώτη, στο επίπεδο της περιοχής της βαλκανικής, αφορά την προσέγγιση του Τίτο από τον Κρούτσεφ το 1955, κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του δεύτερου στη Γιουγκοσλαβία. Θέλοντας να διορθώσει τα λάθη του προκατόχου του σε σχέση με το Βελιγράδι, ο Κρούτσεφ επιδίωξε την επιστροφή της Γιουγκοσλαβίας στο ανατολικό μπλοκ και το τερματισμό της στρατηγικής της Ουάσινγκτον, που χρησιμοποιούσε τη Γιουγκοσλαβία του Τίτο ως υποκινητή φυγόκεντρων δυνάμεων στις σχέσεις των σοσιαλιστικών κρατών-δορυφόρων με τη Μόσχα¹⁴².

Για το Χότζα, η προσέγγιση του Τίτο από τον Κρούτσεφ, εκτός από τη μείωση της σημασίας της Αλβανίας για τη Σοβιετική Ένωση, σήμαινε και την επιστροφή της τριγωνικής αυτής σχέσης στην εποχή πριν από το 1948, όταν δηλαδή, η Σοβιετική Ένωση δεν έφερνε καμία αντίρρηση για την «κηδεμονία» ή εν πάση περιπτώσει επιρροή της Γιουγκοσλαβίας στην Αλβανία.

Η δεύτερη ενέργεια, στο επίπεδο του κομμουνιστικού μπλοκ, αφορά την αποσταλινοποίηση που κήρυξε ο Κρούτσεφ στο 20^ο συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης το 1956, ένα χρόνο μετά την επίσκεψή του στη Γιουγκοσλαβία. Αυτή είχε ως βασικό στόχο και συνέπεια την απομάκρυνση των εναπομεινάντων σταλινικών στοιχείων από τις ηγεσίες των κομμουνιστικών

¹⁴¹ Georgi Abratov, *Skiftete dhe Pellumba te Luftes se Ftohte*, trans. Sokrat Gjerasi (Tirane: Onufri, 2010), pp. 19-23.

¹⁴² Lees, *ο.π.*, σελ. 121-153

κομμάτων και επίσης την αποκατάσταση των τιτοϊκών στοιχείων που εκκαθαρίστηκαν από τις σταλινικές ηγεσίες μετά τη ρήξη της Μόσχας με τη Γιουγκοσλαβία το 1948. Έτσι, έφυγε ο Rakoshi στην Ουγγαρία, ο Cervenkon στη Βουλγαρία ενώ αποκαταστάθηκε ο Gomulka στην Πολωνία¹⁴³. Αυτό έβαζε σε άμεσο κίνδυνο τη θέση του Ενβέρ Χότζα στην ηγεσία του Κ.Ε.Α, ενώ παράλληλα Σοβιετικοί ηγέτες απαιτούσαν την αποκατάσταση του Κότσι Τζότζε, ο οποίος είχε εκτελεστεί από το Χότζα το 1949.

Η τρίτη ενέργεια, σε διεθνές επίπεδο, αφορά την πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης με τη Δύση που κήρυξε ο Κρούτσεφ και που προέβλεπε ανταγωνισμό σε ειρηνικές συνθήκες ανάμεσα στο κομμουνιστικό και τον καπιταλιστικό κόσμο, κάτι που δεν ικανοποιούσε ιδιαίτερα την Αλβανία του Χότζα. Η ειρηνική συνύπαρξη ήταν ουσιαστικά πυρηνική συνύπαρξη ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις και η πιθανότητα μίας σύγκρουσης μεταξύ τους θα ήταν καταστροφική, σύμφωνα με τον Κρούτσεφ. Για το Χότζα και το Μάο της Κίνας, που ήταν αμφότεροι πιστοί στον κλασικό μαρξισμό, αυτή η θέση σήμαινε παράδοση και συνθηκολόγηση της σοσιαλιστικής παράταξης στον καπιταλιστικό κόσμο, ο οποίος ενεργούσε από θέση ισχύος.

Ενώ η Σοβιετική Ένωση πίστευε ότι σε περίπτωση ενός νέου παγκοσμίου πολέμου δεν θα υπήρχε νικητής, η Κίνα μαζί με την Αλβανία συμφωνούσαν ότι μόνο ο ιμπεριαλισμός θα καταστρεφόταν¹⁴⁴.

Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι η ιδέα της ύφεσης ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής που εγκαινίαζε η πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης του Κρούτσεφ, εξασθένιζε την πολωμένη κατάσταση ανάμεσα στους δύο κόσμους του Ψυχρού Πολέμου, την κλασική παγκόσμια κατάσταση που χαρακτήριζε την εποχή του Στάλιν μετά το τέλος του Β'ΠΠ. Ακριβώς, με αυτήν την παγκοσμίως πολωμένη κατάσταση ταυτιζόταν το κομμουνιστικό σύστημα του Χότζα στην Αλβανία, και κάθε ύφεση του Ψυχρού Πολέμου θα εξασθένιζε ή θα έκανε πιο ευάλωτη τη νομιμοποίηση της χοτζαϊκής εξουσίας, εφ'όσον από την αρχή είχε νομιμοποιηθεί ως αντι-δυτική και σταθερά εφάρμοζε αντιδημοκρατικούς τρόπους ανάδειξης της πολιτικής εξουσίας.

¹⁴³ Zbigniew Brezezinski, The Soviet Block: Unity and Conflict, (Cambridge, Mass: Harward University Press, 1967), σελ. 198.

¹⁴⁴ Griffith, *ο.π.*, σελ. 31.

Ο Κρούτσεφ θέλοντας να φέρει την πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης στην περιοχή της βαλκανικής και παράλληλα να ασκήσει πίεση στο Χότζα ώστε να σταματήσει να υποστηρίζει το Μάο στη σινο-σοβιετική διαμάχη, τον Ιούνιο του 1960 συνάντησε τον Έλληνα πολιτικό της κεντρο-αριστεράς Σοφοκλή Βενιζέλο, επιδοκιμάζοντας τη θέση του για τουλάχιστον πολιτιστική αυτονομία της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία και υποσχόμενος στο Βενιζέλο ότι θα συζητούσε το θέμα με το Χότζα στην συνάντηση του Βουκουρεστίου, όπου ούτε ο Χότζα και ούτε ο Σέχου παρεβρέθηκαν ενώ είχαν στείλει τον τρίτο σε κυριαρχία Χουσνί Κάπο. Επίσης, η Κεντρική Επιτροπή του Κ.Ε.Α διαμαρτυρήθηκε στο Κ.Κ.Σ.Ε για το Σοβιετικό πρέσβη στο Βελιγράδι, ο οποίος είχε συμφωνήσει με τις κατηγορίες του Ράνκοβιτς κατά της Αλβανίας¹⁴⁵. Η συνάντηση με το Βενιζέλο ενεργοποίησε τις ανασφάλειες του Χότζα για την εδαφική ακεραιότητα της Αλβανίας και θύμιζε την ελληνο-γιουγκοσλαβική προσέγγιση την επομένη της ρήξης του Τίτο με το Στάλιν και το Χότζα. Την ίδια χρόνια, ο Χότζα κατηγόρησε άμεσα τη Γιουγκοσλαβία, την Ελλάδα και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής – και εμμέσως και τον Κρούτσεφ – για πραξικόπημα που προσέβλεπε στην ανατροπή του από την εξουσία. Ως εκ τούτου, εκκαθαρίστηκαν και εκτελέστηκαν τα φιλο-σοβιετικά στοιχεία του Κ.Ε.Α. Το πραξικόπημα του 1960, όπως και οι βρετανο-αμερικανικές επιχειρήσεις του 1949-1953, ήταν κάποιες ακόμα ενέργειες που οδηγούσαν περισσότερο το Χότζα στα άκρα όσον αφορά την ψυχολογία απειλών από τους γείτονες και ταύτιζε ακόμα περισσότερο τη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας της Αλβανίας με την παραμονή του Κ.Ε.Α στην εξουσία, ως μόνου εγγυητή.

Μία καλή δυνατότητα για τη βελτίωση των αλβανο-σοβιετικών σχέσεων θα μπορούσε να ήταν η επίσκεψη του Κρούτσεφ στην Αλβανία, το καλοκαίρι του 1959. Παρόλη την καλή φιλοξενία προς το Σοβιετικό ηγέτη, ο Χότζα τηρούσε επιφυλάξεις και έφερνε αντιρρήσεις στις συμβουλές του Κρούτσεφ – στο πλαίσιο της πολιτικής του τελευταίου για συμπληρωματικές οικονομικές σχέσεις μέσα στη σοσιαλιστική παράταξη¹⁴⁶ – για μεταβίβαση των οικονομικών προτεραιοτήτων της Αλβανίας από την βαριά βιομηχανία στη γεωργία, μεταβίβαση που θα αλλοίωνε τα θεμέλια των

¹⁴⁵ Pollo & Puto, *ο.π.*, σελ. 271.

¹⁴⁶ Jelavich, *ο.π.*, σελ. 546-549.

χοτζαϊκών επιδιώξεων για ταχεία οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και για περαιτέρω ενίσχυση του σοσιαλιστικού χαρακτήρα της χώρας.

Από την πλευρά του, ο Χότζα εξάντλησε την υπομονή του Κρούτσεφ όταν ακολούθησε το Μάο Τσε Τουνγκ στην αριστερή του παρέκκλιση από την κομμουνιστική γραμμή της Μόσχας¹⁴⁷. Στο πλαίσιο της σινο-σοβιετικής διαμάχης που είχε ξεσπάσει σιωπηρά από το 1956 και βγήκε στην επιφάνεια τέσσερα χρόνια αργότερα, στο συνέδριο των κομμουνιστικών κομμάτων στο Βουκουρέστι τον Ιούνιο του 1960, η αλβανική αντιπροσωπεία κράτησε ανοιχτά το μέρος του Πεκίνου¹⁴⁸, ενώ ο Κρούτσεφ κατηγορήσε εμμέσως το Μάο και το Χότζα ως τρελούς και παρανοϊκούς που πίστευαν σε ένα θερμοπυρηνικό πόλεμο¹⁴⁹. Στο συνέδριο του κόμματος του Βορείου Βιετνάμ στο Ανόι το Σεπτέμβριο του 1960, μόνο η Αλβανία υποστήριξε ανοιχτά την Κίνα στη σινο-σοβιετική διαμάχη¹⁵⁰, ενώ κάποιες ασιατικές χώρες, παραδοσιακά κοντά στο Πεκίνο, κράτησαν ουδέτερη στάση¹⁵¹. Στην συνάντηση των 81 κομμουνιστικών κομμάτων στη Μόσχα το Νοέμβριο του 1960, ο Ενβέρ Χότζα κατηγορήσε τον Κρούτσεφ για παρέκκλιση από τη μαρξιστική ιδεολογία, ενώ ο Σοβιετικός ηγέτης απάντησε: *«μού πέταξες έναν κουβά με απορρίμματα, θα τα καθαρίσεις μόνος σου»*¹⁵², και πρόσθεσε ότι καλύτερα θα συνεννοείτο με τον Macmillan παρά με τους Αλβανούς¹⁵³. Ο Σέχου, από την πλευρά του, είχε πει στον Mikoyan πως τα δύο βασικά λάθη του Στάλιν ήταν ότι πέθανε πολύ νωρίς και επίσης, ότι απέτυχε να καθαρίσει όλη την ηγεσία της σημερινής Σοβιετικής Ένωσης¹⁵⁴.

¹⁴⁷ Griffith, *ο.π.*, σελ. 43.

¹⁴⁸ Donald S. Zagoria, «Krushchev's Attack on Albania and Sino-Soviet Relations,» The China Quarterly, Nr. 8 (Oct – Dec 1961), pp. 1-19.

¹⁴⁹ Griffith, *ο.π.*, σελ. 42.

¹⁵⁰ Jan F. Triska, «Standford Studies of the Communist System: The Sino-Soviet Split,» Background, Vol. 8, Nr. 3 (Nov 1964), pp: 143-159.

¹⁵¹ Griffith, *ο.π.*, σελ. 49.

¹⁵² Crampton, *ο.π.*, σελ. 160.

¹⁵³ Griffith, *ο.π.*, σελ. 54.

¹⁵⁴ Misha Gleny, The Balkans 1804-1999, (London: Grante Books, 1999), σελ. 564.

Η χειροτέρευση των σχέσεων της Αλβανίας με τη Σοβιετική Ένωση και ως συνέπεια και με τις άλλες χώρες-δορυφόρους της Μόσχας¹⁵⁵, μεταφέρθηκε και στον ΟΗΕ, όσον αφορά τις διακρατικές σχέσεις. Στο πλαίσιο της 15^{ης} συνόδου της Γενικής Συνέλευσης, ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών Μπεχάρ Στούλλα έγραφε στον Ενβέρ Χότζα:

«...σήμερα ο Κρούτσεφ εκφώνησε δύο ομιλίες για τον αφοπλισμό, η μία χωρίς ουσία και η άλλη προσβλητική και προκλητική...η πρόταση της Σοβιετικής Ένωσης για την εξέταση του αφοπλισμού από τη Γενική Συνέλευση πήρε μόλις 12 ψήφους. Σοβαρή αποτυχία και η στάση του σκανδαλώδης. Τα σκυλιά (υπονοώντας τις σοσιαλιστικές χώρες) το αποκάλεσαν επιτυχία...»¹⁵⁶.

Την ήδη ευάλωτη κατάσταση στις αλβανο-σοβιετικές σχέσεις δυσκόλευε η διάδοση υλικού από την πρεσβεία της Αλβανίας στη Μόσχα προς αντιπροσωπείες με τις οποίες η Αλβανία είχε διπλωματικές σχέσεις, υλικό το οποίο κατηγορούσε τον Κρούτσεφ ότι είχε βλάψει το παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα¹⁵⁷.

Στις 25 Νοεμβρίου 1961, ο Σοβιετικός υφυπουργός εξωτερικών Firyubin διαμαρτυρήθηκε έντονα για αυτό το συμβάν στον Αλβανό αντιπρόσωπο στη Μόσχα Gac Mazi:

«...επειδή η αλβανική πρεσβεία έχει διαδώσει σε όλη τη σοσιαλιστική παράταξη και ειδικά σε ιμπεριαλιστικές χώρες υλικό που δυσφημίζει το Κομμουνιστικό Κόμμα της Σοβιετικής Ένωσης και την ίδια τη Σοβιετική Ένωση...θεωρούμε ως αδύνατη την παραμονή στη Σοβιετική Ένωση του Αλβανού πρέσβη Νέστι Νάσε...»¹⁵⁸.

Ταυτόχρονα, ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών Μπεχάρ Στούλλα έδινε οδηγίες στο Mazi:

«...διευρύνετε όσο είναι δυνατόν τις επαφές σας ... χρησιμοποιήστε κάθε νόμιμη δυνατότητα για να ενημερώνετε τον κόσμο για τη δίκαιη γραμμή του κόμματός μας

¹⁵⁵ Daniel Tretiak, «The Founding of the Sino-Albanian Entente,» The China Quarterly, Nr. 10 (Απρίλος – Ιούνιος 1962), pp: 123-143.

¹⁵⁶ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 370.

¹⁵⁷ Griffith, ο.π, σελ. 113.

¹⁵⁸ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1961, Φ. 38.

(και) διαδώστε το υλικό μας ... κρατήστε κοντά τους φοιτητές...και δραστηριοποιείτε τους αποτελεσματικά...(να) κρατάτε επαφή με τους κινέζους συντρόφους...»¹⁵⁹.

Στις 3 Δεκεμβρίου 1961, ημέρα Κυριακή, ο Firyubin ενημέρωσε προφορικά το Mazi για τη διακοπή των διπλωματικών σχέσεων – ενέργεια χωρίς προηγούμενο στη σοσιαλιστική παράταξη – ενώ πιο πριν ο Mazi είχε δηλώσει στο Σοβιετικό υφυπουργό εξωτερικών:

«...μη νομίζετε ότι εμείς θα υποκλιθούμε μπροστά στη σημαία του μαρξισμού-λενινισμού και σ'εκείνη του γιουγκοσλαβικού ρεβιζιονισμού του Τίτο και των φίλων του...»¹⁶⁰.

Σταδιακά η ρήξη παίρνει συναισθηματική μορφή και μεταμορφώνεται σε ένα είδος μίσους των Αλβανών ηγετών έναντι στους Σοβιετικούς. Ο αντι-χρουτσωφισμός θα ενσωματωθεί σταθερά στη νοοτροπία των κομμουνιστών στην Αλβανία, στο ίδιο βαθμό όπως είχε ενσωματωθεί και ο αντι-καπιταλισμός κατά των ΗΠΑ.

Στην αναφορά του για τα Τίρανα, ο Στούλλα περιέγραφε τη θέση της αλβανικής αποστολής στην αίθουσα, στα πλαίσια της 16^{ης} συνόδου της Γενικής Συνέλευσης:

«...είμαστε άτυχoi στις θέσεις μας στην αίθουσα, αριστερά μπροστά μας είναι οι Σοβιετικοί, πίσω οι Λευκορώσσοι, κάνουμε πως δεν τους βλέπουμε...»¹⁶¹.

Αλλά και οι Σοβιετικοί απέφευγαν τις επαφές με τους Αλβανούς στα Ηνωμένα Έθνη, δείχνοντας το κλίμα αμοιβαίας δυσπιστίας που άρχιζε να καλλιεργείται πλέον δημοσίως στις σχέσεις του σοσιαλιστικού μπλοκ με τα Τίρανα. Στην αναφορά του στις 16 Σεπτεμβρίου 1962, ο μόνιμος αντιπρόσωπος στον ΟΗΕ (Halim Budo) Χαλίμ Μπούντο έγραφε:

«...oi αντιπρόσωποι των σοσιαλιστικών χωρών αποφεύγουν να συζητούν μαζί μας για θέματα του ΟΗΕ. Εχθές ο πρέσβης της Ουγγαρίας μιλούσε μαζί μου πολύ γενικά...φαίνεται πως έχουν στόχο να μας απομονώνουν, όχι μόνο μη θέλοντας να συνεργαστούν μαζί μας, αλλά και εμποδίζοντάς μας να ξέρουμε τις θέσεις τους...»¹⁶².

Από πλευρά τους, τα Τίρανα ενημέρωναν την αποστολή:

¹⁵⁹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1961, Φ. 42/20.

¹⁶⁰ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1961, Φ. 38.

¹⁶¹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1962, Φ. 502.

¹⁶² Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1962, Φ. 503.

«...αν οι σοσιαλιστικές χώρες σάς καλούν για συμβούλευση, να μη συμμετέχετε σε καμία περίπτωση...»¹⁶³.

Ακολούθησε διακοπή οικονομικής βοήθειας από τη Σοβιετική Ένωση και τις άλλες σοσιαλιστικές χώρες. Εδώ εμφανίστηκε η Κίνα η οποία, παρά τον λιμό που αντιμετώπιζε εκείνη την περίοδο, αγόρασε σιτάρι από τη Γαλλία για την Αλβανία¹⁶⁴, και κάλυψε περίπου το 90% των δανείων που έπρεπε να δοθούν στην Αλβανία από τη Σοβιετική Ένωση την περίοδο 1961-1965 αλλά ακυρώθηκαν¹⁶⁵. Για πρώτη φορά, η Κίνα παραχώρησε δάνειο στην Αλβανία το 1954, όταν ο Κρούτσεφ μείωσε την οικονομική βοήθεια προς τα Τίρανα¹⁶⁶, και μέχρι το 1975 τα δάνειά της για τους Αλβανούς θα ανέρχονται στα 500 εκατομμύρια δολάρια¹⁶⁷.

Μετά τη ρήξη με τη Μόσχα, η νέα υποστηρικτική (υπερ) δύναμη της Αλβανίας μέχρι το 1978 θα είναι η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας. Ο Ενβέρ Χότζα χρειαζόταν την Κίνα για τη συνέχιση της οικονομικής βοήθειας ώστε τα σχέδια του για ταχεία εκβιομηχάνιση της χώρας να μην αποτύχουν. Οι φυσικές καταστροφές εκείνη την περίοδο στην Αλβανία (σεισμοί, ξηρασίες), η έλλειψη αυτάρκειας στα δημητριακά και ο τερματισμός εισαγωγών από τις σοσιαλιστικές χώρες έκαναν την Κίνα ακόμα πιο απαραίτητη για τους Αλβανούς. Επίσης, η ΛΔ της Κίνας αποτελούσε ένα είδος ασπίδας, παρέχοντας πολιτική υποστήριξη στο Χότζα, σε σχέση με τις πιέσεις που θα μπορούσε να δεχόταν από τον Κρούτσεφ και τον Τίτο για την αποχώρησή του από την εξουσία. Κλασικός μαρξιστής όπως και ο Χότζα, ο Μάο αποτελούσε τότε το πιο άνετο ιδεολογικό «καταφύγιο» για τους Αλβανούς ηγέτες.

Από την άλλη, η Κίνα χρειαζόταν την Αλβανία στην ιδεολογική δυσφήμιση της Μόσχας στην ανατολική Ευρώπη¹⁶⁸. Η σημασία της επιλογής της Αλβανίας ήταν περισσότερο στο ιδεολογικό πλαίσιο της σύγκρουσης του Πεκίνου με τη Μόσχα, όπου το βασικό αντικείμενο της σύγκρουσης ήταν η αμφισβήτηση της ηγεσίας της

¹⁶³ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1962, Φ. 503.

¹⁶⁴ Griffith, *ο.π.*, σελ. 47.

¹⁶⁵ *ο.π.*, σελ. 79.

¹⁶⁶ *ο.π.*, σελ. 46-47.

¹⁶⁷ Jelavich, *ο.π.*, σελ. 581.

¹⁶⁸ Jordan Jorgji, «Bashkepunimi greko-kinez dhe Shqiperia,» *Albania Press*, 8.10.2010.

Σοβιετικής Ένωσης στον κομμουνιστικό κόσμο, αποτέλεσμα του ανταγωνισμού ανάμεσα στους δύο κομμουνιστικούς γίγαντες για την επέκταση της επιρροής τους¹⁶⁹. Η οικονομική και πολιτική υποστήριξη της μικρής Αλβανίας αποτελούσε επίσης μια καλή εικόνα για την Κίνα στα μάτια των χωρών της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής και επίσης εκείνων που είχαν βγει από τη διαδικασία της απο-αποικιοποίησης¹⁷⁰. Ούτως ή άλλως, μία από τις βασικές αιτίες της σινο-σοβιετικής κρίσης και της εχθρότητας του Πεκίνου έναντι στη Γιουγκοσλαβία ήταν η ηγεμονία σε αυτές τις χώρες, αργότερα γνωστές ως «τρίτος κόσμος»¹⁷¹.

Μέλος των Ηνωμένων Εθνών, η Αλβανία αποτελούσε καλή ευκαιρία για την προβολή της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής, όταν η ΛΔ της Κίνας βρισκόταν απομονωμένη, όχι μόνο από τις ΗΠΑ που υποστήριζαν σταθερά την εθνικιστική Κίνα στην Ταιβάν, αλλά πλέον και από τη Σοβιετική Ένωση και γενικά τη σοσιαλιστική παράταξη.

Δύσκολα η Κίνα θα μπορούσε να βρει καλύτερο σύμμαχο από την Αλβανία εκείνη την περίοδο.

Οι σινο-αλβανικές σχέσεις βελτιώνονταν συνεχώς και ο κοινός παρανομαστής ήταν η αντίθεσή τους απέναντι στις δύο υπερδυνάμεις.

Το 1961, ο Υπουργός Άμυνας της Κίνας Liu Zi Cin εξέφρασε στον Αλβανό πρέσβη Μηχάλ Πρίφτη την υποστήριξη της Κίνας για στρατιωτική βοήθεια, αν και υπήρχαν δυσκολίες σχετικά με τη μεταφορά, λόγω της άρνησης της Μόσχας.

«...αποτελεί όμως περίεργο γεγονός πώς, μέσω των σοβιετικών πλοίων, μεταφέρουμε στρατιωτικό υλικό στην Κούβα, την Αλγερία και σε άλλες χώρες, και δεν τολμάμε να μεταφέρουμε τίποτα σε μία σύμμαχο και αδελφή σοσιαλιστική χώρα όπως η Αλβανία. Εμείς θα στέλνουμε σε εσάς και μετά θα τους ενημερώνουμε...»¹⁷².

¹⁶⁹ Elez Biberaj, Albania and China, A Case Study of an Unequal Alliance, (Boulder: Colo, 1986), σελ. 46.

¹⁷⁰ Samuel S. Kim, «The Peoples Republic of China in the United Nations: A Preliminary Analyses,» World Politics, Vol.26, Nr. 3 (Spring, 1974), pp. 299-330.

¹⁷¹ Han Nianlong, Diplomacy of Contemporary China, (Hong Kong: New Horizon Press, 1990), σελ. 157-164, και Roger E. Kanet, The Soviet Union, Eastern Europe and the Third World, (Cambridge: Cambridge University Press, 1987), σελ. 3-22.

¹⁷² Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1961, Φ. 165.

Ο Cu En Lai από την πλευρά του εξέφρασε στον Πρίφτη την ετοιμότητα της Κίνας να βοηθήσει με πράξεις την Αλβανία το συντομότερο δυνατόν και πρόσθεσε:

«...σε σχέση με τη Σοβιετική Ένωση και εμείς αντιμετωπίζουμε δυσκολίες, αλλά οι δικές μας δυσκολίες είναι πιο μικρές από τις δικές σας, διότι εμείς είμαστε μεγάλη χώρα ενώ εσείς μικρή...»¹⁷³.

Την εντυπωσιακή βελτίωση των σινο-αλβανικών σχέσεων έδειχνε και μία απόφαση του υπουργείου εξωτερικών της Κίνας να περιορίσει το πρόγραμμα επισκέψεων στις σοσιαλιστικές χώρες και κυρίως στις μη-σοσιαλιστικές για το δεύτερο εξάμηνο του 1961 λόγω οικονομικών δυσκολιών και φυσικών καταστροφών, αλλά από αυτό τον περιορισμό εξαιρείτο η Αλβανία, διότι όπως τόνιζε το υπουργικό ανακοινωθέν: *«την Αλβανία τη θεωρούμε διαφορετική από τις άλλες σοσιαλιστικές χώρες»¹⁷⁴.*

VI. 1961-1978: ΛΑΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ – ΝΕΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

1. Συνοριακές συγκρούσεις της ΛΔ της Κίνας με την Ινδία και τη Σοβιετική Ένωση

Στην κρίση στα σινο-ινδικά σύνορα στο τέλος της δεκαετίας του '50 και τις αρχές της δεκαετίας του '60, η αλβανική εξωτερική πολιτική στα Ηνωμένα Έθνη προσπάθησε να αντιστρέψει την εικόνα μιας προκλητικής Κίνας στην περιοχή, ενώ ήταν γνωστή στον κόσμο η αντίθεση Κίνας και Αλβανίας σχετικά με την ειρηνική συνύπαρξη των δύο υπερδυνάμεων που λάμβανε χώρα εκείνη την περίοδο, γεγονός που προέβαλε τις δύο χώρες αυτές ως πολεμοχαρείς στα μάτια των περισσότερων κρατών. Ως εκ τούτου, η Αλβανία είχε ως στόχο να προβάλει στα κράτη-μέλη του ΟΗΕ την εικόνα μιας Κίνας που δεν προκάλεσε τη σύγκρουση, αλλά αντιθέτως, επιδίωκε με κάθε νόμιμο μέσο την ειρηνική της επίλυση.

¹⁷³ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1961, Φ. 165

¹⁷⁴ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1961, Φ. 165

«...ο Αμερικανός αντιπρόσωπος όπως και άλλοι, προσπάθησαν να χρησιμοποιούν τα γεγονότα στα σύνορα της Ινδίας με την Κίνα, για να καταδικάσουν την τελευταία για επιθετική στάση...τα σύνορα μεταξύ των δύο χωρών δεν είναι επισήμως προσδιορισμένα αλλά πάντα υπήρχαν παραδοσιακά σύνορα...η κινεζική κυβέρνηση έχει προσπαθήσει επανειλημμένα να επιλύσει το πρόβλημα με ειρηνικά μέσα και μέσω διαπραγματεύσεων μεταξύ των δύο πλευρών...δυστυχώς, παρά τις ειλικρινείς προσπάθειες της κινεζικής κυβέρνησης, δεν ήταν δυνατόν...να βρεθεί μία αμοιβαία αποδεκτή λύση...πολλαπλές δυνάμεις της Ινδίας άρχισαν τη γενική επίθεση και στα δύο μέρη - το ανατολικό και το δυτικό - των ινδο-κινεζικών συνόρων...»¹⁷⁵.

Επίσης, η Αλβανία επιτέθηκε διπλωματικά στην Ινδία, θεωρώντας ότι εκείνη στην πραγματικότητα είχε την ευθύνη για τη σύγκρουση, δυσφημίζοντας το ρόλο της Ινδίας στις αδέσμευτες χώρες – μία Ινδία η οποία συνεργαζόταν στενά με τη Γιουγκοσλαβία του Τίτο – ενώ ταυτόχρονα επαινεί το ρόλο της Κίνας ως ειρηνόφιλης περιφερειακής δύναμης.

«...δυστυχώς, η κυβέρνηση της Ινδίας κράτησε αντίθεση στάση και προσπάθησε να πραγματοποιήσει τις εδαφικές τις βλέψεις, με αυθαίρετους και επιθετικούς τρόπους, ασύμβατους με τις υποχρεώσεις της ως μέλους του ΟΗΕ...με την αντι-κινεζική εκστρατεία της, η Ινδία ήρθε κοντά στον αμερικανικό ιμπεριαλισμό...»¹⁷⁶.

Πιο άμεση έγινε η ταύτιση της Αλβανίας με την Κίνα στις συνοριακές συγκρούσεις της τελευταίας με τη Σοβιετική Ένωση τη δεκαετία του 1960. Η Αλβανία στιγματίσε τη Μόσχα ως επιθετική υπερδύναμη και δυσφήμισε ακόμη μία φορά τη συνεργασία και το συμβιβασμό της με τις ΗΠΑ εις βάρος της Κίνας, όπως και εις βάρος των άλλων μικρότερων χωρών¹⁷⁷.

¹⁷⁵ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 17^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1962.
Έτος. 1962, Φ. 503.

¹⁷⁶ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 18^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1963.
Έτος. 1963, Φ. 662/22.

¹⁷⁷ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1969, Φ. 318.

2. Πόλεμος του Βιετνάμ

Η θέση της Αλβανίας στον πόλεμο του Βιετνάμ αποτέλεσε ένα άλλο κλασσικό παράδειγμα της εξωτερικής πολιτικής της στα Ηνωμένα Έθνη, κατά την περίοδο της συμμαχίας της με την Κίνα. Εφαρμόστηκε η (αλβανική) εναντίωση στις δύο υπερδυνάμεις και ο στόχος της δυσφήμισής τους, μαζί με την εξυπηρέτηση των προτεραιοτήτων της Κίνας, ως υποστηρικτικής της δύναμης. Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της πολιτικής αυτής ήταν και η αλληλεγγύη της Αλβανίας απέναντι σε ακόμη μια σοσιαλιστική χώρα όπως το Βιετνάμ.

«...παντού στον κόσμο, οι Αμερικανοί ιμπεριαλιστές εφαρμόζουν την πολιτική ισχύος...με διάφορους τρόπους επιδιώκουν να δημιουργούν μια μεγάλη αυτοκρατορία την οποία πρέπει να έχουν στη σκλαβιά και στον έλεγχο, ώστε να πραγματοποιούν αυτό που εκείνοι αποκαλούν ως ιστορική αποστολή που τούς έχει δώσει ο Θεός, προκειμένου να κατευθύνουν την τύχη της ανθρωπότητας...αυτή η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο σοβαρή, λόγω της άμεσης ή έμμεσης υποστήριξης από μία άλλη υπερδύναμη, η οποία κάθε μέρα και πιο πολύ πλησιάζει και αυξάνει τη συνεργασία της με τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό, εις βάρος της ελευθερίας των λαών και της ειρήνης...ο στόχος στο Βιετνάμ είναι να το μεταμορφώσουν σε μία αποικία και ένα προγεφύρωμα για τα σχέδια τους κατά της ΛΔ της Κίνας και των άλλων χωρών της περιοχής...»¹⁷⁸.

Η Κίνα δεν επιθυμούσε την εμπλοκή του ΟΗΕ στο Βιετνάμ, και κυρίως τις συνομιλίες για αυτό το ζήτημα, οι οποίες θα έδιναν νέα θετική ώθηση στην αμερικανο-σοβιετική συνεργασία στην περιοχή της Ινδοκίνας. Στις 6 Σεπτεμβρίου 1963, ο πρόεδρος της ΛΔ της Κίνας στα Τίρανα εξέφρασε στον Αλβανό υφυπουργό εξωτερικών Vasil Nathanaili (Βασίλ Ναθαναήλη) την ανάγκη υποστήριξης του ζητήματος του Βιετνάμ στα Ηνωμένα Έθνη:

«...οι Κινέζοι και οι Αλβανοί θα αγωνιστούν από κοινού ώστε να αποτρέψουν τον ΟΗΕ από το να βάλει χέρι στο Βιετνάμ, διότι τώρα γίνονται όλες οι προσπάθειες να δημιουργηθεί κλίμα των συνομιλιών...»¹⁷⁹.

¹⁷⁸ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 21^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1966.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1966, Φ. 235.

¹⁷⁹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 334.

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας της 20^{ης} συνόδου του ΟΗΕ, ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών Μπεχάρ Στούλλα έδινε οδηγίες στην αποστολή στη Νέα Υόρκη:

«...αν το ζήτημα έρθει στη Γενική Συνέλευση, θα προσπαθήσουμε να μην τεθεί αυτό στην ημερήσια διάταξη, αλλά σίγουρα το ζήτημα θα βρεθεί στην ημερήσια διάταξη. Θα συμμετέχουμε ενεργά στη συζήτηση και θα δυσφημίσουμε τους Χρουτσωφικούς. Ταυτόχρονα, μπορούμε να υποβάλλουμε ένα σχέδιο-ψηφισμα που να καταδικάζει την αμερικανική επίθεση, να υποστηρίζει το λαό του Βιετνάμ και η σύνταξή του να είναι τέτοια ώστε να απορριφθεί από τους ρεβιζιονιστές και αυτοί να ψηφίσουν μαζί με τους ιμπεριαλιστές κατά του σχεδίου-ψηφίματός μας...»¹⁸⁰.

Το Σεπτέμβριο του 1966, η αλβανική αντιπροσωπεία στα Ηνωμένα Έθνη παρατήρησε την επιθυμία κάποιων χωρών όπως η Καμπότζη, η Αλγερία κτλ, να ετοιμάσουν μία κοινή δήλωση στο πλαίσιο της θετικής τους θέσης απέναντι στις συνομιλίες για το Βιετνάμ. Αμέσως, ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Αλβανίας στον ΟΗΕ Χαλίμ Μπούντο, προσέγγισε τον αντιπρόσωπο της Καμπότζης Σαμπάτ και τον ενημέρωσε για την αλβανική αντίρρηση στο θέμα των συνομιλιών. Όταν ο αντιπρόσωπος της Καμπότζης επέμενε, εκφράζοντας την ανάγκη να σταματήσουν οι εχθροπραξίες διότι «στο Βιετνάμ ο λαός σκοτώνεται και...οι Αμερικανοί στέλνουν εκεί δυνάμεις έως και μισό εκατομμύριο», ο Μπούντο απάντησε: πως «...ο λαός του Βιετνάμ έχει αποφασίσει να πολεμά μέχρι τη νίκη, η οποία δεν μπορεί να έρθει χωρίς θυσίες...παρόμοιες απειλές υπήρχαν και για το λαό της Αλγερίας αλλά εκείνος πολέμησε μέχρι που νίκησε...»¹⁸¹.

3. Το ζήτημα του αφοπλισμού

Μετά τη ρήξη με τη Σοβιετική Ένωση, η αλβανική θέση για τον αφοπλισμό συνέπλεε με αυτή της ΛΔ της Κίνας. Ενώ πριν η Αλβανία τασσόταν υπέρ μίας μερικής συμφωνίας μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, ως σημαντικό στάδιο προς τον πλήρη αφοπλισμό, τώρα τόνιζε πως μία τέτοια συμφωνία θα ήταν υπονομευτική για τις

¹⁸⁰ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1965, Φ. 404.

¹⁸¹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1966, Φ. 235.

επιδιώξεις όλων των λαών του κόσμου. Ταυτόχρονα, συνέδεε τον αφοπλισμό – το βασικό πλαίσιο επιδίωξης συμβιβασμού μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων – με το ζήτημα της άρνησης των δικαιωμάτων της Κίνας ως μέλους του ΟΗΕ, υπονοώντας ότι εκτός από τις ΗΠΑ, την ευθύνη για τον αποκλεισμό είχε και η Σοβιετική Ένωση. Ο βασικός κοινός σίνο-αλβανικός στόχος στα Ηνωμένα Έθνη ήταν η δυσφήμιση των δύο υπερδυνάμεων και κυρίως η δυσφήμιση της συνεργασίας τους.

«...δεν μπορούμε καν να σκεφτούμε ότι θα υπάρχει λύση σε ένα τόσο σημαντικό θέμα όπως είναι ο γενικός και πλήρης αφοπλισμός, χωρίς τη συμμετοχή αυτής της μεγάλης χώρας (της Κίνας) η οποία αντιπροσωπεύει το ¼ του παγκόσμιου πληθυσμού...»¹⁸².

Επίσης, η Αλβανία αποτέλεσε τον καλύτερο εκφωνητή της κινεζικής εξωτερικής πολιτικής στα Ηνωμένα Έθνη για κάθε ζήτημα που ενέπιπε στο ενδιαφέρον του Πεκίνου:

«...η κινεζική κυβέρνηση ήταν πάντα υπέρ της πλήρους απαγόρευσης των πυρηνικών όπλων και κατά του πυρηνικού πολέμου. Στο ανακοινωθέν της στις 31 Ιουλίου 1963...ζητάει την απαγόρευση και την πλήρη, γενική, ολοκληρωτική και αποφασιστική καταστροφή των πυρηνικών όπλων, προτείνει τη διοργάνωση μίας διάσκεψης με τους αρχηγούς όλων των κρατών του κόσμου...»¹⁸³.

Σύμβολο του συμβιβασμού μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων έγινε το σύμφωνο για το μερικό τερματισμό των πυρηνικών δοκιμών που υπεγράφη στις 5 Αυγούστου 1963 στη Μόσχα ανάμεσα στις ΗΠΑ, τη Σοβιετική Ένωση και τη Μεγάλη Βρετανία. Η Αλβανία, μαζί με την Κίνα, όχι μόνο δεν επιδοκίμασαν αυτή την εξέλιξη αλλά αντιθέτως επιτέθηκαν σε αυτή, με στόχο τη δυσφήμιση των υπερδυνάμεων στα μάτια των μικρών χωρών.

Το ανακοινωθέν της αλβανικής κυβέρνησης χαρακτήριζε το σύμφωνο ως “*απάτη που επέφερε βαριές συνέπειες στη ζωή των λαών*”¹⁸⁴. Επίσης, η Αλβανία κατηγόρησε

¹⁸² Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 17^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1962. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1962, Φ. 503.

¹⁸³ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 18^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1963. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 662/22

¹⁸⁴ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 662/31

εμμέσως αλλά κυνικά τη Μόσχα για παράδοση στον καπιταλισμό, που θύμιζε εκείνη της Δύσης απέναντι στο Χίτλερ το 1938¹⁸⁵.

«... το σύμφωνο...δεν μπορεί να θεωρηθεί σημαντικό βήμα στη διαδικασία του αφοπλισμού παρόλο το μεγάλο θόρυβο που γίνεται για αυτό...θα μπορούσε να μας θυμίσει την επαύριο της συμφωνίας του Μονάχου, 25 χρόνια πριν...»¹⁸⁶.

Ο Αλβανός αντιπρόσωπος στα Ηνωμένα Έθνη τόνισε πως το Σύμφωνο της Μόσχας δεν αποτελούσε πραγματική λύση στο θέμα του αφοπλισμού, διότι δεν απαγόρευε τις πυρηνικές δοκιμές κάτω από τη γη. Επικαλέστηκε τη δήλωση του Αμερικανού υπουργού αμύνης Robert McNamara, ο οποίος εξηγούσε στη Γερουσία πως: *«περιορίζοντας τις σοβιετικές πυρηνικές δοκιμές μόνο κάτω από τη γη, όπου ο πειραματισμός είναι πολύ πιο δύσκολος και ακριβός και όπου οι ΗΠΑ διαθέτουν μεγαλύτερη πείρα, τουλάχιστον είμαστε σε κατάσταση να αναβάλλουμε τη σοβιετική πρόοδο και να επεκτείνουμε τον χρόνο της προόδου και της τεχνολογικής μας υπεροχής»¹⁸⁷.*

Επίσης, ο Αλβανός αντιπρόσωπος πρόσθεσε:

«...στις συζητήσεις για την υπογραφή μίας συμφωνίας για την απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών, έπρεπε να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, δηλαδή όλες οι χώρες του κόσμου. Το Σύμφωνο της Μόσχας ανοίγει το δρόμο για τις κλειστές συμφωνίες ανάμεσα σε 2-3 μεγάλες δυνάμεις για ζητήματα που ενδιαφέρουν όλα τα κράτη του κόσμου, ανοίγει το δρόμο για άλλες συμφωνίες εις βάρος σοσιαλιστικών χωρών, αδέσμευτών χωρών καθώς και λαών που αγωνίζονται για την απελευθέρωσή τους από την αποικιακή σκλαβιά...»¹⁸⁸.

Η θέση της Αλβανίας σε αυτό το ζήτημα ταυτιζόταν με εκείνη της Κίνας, την οποία προέβαλε από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών Μπεχάρ Στούλλα στην ομιλία του κατά τη 18^η σύνοδο:

¹⁸⁵ New York Times, 27.9.1963.

¹⁸⁶ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 18^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1963. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 662/31

¹⁸⁷ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 662/31

¹⁸⁸ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 18^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1963. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 662/31

«...η Κίνα είναι αντίθετη με το σύμφωνο που υπεγράφη από τις ΗΠΑ, τη Μεγάλη Βρετανία και τη Σοβιετική Ένωση για τη μερική απαγόρευση των πυρηνικών δοκιμών, διότι αυτό το σύμφωνο δεν ανταποκρίνεται στις αληθινές προσδοκίες των λαών του κόσμου, οι οποίοι ζητάνε...την απαγόρευση και την πλήρη και τελική καταστροφή των πυρηνικών όπλων και των δοκιμών τους...»¹⁸⁹.

Μετά την ομιλία του Στούλλα, αντέδρασε ο Αμερικανός αντιπρόσωπος Stivenson, ο οποίος στο ανακοινωθέν τύπου που εξέδωσε στις 27 Σεπτεμβρίου 1963 δήλωσε:

«...η ομιλία του υπουργού εξωτερικών της Αλβανίας στη Γενική Συνέλευση...ήταν μία ξεδιάντροπη στρέβλωση της ευδιάκριτης πραγματικότητας της διεθνούς ζωής και μία κτηνώδης επιστροφή στην πιο εμφανή δημαγωγία του Ψυχρού Πολέμου. Αποδοκιμάζοντας το Σύμφωνο για το μερικό τερματισμό των δοκιμών, εκείνος ήταν σε πλήρη δυσαρμονία με τις ελπίδες για την ασφάλεια και τη λογική όπως και με το κλίμα συμβιβασμού που χαρακτήριζε την αρχή αυτής της συνόδου της Γενικής Συνέλευσης. Σε αυτή την περίπτωση, ο Αλβανός ΥΠΕΞ ήταν εκφωνητής της κομμουνιστικής Κίνας, την οποία, σε αντίθεση με την πραγματικότητα, την περιγράφει ως ειρηνική...»¹⁹⁰.

4. Βαλκάνια: απο-πυρηνικοποιημένη ζώνη

Το 1960 η Αλβανία είχε συμφωνήσει με τη σοβιετική πρόταση για την απο-πυρηνικοποίηση της Βαλκανικής και της Αδριατικής, όπως είχε συμφωνήσει και με την πρόταση της Πολωνίας για την απο-πυρηνικοποίηση της κεντρικής Ευρώπης. Από την άλλη, πρέπει να τονίσουμε πως η υποστήριξη της Αλβανίας για αυτές τις προτάσεις στον ΟΗΕ περιοριζόταν πιο πολύ στο επίπεδο της ρητορικής και ήταν μία ενέργεια τελευταίας απόδειξης της αφοσίωσής της στη Μόσχα. Αμέσως μετά την επιστροφή του από τα Ηνωμένα Έθνη, ο Αλβανός πρωθυπουργός Μεχμέτ Σέχου, αρνήθηκε την πλήρη υποστήριξη της Αλβανίας στην απο-πυρηνικοποίηση της Βαλκανικής και της Αδριατικής. Στην ομιλία του στην αλβανική βουλή δήλωσε:

¹⁸⁹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 662/22.

¹⁹⁰ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 662/31.

«...κανένας δεν πρόκειται να δεχτεί τον πλήρη αφοπλισμό στα Βαλκάνια, μία παράλογη και επικίνδυνη ιδέα...σε προφανή αντίθεση με τα συμφέροντα ασφάλειας του λαού μας...»¹⁹¹.

Πλέον η Αλβανία έβλεπε αρνητικά τέτοιες προτάσεις – όχι μόνο στα Βαλκάνια αλλά και γενικότερα – ως προσπάθειες που διευκόλυναν ακόμα περισσότερο τη συνεργασία των δύο υπερδυνάμεων σε ένα τόσο ζωτικό θέμα για αυτές, όπως ήταν ο αφοπλισμός.

Παρόμοια πρόταση προσπάθησε να φέρει η Ρουμανία στην 30^η σύνοδο του ΟΗΕ το Νοέμβριο του 1975. Αυτό περιέπλεκε περισσότερο την αλβανική θέση. Η Ρουμανία τότε ήταν η χώρα που είχε διευκολύνει τις επαφές του Πεκίνου με την Ουάσινγκτον, εξέλιξη που εξόργιζε την Αλβανία.

Μόλις ενημερώθηκε για την επιδίωξη της Ρουμανίας να φέρει στην προκειμένη σύνοδο παρόμοια πρόταση με αυτή του Χρούτσεφ το 1959, το αλβανικό υπουργείο εξωτερικών, στις 22 Νοεμβρίου 1975, έδωσε οδηγίες στην αποστολή, όχι μόνο να δυσφημίσει τις ΗΠΑ και τη Σοβιετική Ένωση, αλλά επίσης και την ίδια τη Ρουμανία ως πιστή χώρα της Σοβιετικής Ένωσης. Με αυτή την ενέργεια, η Αλβανία έστειλε μηνύματα δυσaráσκειας στην Κίνα και εμμέσως δυσφήμιζε και αυτήν:

«...δήλωση που θα χρειαστεί σε περίπτωση που υποβληθεί επισήμως η πρόταση της Ρουμανίας...οι κοινές προσπάθειες των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης για παγκόσμια ηγεμονία φαίνονται ξεκάθαρα στην Ευρώπη, στη Μέση Ανατολή, στη Μεσόγειο, στα Βαλκάνια και σε άλλες περιοχές του κόσμου...η πρόταση για την αποπυρηνικοποίηση της βαλκανικής ως μίας ζώνης ειρήνης, γίνεται από μία χώρα-μέλος του επιθετικού Συμφώνου της Βαρσοβίας, που κατευθύνεται από τη Σοβιετική Ένωση, της οποίας οι προθέσεις και τα όνειρα να εισχωρήσει βαθιά στις βαλκανικές χώρες και να βγει στην Αδριατική και τη Μεσόγειο είναι γνωστά...η Ρουμανία...δεν είναι σε θέση να τους εμποδίσει (τις ΗΠΑ και τη Σοβιετική Ένωση) να χρησιμοποιούν τη βόμβα κατά των άλλων λαών...το πρώτο βήμα που πρέπει να κάνει η Ρουμανία πριν προβεί σε μια τέτοια πρόταση, είναι να τολμήσει να βγει από το κακόφωνο Σύμφωνο της Βαρσοβίας...κάποιες σπασμωδικές κινήσεις της Ρουμανίας για αντίσταση κατά της Σοβιετικής Ένωσης δεν είναι παρά μόνο διαφήμιση...»¹⁹².

¹⁹¹ Griffith, ο.π, σελ. 51.

¹⁹² Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1975, Φ. 459.

5. «Ένταξη» της Κίνας στον ΟΗΕ – επανάκτηση των δικαιωμάτων της ως ιδρυτικού μέλους του ΟΗΕ

Η Κίνα ήταν ιδρυτικό μέλος του ΟΗΕ και μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας. Ωστόσο, μετά την επικράτηση των κομμουνιστών το 1949 και τον κατατρεγμό του παλιού καθεστώτος του Τσιάν Κάι Σεκ στο νησί της Ταιβάν, η θέση στον ΟΗΕ παρέμεινε στα χέρια του τελευταίου. Η χώρα έγινε γνωστή ως εθνικιστική Κίνα. Κατά συνέπεια, η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας θα παραμείνει εκτός των Ηνωμένων Εθνών για 22 χρόνια.

Η ΛΔ της Κίνας δεν επέλεξε την Αλβανία για να μπει η ίδια στον ΟΗΕ, δηλαδή για την επανάκτηση των δικαιωμάτων της ως ιδρυτικού μέλους του οργανισμού. Όντας μία μικρή βαλκανική χώρα, η διεθνής αποδοχή της Αλβανίας ήταν περιορισμένη και ασήμαντη για να αναλάβει αυτόν το ρόλο. Τον Ιούλιο του 1957, ο υποδιευθυντής του τομέα των διεθνών οργανισμών στο υπουργείο εξωτερικών της ΛΔ της Κίνας είχε ενημερώσει τον Αλβανό πρέσβη στο Πεκίνο Dejo Balili:

«...η θέση που μας ανήκει στον ΟΗΕ πρέπει να μας δοθεί ως νόμιμο δικαίωμα, όμως, εμείς δε βιαζόμαστε σε αυτό το ζήτημα διότι τώρα έχουμε συγκεντρώσει τις δυνάμεις μας στη σοσιαλιστική οικοδόμηση της χώρας. Όσο πιο αργά μπορούμε στον ΟΗΕ, τόσο πιο αργά η Αγγλία και η Αμερική θα μπουν στην χώρα μας και θα κάνουν τη δουλειά τους...»¹⁹³.

Από την άλλη, όσο πιο πολύ η Κίνα απομονώνεται από τις δύο υπερδυνάμεις, τόσο πιο πολύ ενισχύει τις σχέσεις της με την Αλβανία και επίσης, τόσο πιο πολύ επιδιώκει να μπει στον ΟΗΕ. Το ζήτημα της «ένταξης» της Κίνας στον ΟΗΕ ως ιδρυτικού μέλους του οργανισμού θα αποτελέσει σημαία της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής στα Ηνωμένα Έθνη για τη δεκαετία που ακολούθησε, μέχρι να στεφθεί με επιτυχία το 1971.

Αν και το σημαντικότερο παράγοντα για την αναγνώριση της κομμουνιστικής Κίνας ως μέλους του ΟΗΕ, τον αποτέλεσε η σινο-αμερικανική προσέγγιση και η διπλωματία Nixon-Kissinger, ο ρόλος της Αλβανίας παραμένει σημαντικός σε σχέση αφενός με την επιμονή των Τιράνων στη σύνταξη των προτάσεων με σταθερούς και άκαμπτους όρους, έτσι ώστε να αποκλείεται κάθε αναγνώριση για δύο Κίνες στα

¹⁹³ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 302.

Ηνωμένα Έθνη, και αφετέρου αναφορικά με την προώθηση του ζητήματος από τους Αλβανούς σε διάφορες αντιπροσωπείες, κυρίως στις ασιατικό-αφρικανικές χώρες.

«... δεν ψάχναμε ψήφους στον ΟΗΕ διότι δεν είχαμε προτείνει ποτέ ψήφισμα. Οι ψήφοι στον ΟΗΕ ήταν αναγκαίες μόνο στην περίπτωση της Κίνας...»¹⁹⁴.

Μέχρι το 1959, η αίτηση να τεθεί το ζήτημα στην ημερήσια διάταξη της Γενικής Συνέλευσης γινόταν από την Ινδία, η οποία, μετά από τη συνοριακή σύγκρουση με το Πεκίνο, πέρασε την πρωτοβουλία αυτή στα χέρια της Μόσχας. Η Σοβιετική Ένωση συνέχισε μέχρι το 1962, αλλά λόγω της ιδεολογικής διαμάχης της με το Πεκίνο σταμάτησε την περαιτέρω ανάληψη μίας τέτοιας πρωτοβουλίας. Εδώ εμφανίζεται πρωταγωνιστικά η Αλβανία, η οποία αν και είχε υπερασπίσει σταθερά το ζήτημα της Κίνας από την πρώτη μέρα που μπήκε στον ΟΗΕ και σε όλες τις επόμενες συνόδους, στις 16 Σεπτεμβρίου 1963, κατά τη 18^η σύνοδο, πήρε την πρωτοβουλία να καταθέσει αίτηση να τεθεί στην ημερήσια διάταξη το ζήτημα της επανάκτησης των δικαιωμάτων της Κίνας στον ΟΗΕ. Στην ετοιμασία του σχεδίου-ψηφίσματος, με την Αλβανία ενώθηκε και η Καμπότζη¹⁹⁵. Αυτή η εξέλιξη τράβηξε την προσοχή της κοινής γνώμης, διότι εκτός από το γεγονός ότι μία μικρή χώρα όπως η Αλβανία έπαιρνε μία τέτοια πρωτοβουλία για ένα τόσο σημαντικό διεθνές ζήτημα, αυτό επίσης σηματοδοτούσε την κορύφωση της ρήξης στον κομμουνιστικό κόσμο.

Η εφημερίδα *Journal American* στις 17 Σεπτεμβρίου 1963 έγραφε:

«...η Αλβανία πρότεινε να διώξουν την εθνικιστική Κίνα και να την αντικαταστήσει η κόκκινη Κίνα. Ο Σοβιετικός υπουργός εξωτερικών Andrey Gromyko κράτησε μία «στενάχωρη» σιωπή για την προκλητική αλβανική πρόταση...η αλβανική ενέργεια ήταν στην πραγματικότητα μία πρόκληση για τη Σοβιετική Ένωση. Η μικρή χώρα στην Αδριατική έχει πάρει την πλευρά της κομμουνιστικής Κίνας στη sino-σοβιετική διαμάχη...»¹⁹⁶.

Η εφημερίδα *New York Times* στις 18 Σεπτεμβρίου 1963 έγραφε:

¹⁹⁴ Προσωπική συνέντευξη με τον Abdi Baleta στις 2 Ιουνίου 2010 στα Τίρανα, Αλβανία. Ο κος Baleta, διετέλεσε μόνιμος αντιπρόσωπος στα Ηνωμένα Έθνη τη δεκαετία του 1970.

¹⁹⁵ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 662/22.

¹⁹⁶ *Journal American*, 17.9.1963.

«...η αλβανική πρόταση για συζήτηση της αποδοχής της κομμουνιστικής Κίνας ερμηνεύεται ως ένα άλλο σημάδι στο πλαίσιο της διεύρυνσης του χάσματος ανάμεσα στη Μόσχα και το Πεκίνο...»¹⁹⁷.

Η εφημερίδα *New York Herald Tribune* στις 18 Σεπτεμβρίου 1963 έγραφε:

«...το πρώτο περιστατικό συνέβη όταν η μικρή Αλβανία, της οποίας οι ηγέτες βλέπουν με έντονη αγανάκτηση τον χρουτσεβικό δρόμο του κομμουνισμού και ευνοούν την κόκκινη Κίνα, έσβησαν διπλωματικά τη Σοβιετική Ένωση, προτείνοντας τυπικά τη συζήτηση της αποδοχής της κόκκινης Κίνας από τη Γενική Συνέλευση...»¹⁹⁸.

Το σχέδιο-ψηφισμα πήρε 41 ψήφους «υπέρ», 57 «κατά» και 12 «λευκά». Στην αναφορά του, ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών Μπεχάρ Στούλλα χαρακτήριζε το αποτέλεσμα καλό, λαμβάνοντας υπόψη την έντονη πίεση που οι ΗΠΑ είχαν ασκήσει σε διάφορες χώρες κατά του σχεδίου¹⁹⁹.

Από το 1964 μέχρι το 1969, την πρωτοβουλία την είχε η Καμπότζη και το 1970 η Αλγερία. Σε αυτό το χρονικό διάστημα, η Αλβανία επίσης συνεργάστηκε και διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη σύνταξη του σχεδίου-ψηφίσματος. Όπως και το 1963 όταν είχε την πρωτοβουλία, έτσι και έπειτα, η Αλβανία προσπάθησε σταθερά το σχέδιο-ψηφισμα να αποτελείται από δύο συντακτικά μέρη άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους: την εκδίωξη της αντιπροσωπείας της Δημοκρατίας της Κίνας από τον ΟΗΕ – την οποία η Αλβανία επέμενε να αποκαλείται “κλίκα” του Τσιάν Κάι Σεκ – και την πρόσκληση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας να αναλάβει όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της ως ιδρυτικού μέλους του ΟΗΕ.

Έτσι για παράδειγμα, στις συναντήσεις με τα άλλα κράτη για τη σύνταξη του σχεδίου-ψηφίσματος στο πλαίσιο της 20^{ης} συνόδου το 1965, η Αλβανία δε συμφώνησε με τις προτάσεις που υπήρχαν να μην τονίζεται ιδιαίτερα ο όρος “εκδίωξη” του Τσιάν Κάι Σεκ. Επέμενε στη σημασία αυτής της έμφασης, διότι διαφορετικά θα μπορούσαν να υπάρχουν παρεξηγήσεις και ανάγκη για επίκληση του άρθρου 18 του Χάρτη, που χρειαζόνταν 2/3 των ψήφων στη Συνέλευση για την αποπομπή ενός μέλους από τον οργανισμό και ως εκ τούτου, θα αναγνώριζαν εκ των

¹⁹⁷ *New York Times*, 18.9.1963.

¹⁹⁸ *New York Herald Tribune*, 18.9.1963.

¹⁹⁹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1963, Φ. 662/26.

πραγμάτων δύο Κίνες²⁰⁰. Αυτός ήταν και ο βασικός και κοινός φόβος της Κίνας και της Αλβανίας, τον οποίο η τελευταία έχει εκφράσει πολλές φορές από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης.

«...δε μιλάμε για την αποδοχή ενός νέου μέλους, αλλά για την επανάκτηση των νόμιμων δικαιωμάτων ενός κράτους-μέλους, δικαιώματα που έχουν αρπαχτεί από μία κλίκα που δεν αντιπροσωπεύει τίποτε...»²⁰¹.

Κατά τη διάρκεια της 25^{ης} συνόδου το 1970, ανάμεσα στις χώρες που ενώθηκαν με την πρωτοβουλία της Αλγερίας για το ζήτημα της Κίνας, υπήρξε μια τάση κάποιων χωρών – όπως η Γάνα – για χωριστή ψηφοφορία όσον αφορά τα δύο συντακτικά μέρη του σχεδίου, δηλαδή αφενός για την επανάκτηση των δικαιωμάτων της Κίνας ως ιδρυτικού μέλους και αφετέρου, για την εκδίωξη της εθνικιστικής Κίνας από τον οργανισμό. Αμέσως, η αλβανική αντιπροσωπεία διενήργησε συνομιλίες με τους Γανέζους, ώστε να τους πείσει να υποχωρήσουν από την πρότασή τους. Όταν παρατήρησαν την επιμονή της Γάνας, οι Αλβανοί απειλήσανε ότι θα υποχωρήσουν οι ίδιοι από το σχέδιο-ψήφισμα και ως συνέπεια όλη την ευθύνη για τις μετέπειτα εξελίξεις θα είχαν οι Γανέζοι. Μετά από την απειλή αυτή, η Γάνα υποχώρησε²⁰². Και αυτή τη φορά, το ψήφισμα για το ζήτημα της Κίνας δεν πέρασε, αν και πήρε περισσότερες ψήφους υπέρ (51 «υπέρ», 49 «κατά» και 25 «λευκά»).

Στην 26^η σύνοδο του ΟΗΕ το 1971, η Αλβανία ανέλαβε την πρωτοβουλία για το ζήτημα της Κίνας για δεύτερη φορά μετά το 1963. Μαζί με 17 χώρες κατέθεσε

²⁰⁰ Άρθρον 18 παράγραφον 2:

«Αι αποφάσεις της Γενικής Συνελεύσεως επί σοβαρών ζητημάτων θα λαμβάνονται κατά πλειοψηφίαν των δύο τρίτων των παρόντων και ψηφίζοντων Μελών. Μεταξύ των ζητημάτων τούτων συγκαταλέγονται: προτάσεις αφορώσαι την διατήρησιν της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας, την εκλογήν των μη μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας, την εκλογήν των μελών του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου, την εκλογήν των μελών του Συμβουλίου Κηδεμονίας συμφώνως τη παρα-γράφω I (γ) του άρθρου 86, την αποδοχήν νέων Μελών μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών, την αναστολήν των δικαιωμάτων και προνομίων της ιδιότητος του Μέλους, την αποβολήν Μελών, ζητήματα αναφε-ρόμενα εις την λειτουργίαν του συστήματος Κηδεμονίας και ζητήματα προϋπολογισμού», (<http://www.un.org/en/documents/charter/>).

²⁰¹ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 15^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1960. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 372.

²⁰² Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1970, Φ. 412.

αίτηση για να τεθεί το ζήτημα στην ημερήσια διάταξη, ενώ μαζί με άλλες 23 χώρες υπέβαλλε σχέδιο-ψήφισμα, που όπως και στο παρελθόν ζητούσε:

«...την επανάκτηση όλων των δικαιωμάτων της ΛΔ της Κίνας και την αναγνώριση των αντιπροσώπων της κυβέρνησής της ως τους μόνους νόμιμους αντιπροσώπους της Κίνας στον ΟΗΕ, καθώς επίσης και την άμεση εκδίωξη των αντιπροσώπων του Τσιάν Κάι Σεκ από τη θέση που κρατάνε παράνομα στον ΟΗΕ...»²⁰³.

Στη σύνοδο αυτή, η Αλβανία βρέθηκε απευθείας αντιμέτωπη με τον Αμερικανό αντιπρόσωπο και αργότερα πρόεδρο George H. Bush, ο οποίος έφερε το δικό του σχέδιο-ψήφισμα για την «ένταξη» της ΛΔ της Κίνας και ταυτόχρονα για την παραμονή της εθνικιστικής Κίνας (Ταιβάν) στον ΟΗΕ – δηλαδή τη θεωρία με τις δύο Κίνες – σχέδιο το οποίο καταψηφίστηκε. Βλέποντας τη κατάσταση δυσχερή, ο Bush πρότεινε αφενός τον αποκλεισμό από το αλβανικό σχέδιο-ψήφισμα του άρθρου που ζητούσε την εκδίωξη της Ταιβάν από τον ΟΗΕ, και όταν αυτό δεν εγκρίθηκε, πρότεινε χωριστή ψηφοφορία για το σχέδιο²⁰⁴. Μετά από την αποτυχία των αμερικανικών προτάσεων, η Ταιβάν αποχώρησε από τον ΟΗΕ και το αλβανικό σχέδιο-ψήφισμα πέρασε με 76 ψήφους «υπέρ», 34 «κατά» και 12 «λευκά»²⁰⁵.

Το 1990, ο George Bush ως πρόεδρος των ΗΠΑ, είπε στον Αλβανό υπουργό εξωτερικών Ρεϊζ Μαλίλε:

«...Θυμάστε πώς παλεύαμε ο ένας εναντίον του άλλου για το ζήτημα της Κίνας; Εγώ κατέληξα στην Κίνα ως πρέσβης...και εσείς συνεχίσατε τις στενές σχέσεις με την Κίνα...»²⁰⁶.

Εντυπωσιακή ήταν η αντι-αμερικανική χροιά της αλβανικής ομιλίας κατά την 26^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης, όταν την ίδια περίοδο η ΛΔ της Κίνας είχε μυστικές συνομιλίες με την αμερικανική κυβέρνηση και οι Αλβανοί ήταν ενήμεροι για αυτό. Στην ομιλία του στην 26^η σύνοδο, ο Αλβανός αντιπρόσωπος, καθώς τόνιζε την

²⁰³ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1971, Φ. 479/2.

²⁰⁴ Hidri, ο.π, σελ. 165-167.

²⁰⁵ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1971, Φ. 479.

²⁰⁶ Διαδικτυακή συνέντευξη με τον κ. Bashkim Pitarka, το Φεβρουάριο του 2011. Ο κ. Pitarka διετέλεσε μέλος των αποστολών της Αλβανίας στα Ηνωμένα Έθνη και μόνιμος αντιπρόσωπος την δεκαετία του '80.

ανάγκη της συμμετοχής της ΛΔ της Κίνας στον ΟΗΕ, εξέφρασε την αγανάκτησή του για την αμερικανική πολιτική στα Ηνωμένα Έθνη για το ζήτημα της Κίνας:

«...οι Αμερικανοί ιμπεριαλιστές έχουν διαπράξει πολύ βαριά εγκλήματα κατά του κινεζικού λαού. Για περισσότερο από δύο δεκαετίες προσπάθησαν να καταστρέψουν τη σοσιαλιστική Κίνα, να σταματήσουν το πετυχημένο άλμα στο δρόμο της επανάστασης και του σοσιαλισμού και να γυρίσουν τον κινεζικό λαό στην προηγούμενη σκλαβιά, την οποία αποτελείωσε ο λαός αυτός μια για πάντα με τη μεγάλη επανάστασή του το 1949...»²⁰⁷.

Εκτός από το σταθερό στόχο της δυσφήμισης των δύο υπερδυνάμεων, η αλβανική επιμονή στην επαναφορά της Κίνας στον ΟΗΕ, δυσφήμιζε εμμέσως και την ίδια τη ΛΔ της Κίνας όσον αφορά τις σινο-αμερικανικές επαφές και την αναμενόμενη βελτίωση των διμερών τους σχέσεων.

«... η επιμονή των Αλβανών (στην «ένταξη» της Κίνας) ενόχλησε λίγο και τους Κινέζους, γιατί οι Κινέζοι ήθελαν να μπουν πιο αργά. Αυτοί (οι Κινέζοι) δεν ενθουσιάστηκαν καθόλου για την ενέργειά μας εκείνη την ημέρα. Εγώ ήμουν μέλος της αντιπροσωπείας τότε, το 1971...»²⁰⁸.

Η επαν-ένταξη της Κίνας στον ΟΗΕ – εκτός των άλλων – αποτελεί επιτυχία της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής στα Ηνωμένα Έθνη. Το σημαντικότερο είναι πως μία μικρή και απομονωμένη – γεωγραφικά και ιστορικά – χώρα όπως η Αλβανία, με τραυματικές εμπειρίες όσον αφορά όχι μόνο την παραβίαση της εδαφικής της ακεραιότητας αλλά και την ίδια την επιβίωσή της ως κράτους, φαίνεται να πρωταγωνιστεί διεθνώς. Η Αλβανία μπόρεσε όχι μόνο να δείξει έμπρακτα την αφοσίωσή της προς το Πεκίνο, αλλά και να δυσφημίσει ταυτόχρονα και τις τρεις υπερδυνάμεις μαζί. Αυτό αποτέλεσε τη σημαντικότερη προβολή της Αλβανίας διεθνώς και ουσιαστικά της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής ως **ανεξάρτητης**. Οι πρώτοι που το συνειδητοποίησαν αυτό ήταν οι Σοβιετικοί, οι οποίοι μία δεκαετία πριν έδωσαν τέλος στη δορυφοροποίηση της Αλβανίας από την πλευρά τους. Αμέσως μόλις πέρασε το αλβανικό ψήφισμα, ένας Σοβιετικός διπλωμάτης είπε στο Γάλλο ομόλογό του:

²⁰⁷ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1972, Φ. 458/1.

²⁰⁸ Συνέντευξη με τον κ. Abdi Baleta, ο.π.,.

«...εμείς (οι Σοβιετικοί) υποφέρουμε πιο πολύ από όλους από αυτή τη μεγάλη νίκη...»²⁰⁹.

Ο Ενβέρ Χότζα μετέφερε τις ευχές του στο Μάο Τσε Ντούγκ:

«...η επανάκτηση των νομίμων δικαιωμάτων της ΛΔ της Κίνας στον ΟΗΕ χαιρετίζεται εγκαρδίως από τους φιλελεύθερους λαούς και τα ειρηνόφιλα κυρίαρχα κράτη, τα οποία χρόνια το ζητούσαν και αγωνίστηκαν ώστε να πάρει η ΛΔ της Κίνας την πλέον αξιόλογη θέση στον οργανισμό, διότι στη μεγάλη λαϊκή Κίνα, η οποία είναι το αδιάρρηκτο όχυρο της επανάστασης και της ειρήνης στον κόσμο, πάντα έβλεπαν τον πιστό και αποφασιστικό υπερασπιστή του δίκαιου ζητήματός τους...»²¹⁰.

²⁰⁹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1971, Φ. 479/2

²¹⁰ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1971, Φ. 150

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

VII. ΚΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΣΙΝΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Η στρατηγική σχέση της Αλβανίας με την Κίνα, που είχε αρχίσει από τις σοβιετο-αλβανικές διαφορές στο τέλος της δεκαετίας του '50, θα τελειώσει το 1977-1978.

Η επιβίωση του αλβανικού καθεστώτος και ιδιαίτερα του Ενβέρ Χότζα, και η ψυχολογία μάχης με τους μεγάλους – με τις ΗΠΑ και τη Δύση μετά το τέλος του Β'ΠΠ, με τη Γιουγκοσλαβία το 1948 και με τη Σοβιετική Ένωση το 1961 – λειτούργησε αποφασιστικά για τους Αλβανούς στο να χειροτερεύσουν τις σχέσεις τους με την Κίνα το 1977-1978.

«...δεν λειτούργησε σωστά η εθνική λογική. Δεν λειτούργησε για το εθνικό συμφέρον και σε εθνικιστικό πνεύμα, αλλά σε προπαγανδιστικό (πνεύμα). Η ψευδο-λογική νίκησε το εθνικό συμφέρον για χάρη του κομματικού στοιχείου και της φατρίας...»²¹¹.

Αυτό που εξόργισε τους Αλβανούς ήταν η ανάδειξη της Κίνας ως μεγάλης δύναμης μετά την προσέγγισή της με τις ΗΠΑ στις αρχές της δεκαετίας του 1970, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την επέκταση και τη μεταφορά των συμφερόντων και πολιτικών προτεραιοτήτων του Πεκίνου από απομονωμένο επίπεδο σε παγκόσμιο²¹². Όσο πιο πολύ η Κίνα έβγαινε από την απομόνωση, τόσο λιγότερο σημαντική γινόταν η σχέση της με την Αλβανία.

«...όπως λέει η ινδική παροιμία... οι ελέφαντες και όταν μαλώνουν και όταν κάνουν έρωτα, πατάνε το χορτάρι....η ύφεση (ανάμεσα στις υπερδυνάμεις) συνήθως γίνεται...εις βάρος ενός μικρού...»²¹³.

Στη συνομιλία του πρωθυπουργού της ΛΔ της Κίνας Cu En Lai με τον Αμερικανό πρόεδρο Nixon στις 28 Φεβρουαρίου 1972, ο Cu εξηγούσε την ανησυχία των Αλβανών:

²¹¹ Συνέντευξη με τον κ. Abdi Baleta, *ο.π.*.

²¹² Leonard Gordon, «Communist China's Foreign Policy in Historical Perspective», The History Teacher, vol. 2, nr. 4 (May 1969), pp: 45-51.

²¹³ Συνέντευξη με τον κ. Abdi Baleta, *ο.π.*.

«...εκείνοι (οι Αλβανοί) μάς θέλουν απομονωμένους, όμως από την άλλη πιστεύουν πως είμαστε μεγάλη δύναμη. Δεν είναι υποκειμενική επιθυμία τους, μα αντικειμενικά εκείνοι θέλουν την απομόνωσή μας...»²¹⁴.

Η σινο-αμερικανική προσέγγιση – η οποία ήρθε ως αποτέλεσμα της διπλωματίας Nixon-Kissinger, αλλά και της επιθυμίας του Πεκίνου να χρησιμοποιήσει τις ΗΠΑ ως αντίβαρο απέναντι στη Σοβιετική Ένωση όταν η τελευταία είχε μεταφέρει την ιδεολογική σύγκρουση πλέον σε στρατιωτικό επίπεδο στα σύνορα με την Κίνα²¹⁵ - απογοήτευσε τους Αλβανούς που είχαν επιλέξει την Κίνα ως το μακροπρόθεσμο σύμμαχό τους.

«...η επιλογή από την πλευρά μας ήταν...μακροπρόθεσμος στόχος, αλλά εκ των πραγμάτων, οι σχέσεις μας χαλάσανε...κυρίως εξαιτίας μας, διότι εμείς ερμηνεύσαμε όχι θετικά για εμάς τη σχέση της Κίνας με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, δηλαδή την πολιτική που ακολουθούσε η Κίνα προς το συμφέρον της, η οποία ήταν μια εποικοδομητική πολιτική για την ίδια την Κίνα, εμείς το ερμηνεύσαμε κακώς και ως συνέπεια διαarrήξαμε τις σχέσεις με την Κίνα...»²¹⁶.

Σε επιστολή της Κεντρικής Επιτροπής του Κ.Ε.Α προς το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας, οι Αλβανοί κομμουνιστές δε συμφωνούσαν με τη σινο-αμερικανική προσέγγιση:

«...η απόφασή σας να υποδεχτείτε το Νίξον στο Πεκίνο είναι για εμάς άδικη και ανεπιθύμητη, δεν την επικροτούμε και δεν την υποστηρίζουμε. Επίσης, άποψή μας είναι πως η επίσκεψη του Νίξον στην Κίνα δε θα γίνει θετικά αποδεκτή από τους λαούς, τους επαναστάτες και από τους κομμουνιστές διάφορων χωρών...»²¹⁷

Η «θεωρία με τους τρεις κόσμους» ήταν η νέα ιδεολογική και διπλωματική προτεραιότητα της κινεζικής ηγεσίας που επίσης απογοήτευσε τους Αλβανούς και τους ώθησε να εξετάσουν τις σχέσεις τους με το Πεκίνο²¹⁸. Αυτή η θεωρία οδήγησε

²¹⁴ United States of America, The White House, Memorandum of Conversation (Washington: 28.2.1972, σελ. 1,2).

²¹⁵ Nianlong, *ο.π.*, σελ. 267-279.

²¹⁶ Συνέντευξη με τον κ. Ramiz Alia, *ο.π.*,

²¹⁷ Bashkurti, Diplomacia, σελ. 389-390.

²¹⁸ Robert E. Bedeski, «State and Revolution in China After Mao: Leadership, Sovereignty and the “Three Worlds”», Pacific Affairs, Vol. 51, Nr. 1 (Spring, 1978), pp. 67-83.

στην έξοδο της Κίνας από την απομόνωση, στην ανάδειξή της ως ηγετικής υπερδύναμης του τρίτου κόσμου καθώς και στη μείωση της σημασίας της ανατολικής Ευρώπης για την κινεζική εξωτερική πολιτική. Επίσης, η θεωρία αυτή σήμαινε παρέκκλιση από τον κλασσικό μαρξισμό, εν αντιθέσει με αυτό που είχε ενώσει την Κίνα με την Αλβανία κατά των σοβιετικών «ρεβιζιονιστών» του Κρούτσεφ. Η αγανάκτηση των Αλβανών για τις κινήσεις του Πεκίνου συνέχισε με την αλλαγή του συνταγματικού ονόματος της χώρας το 1975 από Λαϊκή Δημοκρατία της Αλβανίας σε Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας, υποδηλώνοντας ότι η μόνη καθαρά σοσιαλιστική χώρα ήταν η Αλβανία του Ενβέρ Χότζα²¹⁹.

Το 1978, ο Αλβανός αντιπρόσωπος επιτέθηκε κατά της «θεωρίας με τους τρεις κόσμους» από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης, προσθέτοντας την Κίνα στη λίστα των υπερδυνάμεων που η Αλβανία είχε καθήκον να δυσφημίζει:

«...είμαστε αντίθετοι στις ιμπεριαλιστικές και σοσιαλιμπεριαλιστικές υπερδυνάμεις που...εκμεταλλεύονται και καταπιέζουν τους λαούς...τούς βάζουν να ματώνουν μεταξύ τους για δικά τους ληστρικά συμφέροντα...ένας από τους απατηλούς τρόπους για αυτή την εκμετάλλευση και κυριαρχία είναι και η αποκαλούμενη «θεωρία με τους τρεις κόσμους», οι ιδρυτές της οποίας παρουσιάζουν στο προλεταριάτο και τους καταπιεσμένους λαούς, άγριες συμμαχίες με τους ιμπεριαλιστές και τους καπιταλιστές. Αυτό το κάνουν για να δικαιολογούν τους ηγεμονικούς τους στόχους, τους οποίους καλύπτουν με την ανάγκη δήθεν εναντίωσης κατά μίας άλλης υπερδύναμης (δηλαδή κατά της Σοβιετικής Ένωσης)...»²²⁰.

Μία άλλη πτυχή της χειροτέρευσης των σινο-αλβανικών σχέσεων ήταν η διεύρυνση της βαλκανικής πολιτικής της Κίνας, η οποία βελτίωσε γρήγορα τις σχέσεις της με τη Ρουμανία και με τη Γιουγκοσλαβία του Τίτο, με στόχο να χρησιμοποιήσει τις χώρες αυτές κατά της Μόσχας. Η Αλβανία προσβλήθηκε, όχι λόγω της αντισοβιετικής πολιτικής της Κίνας, αλλά από το μοίρασμα της βαλκανικής πολιτικής του Πεκίνου πλέον σε τρία κράτη – ιδεολογικά κοινά μεταξύ τους – σε αντίθεση με την αποκλειστικότητα που είχε πριν η Αλβανία.

²¹⁹ Crampton, *ο.π.*, σελ. 162.

²²⁰ Zeri i Popullit, 6.10.1978.

Τότε η Κίνα είχε ζητήσει από την Αλβανία, τη Γιουγκοσλαβία και τη Ρουμανία να ενωθούν μεταξύ τους σε ένα στρατιωτικό σύμφωνο στον αντίποδα της σοβιετικής κυριαρχίας²²¹.

«...όταν η Κίνα άρχισε να τα βρίσκει με την Αμερική...(οι Κινέζοι) ζήτησαν από εμάς να κάνουμε συμμαχία με τη Γιουγκοσλαβία και τη Ρουμανία εναντίον της Σοβιετικής Ένωσης... δηλαδή από τη μία εμείς έχουμε καλές σχέσεις με την Αμερική, από την άλλη εσείς εναντιωθείτε στη Σοβιετικής Ένωσης...»²²².

Επίσης, στα μέσα της δεκαετίας του 1970 η Κίνα ενημέρωσε τους Αλβανούς πως δε θα μπορούσε να τους υποστηρίξει επ'άπειρον οικονομικά²²³. Το 1975 δέχτηκε να καλύπτει μόνο 25% της αξίας των δανείων που οι Αλβανοί είχαν ζητήσει, συμπεριλαμβανομένων και των αιτημάτων στρατιωτικής φύσεως και της μερικής χρηματοδότησης απραγματοποιήτων έργων²²⁴. Το 1978 η Κίνα σταμάτησε τις οικονομικές, στρατιωτικές και πολιτιστικές ανταλλαγές με την Αλβανία και κράτησε τυπικά μόνο διπλωματικές σχέσεις, αποφεύγοντας να επαναλάβει την ενέργεια της Σοβιετικής Ένωσης το 1961. Κατά την 33^η σύνοδο το 1978, η Αλβανία κατηγόρησε από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης την Κίνα για τον τερματισμό των οικονομικών συμφωνιών, χρησιμοποιώντας και αυτή τη φορά τη μέθοδο της δυσφήμισης μιας υπερδύναμης, η οποία επιπλέον ήταν έως τότε υποστηρικτική της δύναμη.

«...στις 7 Ιουλίου, η κυβέρνηση της ΑΔ της Κίνας προέβη σε μία ανοιχτά εχθρική ενέργεια εναντίον της σοσιαλιστικής Αλβανίας και του αλβανικού λαού, διακόπτοντας τη βοήθεια και τα δάνεια που όφειλε να παράσχει βάσει επίσημων διμερών συμφωνιών...για το μοναδικό λόγο ότι η σοσιαλιστική Αλβανία δε δέχτηκε ποτέ να συμβιβαστεί με τις σοβινιστικές πολιτικές της μεγάλης δύναμης της κινεζικής ηγεσίας...»²²⁵.

²²¹ Crampton, *ο.π.*, σελ. 163.

²²² Συνέντευξη με τον κ. Ramiz Alia, *ο.π.*,

²²³ Vickers, *ο.π.*, σελ. 278.

²²⁴ Bashkurti, *Diplomacia*, σελ. 466.

²²⁵ *Zeri i Popullit*, 6.10.1978.

1. Το ζήτημα του αφοπλισμού

Η θέση της Αλβανίας στο ζήτημα του αφοπλισμού κατά την περίοδο αυτή, ουσιαστικά αποτελεί συνέχεια της ίδιας πολιτικής που εξετάστηκε κατά τη δεύτερη περίοδο, δηλαδή αφορά τη δυσφήμιση των υπερδυνάμεων σε αυτό το ευαίσθητο ζήτημα που τους ένωνε. Αυτό που διαφέρει τώρα είναι ότι η αλβανική εξωτερική πολιτική προσθέτει στο «club» των υπερδυνάμεων και την Κίνα, την οποία μαζί με τις άλλες (υπερδυνάμεις) επιδιώκει να δυσφημίσει στα μάτια των χωρών της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής, στις οποίες χώρες το Πεκίνο πάντα στόχευε να ασκεί επιρροή.

«...ο ιμπεριαλισμός και ο σοσιαλιμπεριαλισμός συνεχίζουν να εξοπλίζονται διότι στα όπλα παραμένει και η ισχύ τους, διότι τα όπλα είναι το βασικό μέσο στο οποίο εκείνοι στηρίζονται για να εφαρμόζουν την επιθετική πολιτική τους...επίσης, άλλοι ιμπεριαλιστές επιδεικνύουν τη φρενήρη δίψα τους να εξοπλίζονται, να παίρνουν από τις τέσσερεις πλευρές του κόσμου τεχνολογία για παραγωγή όπλων, προκειμένου να πλησιάζουν πολύ και το συντομότερο δυνατόν στο επίπεδο οπλισμού των Αμερικανών ιμπεριαλιστών και των Σοβιετικών σοσιαλιμπεριαλιστών...»²²⁶.

Διαφορετικά από το παρελθόν, η Αλβανία πλέον δεν επικαλείται καμία άλλη (υποστηρικτική) υπερδύναμη ως εγγυητή για την επίλυση του αφοπλισμού. Αυτό που επικαλείται είναι οι λαοί και εκείνες οι χώρες που είναι ασυμβίβαστες με τις υπερδυνάμεις, εις βάρος των οποίων χωρών και λαών συνεχίζεται ο συμβιβασμός και ο ανταγωνισμός των υπερδυνάμεων.

«...ο παγκόσμιος πόλεμος είναι πάντοτε πραγματικός κίνδυνός, όμως οι λαοί δεν πρέπει και δεν μπορούν να παραιτηθούν από τον αγώνα για την αποτροπή του και ούτε να πέσουν σε ψυχολογία μοιρολατρίας, όπως εκείνη που διαδίδουν οι υποκινητές και οι πολεμοχαρείς...»²²⁷.

Η συνεχής επαγρύπνηση των λαών κατά των υπερδυνάμεων που απαιτούσε η αλβανική εξωτερική πολιτική ταυτίζεται με την κατάσταση παρανοϊκής ανασφάλειας

²²⁶ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 33^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1978.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1978, Φ. 950.

²²⁷ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 33^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1978.
Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1978, Φ. 950.

που είχε διαποτίσει τους Αλβανούς ηγέτες και ειδικά το Χότζα, ο οποίος επένδυσε σημαντικό μέρος των αλβανικών εσόδων στη δημιουργία καταφυγίων (bunker) που θα προστάτευαν τον αλβανικό λαό-στρατό από μια από κοινού επίθεση και εισβολή των γειτόνων και των υπερδυνάμεων. Η καλλιέργεια της ψυχολογίας φόβου και επαγρύπνησης που άρχισε από τη ρήξη με τη Γιουγκοσλαβία το 1948, είχε φθάσει πλέον στα όρια της.

Η ίδια πολιτική αφοπλισμού συνεχίστηκε μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου²²⁸. Το τέλος της ύφεσης και ο «πόλεμος των άστρων» που εγκαίνιασε η προεδρία Reagan, αποτελούσε για τους Αλβανούς συνέχεια στις σχέσεις των υπερδυνάμεων – αυτή τη φορά ρήξη των ισορροπιών μεταξύ τους – με σταθερό στόχο την κούρσα των εξοπλισμών εις βάρος μικρότερων κρατών.

«...με αφορμή τη ρήξη και την επανάκτηση των ισορροπιών (οι υπερδυνάμεις) δικαιολογούν την αύξηση των πολεμικών οπλοστασίων τους με τα πλέον υπερσύγχρονα όπλα μέχρι την προετοιμασία του αποκαλούμενου «πολέμου των άστρων». Χωρίς να θέλω να υποτιμήσω τον κίνδυνο ...της επέκτασης της κούρσας των εξοπλισμών και στο διάστημα, δεν μπορούμε να μην τονίσουμε ότι με αυτόν οι υπερδυνάμεις προσπαθούν να κρατάνε τους λαούς σε μόνιμη ένταση και άγχος για τα νέα όπλα που παράγουν...με αυτόν τον τρόπο θα ήθελαν η απειλή του «πολέμου των άστρων» να κάνει τους λαούς να ξεχνάνε ότι στη γη έχουν φυτευτεί εκατοντάδες χιλιάδες πύραυλοι και πυρηνικές κεφαλές, ικανά να την καταστρέψουν (τη γη) με τον ίδιο τρόπο όπως και από το διάστημα...»²²⁹.

2. Πόλεμος Βιετνάμ-Καμπότζης

Ο πόλεμος μεταξύ του Βιετνάμ και της Καμπότζης το 1979 ήταν η σημαντικότερη εξέλιξη που έδωσε στην αλβανική πολιτική στα Ηνωμένα Έθνη την ευκαιρία να δυσφημίσει τον πρώην στενό της σύμμαχο, τη ΛΔ της Κίνας, για την ηγεμονική πολιτική του Πεκίνου στην ευρύτερη περιοχή αλλά και γενικότερα.

²²⁸ Zeri i Popullit, 3.10.1989.

²²⁹ Θέση της αλβανικής αντιπροσωπείας στην 40^η σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης το 1985. Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1985, Φ. 972

Ουσιαστικά – αυτός ήταν και ο σκοπός της – η Αλβανία δεν πήρε ούτε το μέρος της Καμπότζης ούτε του Βιετνάμ, αλλά χρησιμοποίησε και τις δύο χώρες για να δυσφημίσει τόσο τη ΛΔ της Κίνας όσο και τη Σοβιετική Ένωση, οι οποίες κρύβονταν αντίστοιχα πίσω από αυτές.

Στις 7 Ιανουαρίου 1979, η κρατική τηλεόραση της Αλβανίας μετέδωσε την είδηση:

«...αυτή η πολύ σοβαρή κατάσταση έντασης και πολέμου ανάμεσα στο Βιετνάμ και την Καμπότζη είναι συνέπεια της άμεσης παρέμβασης των Κινέζων και των Σοβιετικών σοσιαλิมπεριαλιστών και της αντιπαλότητας μεταξύ τους για επέκταση και ηγεμονία...»²³⁰.

Στις 8 Ιανουαρίου 1979, ο πρέσβης του Βιετνάμ στην Αλβανία Duong Van Trung παραπονέθηκε στον Αλβανό υφυπουργό Ρεϊζ Μαλίλε τονίζοντας:

«...είναι ξεκάθαρες οι παρεμβάσεις των Κινέζων σοσιαλμπεριαλιστών αλλά σχετικά με την είδηση ότι στη σύγκρουση υπάρχει και ο δάκτυλος των Σοβιετικών, αυτό δε συμβαδίζει με την πραγματικότητα...»²³¹.

ο Μαλίλε απάντησε:

«...καταδικάζουμε τη φασιστική πολιτική του Τενγκ Τσιάο Πινγκ κατά της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας του Βιετνάμ, όπως καταδικάζουμε και την ηγεμονική πολιτική των Σοβιετικών σοσιαλμπεριαλιστών και των Αμερικανών μπεριαλιστών. Η κατάσταση στη νοτιοανατολική Ασία...είναι αποτέλεσμα της ηγεμονικής πολιτικής των Κινέζων σοσιαλμπεριαλιστών και των Σοβιετικών, οι οποίοι θέλουν να έχουν τις δικές τους ζώνες επιρροής, αλλά και αποτέλεσμα των Αμερικανών μπεριαλιστών που επιδιώκουν να διατηρούν την επιρροή τους...επίσης, δε συμφωνούμε με την επέμβαση του Βιετνάμ στην Καμπότζη...»²³².

Μετά από τη διεθνή πίεση για κατάπαυση του πυρός και τη δημοσιότητα της γενοκτονίας που είχε πράξει ο Πολ Ποτ, ο Μαλίλε, στις 17 Μαρτίου 1979, δήλωσε πιο ανοιχτά την υποστήριξη της Αλβανίας στον πρέσβη του Βιετνάμ:

«...υποστηρίζοντας το Βιετνάμ, εκπληρώσαμε ένα διεθνιστικό καθήκον. Οι Κινέζοι σοσιαλμπεριαλιστές ενεργούν όπως οι χιτλερικοί. Όλοι οι λαοί καταδίκασαν την επίθεσή τους...εσείς θα πρέπει να είσαστε σε επαγρύπνηση διότι οι Κινέζοι

²³⁰ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1979, Φ. 286

²³¹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1979, Φ. 286

²³² Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1979, Φ. 286/1

σοσιαλιμπεριαλιστές είναι άπιστοι. Δεν υπάρχει καμία εγγύηση ότι αργότερα δεν μπορούν να επαναλάβουν αυτό που έκαναν τώρα...»²³³.

Στην 34^η σύνοδο του ΟΗΕ, ο Αλβανός υπουργός εξωτερικών Νέστι Νάσε δήλωσε από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης την υποστήριξή του για το Βιετνάμ:

«...έπρεπε και άλλη μία φορά να δούμε τις αιματοχυσίες του ηρωικού λαού του Βιετνάμ που αμύνεται την πατρίδα του από τη βαρβαρική επίθεση των Κινέζων σοσιαλιμπεριαλιστών, οι οποίοι έκαναν αυτά που στο παρελθόν είχαν κάνει οι παλιοί αποικιοκράτες και οι Αμερικανοί ιμπεριαλιστές. Η κινεζική επίθεση κατά του λαού του Βιετνάμ και όλες οι τελευταίες εξελίξεις στην περιοχή της Ινδοκίνας συνέβησαν στο πλαίσιο της σκληρής αντιπαλότητας των ιμπεριαλιστικών υπερδυνάμεων – ΗΠΑ, Σοβιετικής Ένωσης και Κίνας – οι οποίες θέλοντας να πραγματοποιήσουν τις ηγεμονικές και επεκτατικές επιδιώξεις τους σε αυτή την περιοχή, χρησιμοποιούν είτε τη μέθοδο της άμεσης παρέμβασης είτε τις γνωστές ιμπεριαλιστικές πρακτικές της υποκίνησης Ινδοκινέζων εναντίον Ινδοκινέζων...με την επίθεση κατά του λαού του Βιετνάμ και την ηγεμονική της δράση στη νοτιοανατολική Ασία, η Κίνα πλέον εμφανίζεται ανοιχτά με την πολιτική της ως ιμπεριαλιστική υπερδύναμη...»²³⁴.

VIII. 1978-1990: ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ – ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΦΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΥΣΗ

Το κεντρικό ερώτημα στη μετα-κινεζική περίοδο της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής στα Ηνωμένα Έθνη, αλλά και γενικά, είναι αν αυτή η πολιτική ήταν απομονωμένη ή ανεξάρτητη.

Πρέπει να τονίσουμε πως αυτό το ερώτημα – αυτονόμηση ή (αυτό) απομόνωση της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής – σχετίζεται κυρίως με τις δυνάμεις και υπερδυνάμεις που υπήρξαν «κηδεμόνες» για τη διεθνή παρουσία της Αλβανίας αλλά και για την επιβίωση του αλβανικού καθεστώτος. Αυτές τις προσδιορίσαμε ως υποστηρικτικές (υπέρ) δυνάμεις τις Αλβανίας.

²³³ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1979, Φ. 286/1.

²³⁴ Zeri i Popullit, 4.10.1979

«... Μετά από την Κίνα αρχίζουν ταυτόχρονα διαδικασίες απομόνωσης αλλά και ανεξαρτητοποίησης, φαινόμενα τα οποία, στην περίπτωση της Αλβανίας, πάνε μαζί και σχετίζονται με τις υπερδυνάμεις...»²³⁵.

Από τότε που η αλβανική ηγεσία ανησύχησε για τη συμπεριφορά του Κρούτσεφ απέναντί της, άρχισε να σκέφτεται για τη μετα-σοβιετική περίοδο. Όπως εξετάστηκε, η επόμενη υποστηρικτική δύναμη της βαλκανικής Αλβανίας θα ήταν η ασιατική Κίνα. Όμως, η μεγάλη γεωγραφική απόσταση των δύο χωρών, αλλά και η οικονομικά δύσκολη κατάσταση της Κίνας, έκανε τους Αλβανούς να προβληματίζονται έντονα για την ασφάλεια και την οικονομία τους. Ήταν πλέον απαραίτητο ένα άνοιγμα στην Ευρώπη και ειδικά στα Βαλκάνια.

Το 1962, ο Χότζα εξέφρασε την επιθυμία του για άνοιγμα της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής:

«...θέλουμε...να έχουμε καλές εμπορικές, πολιτιστικές και άλλες σχέσεις με όλα τα καπιταλιστικά κράτη που το επιθυμούν...»²³⁶.

Το 1961, υπεγράφη οικονομική συμφωνία με την Ιταλία και το ιταλο-αλβανικό εμπόριο αυξήθηκε αισθητά.

Επίσης, έγιναν κάποια βήματα για τη βελτίωση των εμπορικών σχέσεων με τη Γαλλία, τη Δυτική Γερμανία και τη Μεγάλη Βρετανία²³⁷.

Με τη Γιουγκοσλαβία και την Ελλάδα οι σχέσεις παραμείνανε κακές, αν και η πρώτη έδειξε στα Ηνωμένα Έθνη διάθεση προσέγγισης με τους Αλβανούς.

Κατά τη 17^η σύνοδο του ΟΗΕ:

«...οι Γιουγκοσλάβοι αντιπρόσωποι έχουν προσπαθήσει προσεκτικά να μας πλησιάσουν, αλλά εμείς τους κόψαμε το δρόμο...»²³⁸.

Κατά την 20^η σύνοδο του ΟΗΕ, η Γιουγκοσλαβία πρότεινε τον Κότσα Πόποβιτς για πρόεδρο της Γενικής Συνέλευσης. Η Αλβανία είχε δώσει οδηγίες στην αντιπροσωπία της να τον καταψηφίσουν.

²³⁵ Προσωπική συνέντευξη με τον κ. Paskal Milo στις 9 Ιουνίου 2010 στα Τίρανα Αλβανία. Ο κ. Milo είναι ιστορικός και πολιτικός. Διετέλεσε Υπουργός Εξωτερικών την περίοδο 1997-2001.

²³⁶ *Zeri i Popullit*, 9.1 1962.

²³⁷ Griffith, *ο.π.*, σελ. 169-170.

²³⁸ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1962, Φ. 503.

«...με τις διάφορες αντιπροσωπείες μιλήστε ανοιχτά κατά της Γιουγκοσλαβικής υποψηφιότητας...»²³⁹.

Σχετικά με την Ελλάδα, οι συνοριακές προκλήσεις ήταν καθημερινές και η ένταση στα σύνορα παρέμενε σοβαρή. Στις 6 Ιουνίου 1960, ο υπουργός εξωτερικών Μπεχάρ Στούλλα έγραφε στον Αλβανό υπουργό άμυνας Μπεκίρ Μπαλλούκου:

«...έχουμε δώσει οδηγίες στην πρεσβεία μας στη Μόσχα να παρέμβει στην πρεσβεία της Ελλάδας εκεί, προκειμένου να δοθεί τέλος στις προκλήσεις. Σε περίπτωση που συνεχιστούν ακόμα, ελπίζω να ληφθεί υπόψη η πιθανότητα ναρκοθέτησης ενός τομέα από την πλευρά μας...»²⁴⁰.

Με την Τουρκία οι σχέσεις βελτιώθηκαν αισθητά. Το 1957, η Αλβανία είχε κατηγορήσει ευθέως την Τουρκία για τα περιστατικά στα σύνορα με τη Συρία λέγοντας:

«...οι σημερινοί ηγέτες της Τουρκίας βάζουν σε λάθος πορεία τα ζωτικά συμφέροντα της χώρας τους...ακολουθώντας το απατηλό όνειρο της δημιουργίας της αυτοκρατορίας των σουλτάνων...»²⁴¹.

Το 1960, ακολουθεί μία τελείως διαφορετική γραμμή. Στις 4 Ιουνίου 1960, η Αλβανία αναγνώρισε την τουρκική κυβέρνηση του Τζεμάλ Γουρσέλ, μετά από το πραξικόπημα του ιδίου έτους στην Τουρκία²⁴².

Εκεί που η Αλβανία δεν μπορούσε να βελτιώσει τις σχέσεις της με τις γειτονικές χώρες, προσπαθούσε να τονίσει τα στοιχεία εκείνα που χώριζαν τις χώρες αυτές μεταξύ τους. Τη δεκαετία του 1960, η Αλβανία υποστήριξε την Τουρκία στο κυπριακό ζήτημα ως αντίβαρο της Ελλάδας και της Γιουγκοσλαβίας.

Στις 11 Ιουνίου 1960, ο Στούλλα έδινε οδηγία στον Αλβανό αντιπρόσωπο στην Άγκυρα:

²³⁹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1965, Φ. 404.

²⁴⁰ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 425, 455, 465.

²⁴¹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1957, Φ. 296.

²⁴² Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 515.

«...όταν συναντήσεις τον Γουρσέλ, να του αναφέρεις πως η Γιουγκοσλαβία όπως και η Ελλάδα επιβουλεύονται την Τουρκία. Ως παράδειγμα πάρε τη γιουγκοσλαβική και την ελληνική θέση στο κυπριακό ζήτημα κατά των συμφερόντων της Τουρκίας...»²⁴³.

Στα τέλη της δεκαετίας του '60 και τις αρχές της δεκαετίας του '70, θα ακολουθήσει ύφεση στις σχέσεις των Τιράνων με την Ελλάδα και τη Γιουγκοσλαβία. Το 1971, τα Τίρανα θα στέλνουν πρέσβεις στο Βελιγράδι και την Αθήνα.²⁴⁴ Η αποκατάσταση διπλωματικών σχέσεων με την Ελλάδα ήταν αξιοσημείωτης σημασίας μετά από πολλά χρόνια έντασης και συνοριακών περιστατικών. Θα ακολουθήσουν προσπάθειες για την άρση της εμπόλεμης κατάστασης που ίσχυε στην Ελλάδα από την περίοδο της ιταλικής επίθεσης από την κατεχόμενη Αλβανία τον Οκτώβριο του 1940.

Στις 3 Οκτωβρίου 1974, ο Ενβέρ Χότζα εκφώνησε μία πολύ σημαντική ομιλία, με την οποία το άνοιγμά του στα Βαλκάνια γίνεται πλέον επίσημο, καθησυχάζοντας τους γείτονες – και εμμέσως και τη Δύση – ότι η Αλβανία δεν είχε καμία επιθετική πρόθεση κατά των γειτόνων:

«...τα σύνορα της Αλβανίας με εκείνους θα είναι πάντοτε ήρεμα, ο εχθρός πρέπει πρώτα να αντιμετωπίσει εμάς τους Αλβανούς, αλλά θα λυγίσει και δύσκολα θα φθάσει στα σύνορά τους...»²⁴⁵.

Αυτός ο καθησυχασμός θα επαναλαμβάνεται σχεδόν κάθε χρόνο από τους Αλβανούς. Το 1982, κατά τη διάρκεια της 37^{ης} συνόδου του ΟΗΕ – μιάμιση δεκαετία μετά την έξοδο της Αλβανίας από το Σύμφωνο της Βαρσοβίας, η οποία έξοδος συντελέστηκε το 1968 – ο Αλβανός αντιπρόσωπος επανέλαβε:

«...η Λαϊκή Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Αλβανίας δε θα επιτρέψει ποτέ την εγκατάσταση ξένων στρατιωτικών βάσεων και στρατευμάτων στο έδαφός της. Αυτό το έχει δηλώσει παγκοσμίως και το έχει κατοχυρώσει στο σύνταγμά της...»²⁴⁶.

Όλα αυτά, από την απομάκρυνση της Σοβιετικής Ένωσης από την Αλβανία μέχρι και το άνοιγμα των Τιράνων με τους γείτονες – οι οποίοι άνηκαν στη δυτική παράταξη

²⁴³ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1960, Φ. 515, 517.

²⁴⁴ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1971, Φ. 150.

²⁴⁵ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1974, Φ. 351.

²⁴⁶ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1982, Φ. 1096.

της ψυχροπολεμικής περιόδου – εξυπηρετούσαν στην πραγματικότητα τη Δύση και ιδιαίτερα τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η σοβιετική παρουσία στην Αλβανία ήταν άμεσος κίνδυνος για την Ιταλία – από την οποία η Αλβανία απείχε μόνο 300 μίλια – και για την Ελλάδα που ήταν ο πλησιέστερος γείτονας.

Όταν ο Νίξον είχε συναντήσει τον Κρούτσεφ στις 26 Ιουλίου 1959, τον είχε ρωτήσει τί εννοούσε με τις δηλώσεις του τελευταίου στην Αλβανία, πως ήταν καλύτερο να εγκαταστήσει αυτός πυραύλους μέσου βεληνεκούς στην Αλβανία παρά στη Σοβιετική Ένωση.

«...ο Κρούτσεβ δήλωσε πως οι ΗΠΑ έχουν εγκαταστήσει πυραύλους στην Ιταλία, οι οποίοι κατευθύνονταν πιο πολύ κατά της Σοβιετικής Ένωσης...η Σοβιετική Ένωση πρέπει να αδρανοποιήσει αυτούς τους πυραύλους και ο καλύτερος τρόπος για εγκατάσταση σοβιετικών πυραύλων είναι η Αλβανία. Η απόσταση Αλβανίας-Ιταλίας είναι μόνο 300 χιλιόμετρα, έτσι η Σοβιετική Ένωση δεν έχει λόγο να ξοδεύει πυραύλους μεγάλου βεληνεκούς ή να θέτει σε κίνδυνο ουδέτερο έδαφος...Η Ιταλία και η Ελλάδα πλήττονται καλύτερα από το έδαφος της Αλβανίας και της Βουλγαρίας, ενώ η Τουρκία από το έδαφος της Σοβιετικής Ένωσης και της Βουλγαρίας...»²⁴⁷.

Η ρήξη με τη Μόσχα και η απομάκρυνση της τελευταίας από την Αλβανία ωφελούσαν στρατηγικά τη Δύση. Σύμφωνα με το Χότζα, αυτό φάνηκε και στη σύνοδο του NATO το Μάιο του 1973 στις Βρυξέλλες:

«...το NATO...συζήτησε και για την Αλβανία...όπου τόνισε πως “κρίνοντας τη θέση και τη συγκυρία της Αλβανίας, τα μέλη του NATO έχουν καταλήξει ότι η κατάσταση στην Αλβανία είναι σταθερή, υπάρχει ενότητα και οικονομική πρόοδος. Η Αλβανία διαθέτει σημαντική γεωγραφική θέση στη Μεσόγειο και η πολιτική της...είναι υπέρ μας. (Η Αλβανία) είναι αντίθετη προς εμάς, αλλά ταυτόχρονα είναι αντίθετη και προς τους Σοβιετικούς. Για αυτό λοιπόν δεν πρέπει να ενοχλούμε την Αλβανία και να οξύνουμε την κατάσταση μεταξύ μας, αντιθέτως πρέπει να προσπαθήσουμε να τη βελτιώσουμε. Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η Αγγλία πρέπει να προσπαθήσουν να εγκαταστήσουν διπλωματικές σχέσεις μαζί της, αλλά χωρίς να βιάζονται” ...»²⁴⁸.

²⁴⁷ United States of America, Governmental-Limited, Nixon and Khrushchev Conversation (Washington: 26 Ιουλίου 1959, σελ. 7-8).

²⁴⁸ Lisen Bashkurti, *Diplomacia e vete-izolimit: rasti i Shqiperise*, (Tirane: Geer, 2004), σελ. 426-427.

Πράγματι, μετά τη ρήξη με τη Μόσχα, ούτε η Αλβανία ούτε οι ΗΠΑ απέκλειαν μία πιθανή προσέγγιση μεταξύ τους, αλλά λόγω της ιδιαιτερότητας της Αλβανίας, αυτό έπρεπε να γίνει σταδιακά. Πρώτον, μία άμεση προσέγγιση θα έθετε σε κίνδυνο το κομμουνιστικό σύστημα στην Αλβανία που είχε ως θεμελιώδες στοιχείο ύπαρξή του την αντιαμερικανική ρητορική, η οποία ρητορική και συνεχίστηκε μέχρι το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Δεύτερον, όσον αφορά τις ΗΠΑ, η άμεση προσέγγιση του Χότζα θα έθετε σε κίνδυνο τις σχέσεις της Ουάσινγκτον με τους γείτονες της Αλβανίας.

Στην εκτίμησή του το Μάιο του 1958, το National Security Council έγραφε:

«...η Αλβανία παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα για την πολιτική των ΗΠΑ, επειδή παραδοσιακά υπήρξε θέμα ανταγωνιστικών διεκδικήσεων και φιλοδοξιών από την Ελλάδα, την Ιταλία και τη Γιουγκοσλαβία...»

και συνέχιζε:

«...πρόσφατα εμφανίστηκαν ορισμένες ενδείξεις ότι το αλβανικό καθεστώς μπορεί να επιθυμεί την εγκαθίδρυση διπλωματικών σχέσεων με τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής...»²⁴⁹.

Στην αναφορά του, στα πλαίσια της 17^{ης} συνόδου, ο Αλβανός αντιπρόσωπος τόνιζε την αλλαγή συμπεριφοράς των Αμερικανών στα Ηνωμένα Έθνη σε σχέση με τους Αλβανούς:

«...πρέπει να τονίσουμε ότι όταν μίλησε ο υπουργός μας, εκτός από τον Stevenson που καθόταν στη θέση του...ήρθε και ο Βρετανός υπουργός εξωτερικών Hium, ο οποίος έφυγε μόλις τελείωσε την ομιλία του ο υπουργός...εκείνος δεν ήταν παρών ούτε όταν μίλησε ο Gromyko...παρατηρήσαμε πως ο Hium όπως και ο Stevenson κρατούσαν συνεχώς σημειώσεις. Μόλις σηκώθηκε να μιλήσει ο υπουργός Στούλλα, όλοι οι αντιπρόσωποι των σοσιαλιστικών χωρών...βγήκαν από την αίθουσα και αυτό έκανε μεγάλη εντύπωση διότι πιο πριν όταν μιλούσε ο αντιπρόσωπος της Πολωνίας όλοι ήταν παρόντες...»²⁵⁰.

Στις 9 Ιουλίου 1967, ο μόνιμος αντιπρόσωπος στα Ηνωμένα Έθνη Χαλίμ Μπούντο ανέφερε στο υπουργείο εξωτερικών τη σύντομη συζήτηση που είχε για πρώτη φορά με έναν Αμερικανό διπλωμάτη:

²⁴⁹ U.S. Policy toward the Soviet-dominated Nations in Eastern Europe, ο.π.,.

²⁵⁰ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1962, Φ. 503.

«...πλησίασε ο Goldberg, χαμογέλασε και μου είπε...“για την αποκατάσταση των διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα στις δύο χώρες και για την εξέταση των προβλημάτων μας, θα επιθυμούσα να επισκεφθώ τη χώρα σας...εμείς εκτιμάμε την ανεξάρτητη πολιτική της χώρας σας, παρόλη την αντίθετη στάση που κρατάτε ως προς εμάς...έχω συμπάθεια για την Αλβανία. Ήθελα να σας ενημερώσω για αυτά” ... μόλις τελείωσε, απομακρύνθηκε χωρίς να περιμένει απάντηση...πριν από δύο μέρες...στο διάδρομο του ΟΗΕ βρεθήκαμε απέναντι με τον Goldberg και τους συναδέλφους του. Μας χαιρετίσανε όλοι ευγενικά...μας έκανε εντύπωση διότι ήταν η πρώτη φορά που μας χαιρετούσαν...»²⁵¹.

Αν και συνεχίστηκε για πολύ αυτό το μυστικό «φλερτ» μεταξύ της Αλβανίας και των ΗΠΑ, αυτές θα κινηθούν στην πράξη κατά τα τελευταία χρόνια της ψυχροπολεμικής περιόδου.

«...Ήταν δυνατή (η προσέγγιση με τη Δύση) και εμείς κάναμε προσπάθειες όπως παραδείγματος χάριν, όταν ήρθε ο Στράους στην Αλβανία σχετικά με τη Δυτική Γερμανία, το 1984 είχαμε μια πρόταση από την Αγγλία και από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής για να συζητήσουμε το πρόβλημα του αλβανικού χρυσού που ήταν στην Αγγλία και αυτό μπορούσε να οδηγήσει – και οδήγησε εκ των πραγμάτων – στην εγκαθίδρυση διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα στις χώρες μας. Από την άλλη, αυτά τα σημάδια ήταν λίγα και επίσης ήρθαν στο τέλος, δηλαδή μετά το 1985 άρχισαν να φαίνονται αυτά τα σημάδια...»²⁵².

Ο Ενβέρ Χότζα πέθανε τον Απρίλιο του 1985 και ο διάδοχός του ήταν ο Ραμίζ Αλία, ο οποίος έγινε και το σύμβολο για την προσεκτική μεταβίβαση της Αλβανίας από κομμουνιστικό σε πλουραλιστικό σύστημα.

«...υπό την ηγεσία του κυρίου Αλία...η Αλβανία μπαίνει σε μια νέα εποχή...Οι σχέσεις με την Ελλάδα, έχουν βελτιωθεί αρκετά. Ο κ. Αλία, ο οποίος έχει ορκιστεί ότι θα ακολουθήσει την πολιτική του δασκάλου του...έχει δείξει την επιθυμία του να βελτιώσει περαιτέρω τις σχέσεις με τις ευρωπαϊκές χώρες, ιδιαίτερα με την Ιταλία και τη δυτική Γερμανία...»²⁵³.

²⁵¹ Αρχείο του ΥΠΕΞ της Δ. της Αλβανίας, Έτος. 1967, Φ. 243

²⁵² Συνέντευξη με τον κ. Ramiz Alia, ο.π.,

²⁵³ The Times, 13.04.1985

Εκτός από το άνοιγμα που σημείωσε η Αλβανία στα Βαλκάνια και τη δυτική Ευρώπη, σταδιακά κατά τη διάρκεια της διαμάχης με τη Μόσχα και πιο αποφασιστικά μετά τη ρήξη με το Πεκίνο το 1978, η σινο-αλβανική ρήξη έφερε και μία άλλη εξέλιξη. Στη μετα-κινεζική εποχή²⁵⁴, η αλβανική εξωτερική πολιτική στα Ηνωμένα Έθνη έγινε ανεξάρτητη από τις προτεραιότητες και τις πολιτικές των πρώην υποστηρικτικών της (υπέρ) δυνάμεων, με τις οποίες συνδεόταν από το τέλος του Β'ΠΠ. Επίσης, η Αλβανία αποστασιοποιήθηκε πλήρως από όλες τις υπερδυνάμεις αναζητώντας σιωπηρά το σωτήρα της στη Δύση. Επειδή η ταύτισή της με τη Δύση δεν μπορούσε να γίνει με άμεσο τρόπο, η Αλβανία απομονώθηκε ταυτοχρόνως από όλες τις υπερδυνάμεις. Αυτή ήταν μία ιδιαίτερη και σύνθετη κατάσταση που περιείχε συγχρόνως στοιχεία ανεξαρτητοποίησης και απομόνωσης από τις υπερδυνάμεις και επίσης άνοιγμα της χώρας στα Βαλκάνια και τη Δύση, υποδηλώνοντας τη μελλοντική της στροφή δυτικά²⁵⁵.

Η φάση αυτή κράτησε περίπου δώδεκα χρόνια μέχρι το τέλος της ψυχροπολεμικής περιόδου και τη μετάβαση της Αλβανίας από κομμουνιστικό σε δυτικού τύπου κράτος, το 1991.

²⁵⁴ Berit Backer, «Self-Reliance under Socialism – The Case of Albania,» Joyrnal of Peace Research, Vol. 19, Nr.4 (1982), pp: 355-367.

²⁵⁵ David Binder, «Approaching Albania,» Mediterraeen Quarterly, (Winter 2008), pp: 63-79.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η επικράτηση των κομμουνιστών μετά το Β'ΠΠ έφερε στην Αλβανία επαναστατικές αλλαγές ως προς την οικονομική και κοινωνική ιδιαιτερότητα της χώρας. Οι κομμουνιστές στόχευαν να αλλάξουν τη νοοτροπία των Αλβανών από ατομικιστική που υπήρξε παραδοσιακά, σε συλλογική. Επίσης, προσδοκούσαν την ταχεία οικονομική ανάπτυξη της μεσαιωνικής Αλβανίας και έκριναν ότι ο καλύτερος και αποτελεσματικότερος τρόπος για αυτό ήταν η βαριά εκβιομηχάνιση της χώρας.

Σε αυτό το φιλόδοξο έργο, αντιμετώπιζαν πολλές δυσκολίες. Η παραδοσιακή απομόνωση της Αλβανίας από τις μεγάλες δυνάμεις και οι εδαφικές βλέψεις των γειτονικών κρατών εις βάρος της αλβανικής εδαφικής ακεραιότητας, σε συνδυασμό με την ιδεολογική εγγύτητα των Αλβανών ηγετών με τη Μόσχα, καθώς και την αποξένωση από τη Δύση, οδήγησαν τον Ενβέρ Χότζα πιο αριστερά και στα άκρα, αναζητώντας το σωτήρα στη Σοβιετική Ένωση.

Η υποστηρικτική δύναμη θα παρείχε στην Αλβανία οικονομική και πολιτική ασφάλεια. Από το τέλος του Β'ΠΠ μέχρι το 1948, αυτό το ρόλο τον είχε η Γιουγκοσλαβία του Τίτο. Η ρήξη στις αλβανο-γιουγκοσλαβικές σχέσεις ήρθε ως συνέπεια της σύγκρουσης του Στάλιν με τον Τίτο, αλλά σημαντικό ρόλο επίσης έπαιξε η δυσaráσκεια των Αλβανών για τα σχέδια του Τίτο που έβλεπαν την Αλβανία ως έβδομη πολιτεία της Γιουγκοσλαβίας.

Το 1948 η Αλβανία έφυγε από την εποπτεία της Γιουγκοσλαβίας και κατέστη δορυφόρος της Μόσχας. Ως εκ τούτου, οι σοβιετικές προτεραιότητες ενσωματώθηκαν στην αλβανική εξωτερική πολιτική στα Ηνωμένα Έθνη, όπου τα Τίρανα προέβαλλαν σταθερά τη Σοβιετική Ένωση και τη σοσιαλιστική παράταξη ως ειρηνικές και στάθηκαν εχθρικά απέναντι στη Δύση και τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, δυσφημίζοντάς τις. Η Αλβανία υποστήριξε και προέβαλλε τις σοβιετικές θέσεις σχετικά με την κρίση του Σουέζ και της Ουγγαρίας το 1956, το ζήτημα του αφοπλισμού και τις προτάσεις για απο-πυρηνικοποιημένες περιοχές.

Αν και η πολιτική της ειρηνικής συνύπαρξης με τη Δύση που εισήγαγε ο Κρούτσεφ υπήρξε το βασικό κίνητρο της μεγάλης διεύρυνσης του ΟΗΕ το 1955, η οποία διεύρυνση αφορούσε και την Αλβανία, τα μέτρα του Κρεμλίνου για την ειρηνική συνύπαρξη, την αποσταλινοποίηση, τη νέα οικονομική αντίληψη για τις σοσιαλιστικές σχέσεις και την προσέγγιση της Γιουγκοσλαβίας, αποτέλεσαν σημεία

τριβής με την αλβανική ηγεσία. Από την άλλη, ο Χότζα ταυτίστηκε με το Μάο κατά τη σινο-σοβιετική διαμάχη, πράγμα που εξόργισε τον Κρούτσεφ.

Μετά τη ρήξη με τη Μόσχα, η Αλβανία αισθάνθηκε ακραίως ανασφαλής διότι εκτός από το βαλκανικό κλοιό που είχε δημιουργηθεί μετά τη ρήξη με τον Τίτο το 1948, τώρα ο κομμουνιστικός γίγαντας ήταν αποφασισμένος να ανατρέψει το Χότζα από την εξουσία, επιδιώκοντας να φέρει μία κυβέρνηση πιο συμβιβαστική ως προς τους Σοβιετικούς. Ως εκ τούτου, ο Χότζα αναζήτησε πολιτική και οικονομική ασφάλεια στη μακρινή Κίνα. Το Πεκίνο έγινε πλέον η υποστηρικτική δύναμη των Αλβανών, οι οποίοι από την πλευρά τους αποτέλεσαν για την Κίνα σημαντική βοήθεια στο πλαίσιο της ιδεολογικής δυσφήμισης της Μόσχας στην ανατολική Ευρώπη. Αμέσως η Αλβανία ενσωμάτωσε στην εξωτερική πολιτική της στα Ηνωμένα Έθνη την προτεραιότητα της επανάκτησης των δικαιωμάτων της ΛΔ της Κίνας ως ιδρυτικού μέλους του ΟΗΕ, δικαιώματα που ασκούσε η εθνικιστική Κίνα. Αν και η «επανάταξη» της Κίνας στον ΟΗΕ ήρθε κυρίως ως αποτέλεσμα της σινο-αμερικανικής προσέγγισης, η αλβανική διπλωματία έπαιξε αξιοσημείωτο ρόλο όσον αφορά τις διαδικασίες σχετικά με το ζήτημα. Επίσης, η Αλβανία αποτέλεσε το μικρόφωνο του Πεκίνου στο γυάλινο κτήριο του ΟΗΕ.

Παράλληλα με την οικοδόμηση της κινεζικής στενής φιλίας, τα Τίρανα προσπαθούσαν να προσεγγίσουν τους γείτονες όπως και χώρες της δυτικής Ευρώπης. Ο βασικός λόγος ήταν η μεγάλη γεωγραφική απόσταση και ικανότητα της Κίνας ως υποστηρικτικής δύναμής σε σχέση με την παροχή στρατιωτικής και οικονομικής υποστήριξης προς το Χότζα. Το άνοιγμα της αλβανικής εξωτερικής πολιτικής κορυφώθηκε μετά τη ρήξη με το Πεκίνο το 1978. Η βασική αιτία της ρήξης ήταν επειδή οι Αλβανοί ηγέτες ερμήνευσαν εις βάρος τους τη σινο-αμερικανική προσέγγιση και την έξοδο της Κίνας από την απομόνωση. Ενώ στην περίοδο που το Πεκίνο αποτελούσε υποστηρικτική δύναμη της Αλβανίας, τα Τίρανα προέβαλλαν τις θέσεις της κόκκινης Κίνας σε διάφορες διεθνείς εξελίξεις – κυρίως στον πόλεμο του Βιετνάμ, στις σινο-ινδικές και σινο-σοβιετικές συνοριακές συγκρούσεις και στο ζήτημα του αφοπλισμού – κατά τη μετα-κινεζική εποχή η αλβανική εξωτερική πολιτική στα Ηνωμένα Έθνη συνδύαζε ταυτόχρονα στοιχεία ανεξαρτησίας και απομόνωσης από τις υπερδυνάμεις, ενώ συνέχιζε το άνοιγμά της στα Βαλκάνια και τη δυτική Ευρώπη. Το άνοιγμα αυτό υποδήλωνε τη σιωπηρή στροφή της Αλβανίας προς

τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, οι οποίες θα αποτελέσουν υποστηρικτική δύναμη των Αλβανών κατά τη μετα-ψυχροπολεμική εποχή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΩΤΟΓΕΝΕΣ ΥΛΙΚΟ

Δημοκρατία της Αλβανίας, Υπουργείο Εξωτερικών – Αρχείο:

Έτος: 1945 – 25 Φάκελος/οι

1947 – 58

1950 – 82

1955 – 272

1956 – 245

1957 – 296, 297, 302, 343.

1960 – 370, 371, 372, 425, 455, 465, 483, 515, 517.

1961 – 28, 42/20, 165.

1962 – 502, 503,

1963 – 334, 662/22, 662/26, 662/31.

1965 – 404.

1966 – 235

1967 – 235, 243.

1969 – 318.

1970 – 412.

1971 – 150, 479, 479/2.

1972 – 458/1.

1974 – 351.

1978 – 95.

1979 – 286, 286/1.

1982 – 1096.

1985 – 972.

Συνεντεύξεις

Προσωπικές συνεντεύξεις

2 Ιουνίου 2010 – Abdi Baleta, πρώην μόνιμος αντιπρόσωπος της Αλβανίας στον ΟΗΕ.

5 Ιουνίου 2010 – Ramiz Alia, από τους βασικούς πρωταγωνιστές στην ψυχροπολεμική ηγεσία της Αλβανίας. Μετά το θάνατο του Enver Hoxha τον Απρίλιο του 1985, εκλέχτηκε Γενικός Γραμματέας του Ε.Κ.Α και αρχηγός του κράτους.

8 Ιουνίου 2010 – Petraq Rojani, πρώην μέλος των αποστολών της Αλβανίας στα Ηνωμένα Έθνη και Πρέσβης στη Διεύθυνση Διεθνών Οργανισμών του ΥΠΕΞ της Αλβανίας.

9 Ιουνίου 2010 – Paskal Milo, ιστορικός και πολιτικός στην Αλβανία. Ο Milo υπήρξε Υπουργός Εξωτερικών την περίοδο 1997-2001.

Τηλεφωνικές και διαδικτυακές συνεντεύξεις

Φεβρουάριος 2011 – Bashkim Pitarka, πρώην μόνιμος αντιπρόσωπος της Αλβανίας στον ΟΗΕ και μέλος της ομάδας για τη διάνοιξη διπλωματικών σχέσεων με τις ΗΠΑ στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου.

Παλιές εφημερίδες:

Daily Graphic. (4.8.1949).

Zeri i Popullit. (9.1.1962).

Journal American. (17.9.1963).

New York Times. (18.9.1963).

New York Times. (27.9.1963).

New York Herald Tribune. (18.9.1963).

Λοιπά έγγραφα

United States of America: National Security Council. U.S. Policy toward the Soviet-dominated Nations in Eastern Europe. Washington: NSC 5811, 9.5.1958.

United States of America: Governmental-Limited. Nixon and Khrushchev Conversation. Washington: 26 Ιουλίου 1959

United States of America: The White House. Memorandum of Conversation. Washington: 28.2.1972.

ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΕΣ ΥΛΙΚΟ

Βιβλία

Abratov, Georgi. Skiftere dhe Pellumba te Luftes se Ftohte. trans. Sokrat Gjerasi. Tirane: Onufri, 2010.

Alia, Ramiz. Jeta ime – Kujtime. Tirane: Toena, 2010.

Amery, Julian. Approach March: A Venture in autobiography. London: Hutchinson, 1973.

Bashkurti, Lisen. Diplomacia e vete-izolimit: rasti i Shqiperise. Tirane: Geer, 2004.

Bashkurti, Lisen. Identiteti, Imazhi, Diplomacia – Rasti I Shqiperise dhe i Shqipetareve. Tirane: Geer, 2004.

- Βαληνάκης, Γιάννης Γ. Εισαγωγή στην Ελληνική Εξωτερική Πολιτική: 1949-1988. Αθήνα: Σιδέρης, 2005.
- Βερέμης, Θάνος. Ο ελληνισμός της Αλβανίας. Αθήνα: Σιδέρης, 1995.
- Βερέμης, Θάνος. Βαλκάνια. Αθήνα: Πατάκη, 2004.
- Βερέμης, Θάνος (επιμ), Ο Μεταξάς και η εποχή του. Αθήνα: Εκδ.Ευρασία, 2009.
- Biberaj, Elez. Albania and China, A Case Study of an Unequal Alliance. Boulder: Colo, 1986.
- Biberaj, Elez. Albania, A Socialist Maverick. Boulder: Westview Press, 1990.
- Brezekinski, Zbigniew. The Soviet Block: Unity and Conflict. Cambridge, Mass: Harward University Press, 1967.
- Burks, R. V. The Dynamics of Communism in Eastern Europe. Princeton, N.J: Princeton University Press, 1961.
- Byrnes, Robert F. East-Central Europe Under Communists. New York: F.A.Praeger, 1958.
- Clogg, Richard. Σύγχρονη Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας. Αθήνα: Καρδαμίτσα, 1993.
- Crampton, R. J. The Balkans Since the Second World War. London and New York: Longman, 2002.
- Cuvahin, Dimitr S. Sherbimi im diplomatic ne Shqiperi. trans. Gjergj P. Titani, Robert Vullkani. Tirane: Almera, 2009.
- Dedijer, Vladimir. Il Sangue Tradito: Relazione Jugoslavo Albanesi. Varesi: Editoriale Periodici Italiana, 1949.
- Djilas, Milovan. Conversation with Stalin. London: Rupert Hart – Davis, 1962.

Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Εξωτερικών. Ο Γκράτσι γράφει για την ιταλική επίθεση κατά της Ελλάδας. Αθήνα: Παπαζήση, 2008.

Fischer, Bernd. Albania at War. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press, 1999.

Fischer, Bernd J. Balkan Strongmen – Dictators and Authorian Rulers of South Eastern Europe. London: Hurst & Co, 2007.

Kanet, Roger E. The Soviet Union, Eastern Europe and the Third World. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.

Καπλάνι, Γκάζι. «Θρησκεία και αλβανική ταυτότητα – μύθοι και πραγματικότητες.» Σύγχρονα Θέματα, τεύχος 81, (Δεκ. 2002).

Giannini, Amadeo. L'Albania dall' Indipendenza all' Unione con l'Italia 1913-1939. Milano: Istituto per gli Studi di Politica Internazionale, 1940.

Gleny, Misha. The Balkans 1804-1999. London: Grante Books, 1999.

Griffith, William E. The Sino-Soviet Rift. Cambridge, Mass: The M.I.T. Press, 1964.

Hibbert, Reginald. Albania's National Liberation Struggle: The Bitter Victory. London: Pinter, 1991.

Hidri, Pjeter. Kombet e Bashkuara dhe Shqiperia. Tirane: Nene Tereza, 2006.

Hoxha, Enver. Vepra – Vellimi 3. Tirane: 8 Nentori, 1945.

Jelavich, Barbara. Ιστορία των Βαλκανίων, trans. Σταυρούλα Γιαννοπούλου, επιμ. Βάσιος Τσοκόπουλος. Αθήνα: ΠΟΛΥΤΡΟΠION, 2006.

Lendvai, Paul. Eagles in Cobwebs, nationalism and Communism in the Balkans. Garden City, New York: Doubleday, 1969.

Logoreci, Anton. The Albanians – Europes Forgotten Survivors. London: Gollancz, 1977.

- Milo, Paskal. Fundi i nje padrejtesie. Tirane: 8 Nentori, 1984.
- Nianlong, Han. Diplomacy of Contemporary China. Hong Kong: New Horizon Press, 1990.
- Omari, Luan. The People's Revolutions in Albania and the Question of the State Power. Tirane: 8 Nentori, 1986.
- Pano, Nicholas C. The People's Republic of Albania. Baltimore: The John Hopkins Press, 1968.
- Peter F., Lederer, Ivo J. Nationalism in Eastern Europe. Seattle: University of Washington Press, 1994.
- Pollo, Stefanaq., Arben Puto. History of Albania: From Its Origine to the Present Day. London: Routledge & Kegan Paul, 1981.
- Prifti, Peter. Socialist Albania Since 1944: domestics and foreign developments. Cambridge, Mass: M.I.T Press, 1978.
- Shnytzer, A. Stalinist Economic Strategy in Practice: The Case of Albania. London: Oxford, 1982.
- Skendi, Stavro. Albania. New York: Frederic A. Praeger, 1967.
- Stavrianos, L.S. The Balkans since 1453. London: C.Hurst&Co, 2000.
- Triantaphyllou, Dimitrios. The Albanian Factor, Athens, ELIAMEP, 2000.
- Vickers, Miranda. Οι Αλβανοί. μεταφ. Εύα Πέπια. Αθήνα: Οδυσσέας, 1997.
- Χατζηβασιλείου, Ευάνθης. Εισαγωγή στην Ιστορία του Μεταπολεμικού Κόσμου. Αθήνα: Πατάκης, 2001.

Περιοδικά

Armillotta, Giovanni. «Albania and the United Nations: Two Cases Seen from a Diplomatic History Prespective.» The International Journal of Albanian Studies. Vol. 1, Nr. 1 (Fall 1997).

Backer, Berit. «Self-Reliance under Socialism – The Case of Albania.» Joynral of Peace Research, Vol. 19, Nr.4 (1982).

Bedeski, Robert E. «State and Revolution in China After Mao: Leadership, Sovereignty and the “Three Worlds”.» Pacific Affairs, Vol. 51, Nr. 1 (Spring, 1978).

Binder, David «Approaching Albania.» Mediterraeen Quarterly, (Winter 2008).

Ευροβιάδης, Μάριος. «Η διαχρονική συνέχεια της αμερικανικής μακροστρατηγικής.» Γεωστρατηγική – Τεύχη 15-16.

Gordon, Leonard. «Communist China’s Foreign Policy in Historical Prespective.» The History Teacher, Vol. 2, Nr. 4 (May 1969).

Kim, Samuel S. «The Peoples Republic of China in the United Nations: A Preliminary Analyses.» World Politics, Vol.26, Nr. 3 (Spring, 1974).

Tretiak, Daniel «The Founding of the Sino-Albanian Entente» The China Quarterly, Nr. 10 (Απρίλος –Ιούνιος 1962).

Triska, Jan F. «Standford Studies of the Communist System: The Sino-Soviet Split,» Background, Vol. 8, Nr. 3 (Nov 1964), pp: 143-159.

Zagoria, Donald S. «Krushchev’s Attack on Albania and Sino-Soviet Relations.» The China Quarterly, Nr. 8 (Oct – Dec 1961).

Εφημερίδες

Jorgji, Jordan «Bashkepunimi greko-kinez dhe Shqiperia.» Albania Press, 8.10.2010.

Jorgji, Jordan «28 Tetor: Lufta italo-greke dhe Shqiperia.» Albania Press, 29.10.2010.

Zeri i Popullit, 6.10.1978.

Zeri i Popullit, 6.10.1978.

Zeri i Popullit, 3.10.1989.

Zeri i Popullit, 4.10.1979

The Times, 13.04.1985

Διαδικτυακοί τόποι

Διεθνές Δικαστήριο. Το ζήτημα της Διώρυγας της Κέρκυρας. Απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1949. (<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&k=cd&case=1&code=cc&p3=5>).

Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών.
(<http://www.un.org/en/documents/charter/>).